RUDOLF STEINER

EVOLUȚIA ÎN LUMINA ADEVĂRULUI

GA 132

Cinci conferinţe ţinute la Berlin, din
31 octombrie până în 5 decembrie 1911

CUPRINS

PRIMA CONFERINŢĂ 7

Continuarea efectelor perioadelor saturniană, solară şi lunară, în perioada actuală. Groaza şi fiorii la vederea vechiului Saturn, în faţa golului infinit şi învingerea lor prin tărie şi siguranţă lăuntrică. O presimţire în acest sens a lui Karl Rosenkranz. Înţelegerea lui Christos, sau antroposofia, ca sprijin necesar pentru suportarea golului plin de groază al lui Saturn. – Spiritele voinţei ca entităţi constând din curaj, în marea spirituală unduitoare. Absenţa timpului şi a spaţiului de pe Saturn. Licărirea înţelepciunii Heruvimilor, cărora Spiritele voinţei le jertfesc entităţile lor. Naşterea timpului prin această jertfă şi naşterea Spiritelor timpului. Orice căldură, chiar şi cea actuală, este efect al acestei jertfe. Imaginaţiunea: Spiritele voinţei îngenuncheate într-o dăruire plină de curaj în faţa Heruvimilor, înălţând căldura înflăcărată a jertfei, şi naşterea pornită de acolo a Spiritelor timpului. – Imposibilitatea de a înţelege această imagine a lui Saturn prin filosofia raţională. Vieţuirea naivă a acestuia de către Jakob Böhme. Albert Schwegler..... 7

A DOUA CONFERINŢĂ.....24

Căldura ca expresie fizică a fericirii de a jertfi. Aerul şi lumina adăugate pe vechiul Soare, ca revelaţie exterioară a Spiritelor înţelepciunii, care îşi revarsă pline de har

fiinţa în Univers, datorită contemplării pline de dăruire a faptelor de jertfă ale Tronurilor. Imaginaţiunea: în centru, imaginaţiunea lui Saturn, împrejur, cercul Spiritelor înţelepciunii, jertfa Tronurilor transformând fumul jertfei prin dăruirea lor – aer –, naşterea Arhanghelilor în partea interioară a sferei solare, ce radiază înapoi, transformate în lumină, darurile Spiritelor înţelepciunii. Naşterea spaţiului prin acest interior-exterior, din anterior-ulterior. Arhanghelii ca păstrători ai trecutului, ca mesageri ai începutului primordial. – Aducerea pe Pământ a tuturor acestor forţe, de către Christos; „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci ca expresie reală a..... 24

A TREIA CONFERINŢĂ..... 44

Realitatea căldurii drept jertfă, cea a aerului drept virtute ce se dăruieşte. Resemnarea ca virtute spirituală: renunţarea unei părţi a Heruvimilor de a prelua jertfa Spiritelor voinţei. Formarea unui nor inelar în interiorul Soarelui, prin întâlnirea jertfelor ce urcă şi a celor respinse. Cucerirea veşniciei de către Heruvimi, datorită faptului că s-au resemnat. Apariţia apei, datorită resemnării lor. Preluarea substanţei jertfei respinse de către entităţile luciferice, datorită căreia ia naştere opoziţia, răul. Jertfirea lui Isaac drept imagine a resemnării zeilor faţă de jertfă. „Cina cea de taină" a lui Leonardo ca imagine a renunţării lui Christos prin preluarea lui Iuda în cercul apostolilor. Preluarea

inconştientă a realităţii acestui tablou de către cel care îl contemplă. 44

A PATRA CONFERINŢĂ....65

Apariţia dorului în Spiritele voinţei la a căror jertfă au renunţat Heruvimii. Voinţa ce nu se poate manifesta. Străfulgerarea egoităţii prin voinţa care este reţinută. Apariţia Spiritelor mişcării, care aduc transformări în Univers. Împlinirea parţială a dorului Spiritelor voinţei prin imaginile schimbătoare care le sunt aduse. – Răzbaterea la suprafaţă a dorului din subconştientul nostru, şi împlinirea lui prin stiinţa spirituală. Heinrich von Kleist ca jertfă a acestui dor neîmplinit. 65

A CINCEA CONFERINŢĂ....84

Aflarea adevărului din spatele manifestărilor exterioare ale lumii prin concentrarea asupra însuşirilor propriului suflet. Uimirea şi fericirea produse de dezlegarea enigmelor. Suferinţa vechii Luni din cauza jertfei respinse a Spiritelor voinţei. Cain şi Abel. Înstrăinarea substanţei de jertfă de originea sa, la trimiterea ei înapoi, înspre Spiritele voinţei: moartea. Orice moarte înseamnă îndepărtarea unei substanţe cosmice de sensul ei. Moartea, ca singurul adevăr înăuntrul lumii mayei. „Moartea" la minerale, plante şi animale. Dezvoltarea constienţei de Eu pe Pământ datorită realităţii morţii omului. Învingerea morţii de către Christos, a cărui moarte nu a avut o imagine spirituală primordială, ci s-a putut întâmpla numai pe Pământ. Înţelegerea Misteriului

de pe Golgota este posibilă numai pe Pământ.
Evenimentul trăit de Sfântul Pavel în faţa Damascului şi vieţuirea sa de către tot mai mulţi oameni ai prezentului.
– Relaţia ştiinţei cu adevărul. 84

NOTE 105

NOTE LA TEXT 107

PRIMA CONFERINŢĂ

Continuarea efectelor perioadelor saturniană, solară şi lunară, în perioada actuală. Groaza şi fiorii la vederea vechiului Saturn, în faţa golului infinit şi învingerea lor prin tărie şi siguranţă lăuntrică. O presimţire în acest sens a lui Karl Rosenkranz. Înţelegerea lui Christos, sau antroposofia, ca sprijin necesar pentru suportarea golului plin de groază al lui Saturn. – Spiritele voinţei ca entităţi constând din curaj, în marea spirituală unduitoare. Absenţa timpului şi a spaţiului de pe Saturn. Licărirea înţelepciunii Heruvimilor, cărora Spiritele voinţei le jertfesc entităţile lor. Naşterea timpului prin această jertfă şi naşterea Spiritelor timpului. Orice căldură, chiar şi cea actuală, este efect al acestei jertfe. Imaginaţiunea: Spiritele voinţei îngenuncheate într-o dăruire plină de curaj în faţa Heruvimilor, înălţând căldura înflăcărată a jertfei, şi naşterea pornită de acolo a Spiritelor timpului. – Imposibilitatea de a înţelege această imagine a lui Saturn prin filosofia raţională. Vieţuirea naivă a acestuia de către Jakob Böhme. Albert Schwegler.

Berlin, 31 octombrie 1911

Dacă vrem să continuăm consideraţiile cultivate anul trecut [Nota 1] în serile întâlnirilor noastre de ramură, este necesar să ne însuşim şi alte concepte, reprezentări şi concepţii decât cele despre care am vorbit până acum. Noi ştim că nu am putea-o scoate la capăt cu ceea ce avem de spus despre Evanghelii şi alte documente spirituale ale omenirii dacă nu luăm în considerare drept premisă acea evoluţie a întregului sistem cosmic pe care o desemnăm drept întrupare a planetei noastre în stadiile Saturn, Soare

şi Lună, până la actuala existenţă ca Pământ. Cel care îşi aminteşte cât de des a trebuit să ne referim la aceste reprezentări de bază ştie cât de necesare sunt ele pentru orice examinare ocultă a evoluţiei omenirii. Dacă veţi analiza datele existente, de exemplu în ***Ştiinţa ocultă*** [Nota 2], în ceea ce priveşte dezvoltarea din stadiile Saturn, Soare şi Lună, până la stadiul de Pământ, veţi recunoaşte că în acest caz poate fi vorba doar despre o schiţă, doar despre date ce pot fi indicate sub un anumit aspect, dintr-un anumit punct de vedere – şi chiar dacă ar fi fost cu mult mai detaliate, lucrurile nu ar fi putut sta altfel. Căci, aşa cum existenţa pământească ne oferă o mulţime infinită de amănunte, este de la sine înţeles că ar trebui să menţionăm o serie infinită de amănunte şi pentru existenţele saturniană, solară şi lunară, şi că, de fapt, întotdeauna în această privinţă poate fi oferită doar o schiţă în linii mari, ca un fel de desen în cărbune. Dar pentru noi este necesară o caracterizare a evoluţiei şi sub un alt aspect.

Dacă ne întrebăm de unde avem toate aceste date care ne-au fost indicate, ştim că ele provin din aşa-numitele înscrieri în Cronica Akasha. Noi ştim că ceea ce s-a petrecut cândva sau se desfăşoară în decursul evoluţiei cosmice poate fi citit ca fiind înscris într-o substanţă spirituală subtilă, în substanţa akashică. Există astfel de consemnări ale tuturor evenimentelor care s-au desfăşurat, din care se poate afla cum au stat lucrurile. Veţi putea accepta, desigur, că aşa cum lucrurile care se află în apropierea noastră sunt mai mult sau mai puţin clare în privinţa amănuntelor lor pentru privirea obişnuită ce parcurge lumea noastră fizică, iar pe măsură ce sunt mai îndepărtate ele ne apar mai mult sau mai puţin neclare, tot astfel şi lucrurile care sunt mai aproape de noi din punct de vedere temporal, care aparţin evoluţiei Pământului sau a

Lunii, pot fi indicate cu mai multă exactitate, pe când cele care sunt mai îndepărtate din punct de vedere temporal dobândesc contururi mai imprecise, ca de exemplu atunci când privim clarvăzător în urmă asupra existenţei saturniene sau solare.

De ce acordăm o anumită valoare urmăririi unor intervale temporale situate cu mult în urmă? Cineva ar putea spune: De ce aduc aceşti antroposofi în discuţie astăzi asemenea lucruri străvechi? De ce trebuie să ne preocupăm de aceste lucruri străvechi, când avem suficient de lucru cu ceea ce se desfăşoară în prezent?

Ar fi incorect să vorbim astfel, deoarece ceea ce s-a desfăşurat cândva se mai desfăşoară neîncetat şi azi. Ceea ce s-a petrecut în perioada saturniană nu a avut loc numai atunci, ci merge înainte şi azi, numai că este acoperit, făcut invizibil de ceea ce se află acum în exteriorul omului pe planul fizic. A devenit de-a dreptul invizibilă vechea existenţă saturniană, care s-a desfăşurat cu mult timp în urmă. Dar pe oameni îi mai priveşte întru câtva şi astăzi această veche existenţă saturniană. Şi pentru a ne face o idee despre aceasta, vrem să aducem următoarele lucruri în faţa sufletelor noastre.

Noi ştim că miezul cel mai lăuntric al fiinţei noastre ne întâmpină drept ceea ce numim „Eu" al nostru. Acest Eu, nucleul cel mai lăuntric al fiinţei noastre, este cu adevărat pentru oamenii actuali o entitate suprasensibilă, imperceptibilă. Cât de imperceptibil este Eul poate fi conchis deja din faptul că astăzi există aşa-numitele psihologi oficialie care nu mai au nici cea mai vagă idee privind în ce constă esenţa acestui Eu, nici măcar a faptului că ar trebui să se refere la un asemenea Eu.

Eu am atras adesea atenţia asupra faptului că în secolul al XIX-lea a apărut în psihologia germană expresia

„Psihologia – învăţătura despre suflet, fără suflet” [Nota 3]. Dătătoare de ton pentru această „învăţătură despre suflet, fără suflet”– deşi expresia nu a fost formulată de ea – a fost şcoala lui Wundt [Nota 4], renumită astăzi în lumea întreagă, expresie care nu este menţionată numai în ţările de limbă germană, ci pretutindeni acolo unde se vorbeşte de psihologie. „Psihologia fără suflet” poate fi exprimată astfel: o descriere a însuşirilor sufleteşti, fără a ţine cont de fiinţa sufletească independentă, în care toate însuşirile sufletului se adună într-un fel de focar, anume se adună în Eu. – Acesta este cel mai mare nonsens care a putut fi vehiculat în psihologie, şi cu toate acestea psihologia actuală se află întru totul sub influenţa acestuia. Această „psihologie fără suflet” este celebră astăzi în întreaga lume. Istoricii viitorului, care vor descrie cultura timpului nostru, vor avea mult de lucru dacă vor voi să facă întru câtva plauzibil urmaşilor noştri cum a fost posibil ca în secolul al XIX-lea şi aproape în întreg secolul XX un asemenea lucru să fie privit drept cea mai mare performanţă în domeniul psihologiei. Spun aceste lucruri pentru a indica cât de neclară este psihologia oficială în privinţa Eului, punctul central al fiinţei omeneşti.

Dacă am putea să apucăm Eul în adevărata sa entitate şi să îl aşezăm în faţa noastră ca pe trupul fizic exterior, şi dacă am căuta mediul înconjurător de care depinde Eul, aşa cum depinde trupul fizic de ceea ce poate fi văzut din afară prin ochi şi în alte feluri perceput prin simţuri, dacă am putea căuta mediul înconjurător al Eului aşa cum în regnul fizic avem mediul înconjurător format din nori, munţi ş.a.m.d. – dacă am vrea să căutăm cele de care depinde Eul aşa cum depinde trupul fizic, de exemplu, de alimente – am ajunge la o caracteristică cosmică, la un tablou cosmic care încă şi astăzi oarecum impregnează

mediul nostru înconjurător obişnuit, care se află invizibil înăuntrul acestuia şi este acelaşi cu tabloul cosmic al vechiului Saturn. Aceasta înseamnă că cel care vrea să cunoască Eul în propria sa lume trebuie să perceapă o lume cum era cea a vechiului Saturn. Această lume este acoperită, ascunsă, este o lume suprasensibilă. Iar omul, la nivelul actual al evoluţiei sale, nici nu ar putea-o îndura. Păzitorul Pragului [Nota 5] a acoperit-o, ca să rămână deocamdată ascunsă faţă de el, deoarece este nevoie de un anumit grad de evoluţie spirituală pentru a putea suporta o asemenea privelişte.

Căci este realmente o privelişte cu care trebuie mai întâi să te obişnuieşti. Dumneavoastră trebuie în primul rând să vă faceţi o idee despre ceea ce este necesar pentru a ajunge până acolo încât să puteţi simţi o asemenea imagine cosmică drept ceva real. Pentru aceasta ar trebui să vă imaginaţi că în lume nu există nimic din ceea ce pot percepe simţurile, ar trebui să vă imaginaţi de asemenea că nu există nici lumea dumneavoastră lăuntrică, în măsura în care aceasta constă din mişcările sufleteşti obişnuite ale omului; ar trebui mai departe să vă imaginaţi că nu există în lume nimic nici din toate cele care sunt idei şi reprezentări în om. Aşadar, trebuie să vă imaginaţi că nu există nimic din ceea ce se află în lumea exterioară pe care îl pot percepe simţurile, iar din lumea interioară nimic din ceea ce este mişcare sufletească, idee sau reprezentare. Şi dacă vreţi să vă faceţi o idee despre dispoziţia sufletească la care trebuie să ajungă omul atunci când are în mod real gândul că toate acestea nu mai există, dar el continuă să existe – atunci nu se poate spune altfel decât că omul trebuie să înveţe să poată simţi fiori şi groază faţă de golul infinit ce se deschide în jurul nostru. Trebuie să putem simţi mediul înconjurător ca fiind complet saturat şi

impregnat de ceea ce ne produce groază şi fiori din toate părţile, şi trebuie să fim în acelaşi timp capabili să putem învinge această groază prin fermitatea lăuntrică şi siguranţa fiinţei noastre. Fără aceste două dispoziţii sufleteşti, cea de groază faţă de golul infinit al existenţei şi învingerea acestei groaze, nu putem avea nicio presimţire a celor ce se află la baza existenţei noastre cosmice drept veche existenţă saturniană.

Cele două simţăminte sunt în mică măsură cultivate de către oameni. De aceea se şi găsesc în literatură puţine descrieri ale acestei stări. Ea este cunoscută de aceia care au încercat să cunoască temeiul lucrurilor în decursul timpurilor prin puterile clarvăzătoare. Dar în literatura scrisă sau tipărită se găsesc prea puţine informaţii despre faptul că oamenii au simţi aşa ceva precum groaza în faţa golului infinit sau a învingerii acestei groaze. Pentru a avea o perspectivă exterioară în această privinţă, am încercat să cercetez puţin în literatura mai recentă, în care putea apărea ceva precum această groază într-un om, în faţa golului incomensurabil. Filosofii folosesc de obicei concepte prudente şi evită să vorbească despre marile impresii, impunătoare. Acolo nu găseşti aşa uşor ceva în privinţa lor. Acum nu vreau să vorbesc despre cele în care nu am găsit nimic. Dar odată am aflat un mic ecou al acestor sentimente în jurnalul hegelianului Karl Rosenkranz [Nota 6], în care el descrie pe alocuri sentimente foarte intime, aşa cum le-a avut când a trăit experienţa filosofiei lui Hegel. Karl Rosenkranz îşi clarifică faptul că filosofia lui Hegel porneşte de la „existenţa pură”. Despre această „existenţă pură” a lui Hegel [Nota 7] s-a vorbit mult în literatura filosofică a secolului al XIX-lea, dar trebuie să spunem că ea a fost prea puţin înţeleasă. Am putea chiar spune că în filosofia celei de-a doua jumătăţi a

secolului al XIX-lea – desigur, acest lucru se poate spune doar în cercurile cele mai intime – „existenţa pură” a lui Hegel se înţelege tot atât cât înţelege boul din ziua de duminică, după ce s-a îndopat toată săptămâna cu iarbă. Această „existenţă pură” a lui Hegel este un concept filtrat – căci nu este vorba de cel care există, ci de existenţă –, care nu constituie ceea ce am caracterizat eu drept gol îmgrozitor, terifiant, dar întreg spaţiul existenţei hegeliene este nuanţat de acea însuşire care nu conţine nimic din ceea ce poate fi vieţuit de om: este infinitul umplut în întregime cu existenţă. Iar Karl Rosenkranz resimte la un moment dat o cutremurare plină de groază în faţa răcelii spaţiului cosmic ce nu este umplut de nimic altceva decât existenţă goală.

Pentru a înţelege ceea ce stă la baza lumii nu este suficient să construim concepte şi idei în această privinţă, ci este mult mai necesar să ne putem stârni o reprezentare a sentimentului care ia naştere faţă de golul infinit al vechii existenţe saturniene. Omul este cuprins atunci, chiar dacă are doar o presimţire în acest sens, de sentimentul de groază. Dacă vrem să ne înălţăm în mod clarvăzător la perceperea acestei stări saturniene, trebuie să ne pregătim în sensul de a ne cuceri un sentiment care într-o anumită privinţă porneşte de la simţământul, mai mult sau mai puţin cunoscut fiecărui om, al ameţelii care te cuprinde când stai pe un pisc înalt, când te afli deasupra unei prăpăstii şi ai impresia că nu mai ai un teren sigur sub picioare; sentimentul că nu te poţi menţine pe loc, astfel încât te simţi predat unor puteri, unor forţe asupra cărora nu mai ai nicio putere. Însă acesta este doar un sentiment elementar, iniţial. Căci nu ne pierdem numai terenul de sub picioare, ci şi ceea ce pot ochii vedea, urechile auzii, mâinile cuprinde, orice ce se află în mediul nostru

înconjurător; şi atunci nu poate fi altfel decât fie pierdem orice gând, cădem într-o stare crepusculară sau de somn, în care nu mai putem ajunge la nicio cunoaştere, fie trăim în acea senzaţie şi atunci inevitabil ajungi la starea de groază descrisă. Dar trebuie să fim pregătiţi în acest sens, altfel vom fi cuprinşi de o stare de ameţeală ce nu poate fi învinsă.

Pentru omul actual există două posibilităţi în acest caz. O posibilitate sigură este aceea ca cineva să fi înţeles Evangheliile, să fi înţeles Misteriul de pe Golgota. Cel care le-a înţeles într-adevăr în profunzimea lor deplină – desigur nu aşa cum vorbesc astăzi teologii moderni despre ele, ci aşa încât a absorbit în întregime din ele cele mai profunde lucruri pe care le poate afla lăuntric omul din ele –, acela ia ceva în acel gol, care se extinde ca dintr-un punct şi umple golul cu ceva care este asemănător curajului, care este un sentiment de încredere, de a fi ocrotit, prin faptul de a fi unit cu acea entitate care a împlinit jertfa de pe Golgota. Aceasta este una dintre căi. – Cealaltă cale este de a pătrunde în lumile spirituale fără Evanghelii, să pătrundem în lumile spirituale printr-o adevărată, autentică antroposofie. Acest lucru se poate, de asemenea, realiza. Dumneavoastră ştiţi că noi am accentuat mereu: noi nu pornim de la Evanghelii atunci când considerăm Misteriul de pe Golgota, ci am putea ajunge la esenţa lui chiar dacă nu ar exista nicio Evanghelie. Acest lucru nu s-ar fi putut realiza înainte ca Misteriul de pe Golgota să se petreacă; dar astăzi este posibil pentru că prin Misteriul de pe Golgota a intrat în lume ceva prin care omul poate înţelege lumea spirituală direct din impresiile nemijlocite. Este ceea ce poate fi numit domnia Spiritului Sfânt în lume, domnia gândurilor cosmice în lume.

Dacă vom proceda într-unul sau altul din aceste două moduri nu ne vom putea pierde, şi, ca să spun aşa, nu ne vom putea prăbuşi în prăpastia infinită atunci când ne aflăm la început în faţa acestui gol care ne îngrozeşte. Dacă ne apropiem de acest gol îngrozitor prin pregătirile care ne sunt date prin diferite mijloace, precum de exemplu este dezvoltat în ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***, şi în ceea care se clădeşte mai departe pe această bază, şi pătrundem în lumea spirituală, într-o lume în care nu este nimic din ceea ce ne poate zgudui sufletul, din ceea ce poate cuprinde raţiunea noastră, dacă ne familiarizăm cu această lume, atunci, adaptându-ne, ca să spun aşa, cu existenţa de pe Saturn, facem cunoştinţă mai întâi cu entităţi, care însă nu arată asemănător celor din regnul animal, vegetal sau mineral – este desigur o lume în care nu există nori şi nici lumină, în care nu există niciun sunet –, anume facem cunoştinţă cu acele entităţi care sunt denumite în terminologia noastră Spirite ale voinţei, sau Tronuri. Învăţăm să cunoaştem aceste Spirite ale voinţei, astfel încât ele să devină o adevărată realitate obiectivă pentru noi, aş putea spune, o mare unduitoare de curaj.

Ceea ce iniţial omul îşi poate doar imagina devine prezent pentru clarvăzător. Gândiţi-vă că sunteţi cufundaţi în această mare, dar cufundaţi ca fiinţe spirituale, care se simt una cu Entitatea Christos, purtate de entitatea Christos, înotând, dar nu într-o mare de apă, ci într-o mare ce umple un spaţiu infinit cu talazuri de curaj, cu talazuri de energie – nu pot să le spun altfel! Aceasta nu este o mare indiferentă şi nediferenţiată, ci toate posibilităţile şi toate nuanţele a ceea ce poate fi desemnat prin sentimentul curajului ne întâmpină acolo. Facem cunoştinţă cu entităţi care într-adevăr constau din curaj, dar care însă sunt foarte bine specificate, astfel încât le putem întâlni ca entităţi

concrete. Sigur că este ciudat să spui că întâlneşti entităţi care sunt la fel de reale ca omul alcătuit din carne, dar care nu constau din carne, ci din curaj. Dar aşa stau lucrurile. Astfel de entităţi sunt Spiritele voinţei, şi pentru început noi desemnăm drept existenţă saturniană numai ceea ce reprezintă Spiritele voinţei, care constau din curaj, şi nimic altceva. Acesta este la început Saturn. Este o lume despre care nu putem spune că ar fi o lume sferică, hexagonală sau pătrată. Toate aceste determinări spaţiale nu sunt potrivite pentru a o caracteriza, căci acolo nu există posibilitatea de a găsi un capăt. Dacă vrem să folosim încă o dată imaginea înotului, putem spune: nu este o mare în care poţi ajunge la suprafaţă, ci în toate părţile găseşti întotdeauna Spirite ale curajului sau voinţei.

Voi argumenta în conferinţele următoare că nu ajungem direct la această stare – dar acum vreau să menţin aceeaşi ordine ca înainte: Saturn, Soare, Lună – căci este cu mult mai bine dacă menţinem direcţia inversă: de la Pământ înspre Saturn, aşa cum se petrece în realitate din punctul de vedere clarvăzător. – Acum însă prezint lucrurile invers.

Particularitatea este: dacă ne-am ridicat până la această contemplare, intervine ceva foarte dificil de imaginat pentru acela care nu s-a străduit să ajungă încet şi treptat la astfel de reprezentări. Căci încetează să existe ceva care este atât de amalgamat cu reprezentarea omenească obişnuită cum nu este nimic altceva: încetează să existe spaţiul. Nu mai are niciun sens să spui că înoţi în sus sau în jos, înainte sau înapoi, la dreapta sau la stânga, sau să foloseşti în general raporturi spaţiale. Nu mai are nici un sens la vechiul Saturn; peste tot este la fel în această privinţă. Dar ceea ce este mai important este: dacă ajungem în primele timpuri ale existenţei saturniene

încetează şi timpul. Nu mai există niciun „mai înainte” şi niciun „mai târziu”. Acest lucru este, desigur, foarte greu de imaginat pentru omul de astăzi, deoarece însăşi reprezentarea sa se desfăşoară în timp: un gând este înaintea altuia, sau după altul. Faptul că timpul încetează să existe poate fi caracterizat doar printr-un sentiment. Iar acest sentiment nu este deloc plăcut. – Gândiţi-vă că toate reprezentările dumneavoastră încremenesc, că toate cele pe care vi le puteţi aminti sau pe care vi le propuneţi încremenesc, devin rigide precum este o bara rigidă, astfel încât vă simţiţi fixaţi în reprezentările dumneavoastră şi nu vă mai puteţi mişca. Atunci nu veţi mai putea spune că ceva trăit anterior a fost trăit „anterior”. Sunteţi legaţi de evenimente, ele sunt acolo, dar sunt încremenite. Timpul încetează să aibă înţeles. Pur şi simplu el nu mai există. De aceea este lipsit de sens când cineva spune: Tu ne descrii existenţa saturniană, existenţa solară ş.a.m.d., dar spune-ne şi ce era înainte de existenţa lui Saturn! „Înainte” nu mai are niciun sens în acest caz, pentru că timpul încetează, astfel că trebuie să renunţăm la orice determinare temporală. În cadrul existenţei saturniene se poate într-adevăr spune, într-un sens foarte comparativ, că lumea este ca bătută în cuie prin faptul că trebuie să stăm cu gândurile nemişcate. De asemenea şi cu clarvederea. Gândurile obişnuite au trebuit demult să fie lăsate în urmă, căci ele nu ajung până acolo. Exprimat metaforic, comparativ, ar trebui să vă spuneţi că vă îngheaţă creierul. Şi, în măsura în care deveniţi conştienţi de această încremenire, aţi avea o reprezentare aproximativă a conştienţei care nu se mai desfăşoară în timp.

Dacă am ajuns atât de departe, devenim conştienţi de o transformare remarcabilă în întregul tablou. Din încremenirea, din atemporalitatea prin care se

caracterizează această mare infinită de curaj, cu entităţile sale pe care le numim Spirite ale voinţei, răzbat entităţi ale altor ierarhii, care intră în joc. Abia în momentul în care simţim această nonexistenţă a timpului observăm că intervin şi alte fiinţe. Anume, observăm o trăire nedeterminată, despre care nu putem spune că o trăim noi înşine, ci doar că este prezentă, putem spune doar că se află înăuntrul întregii mări infinite de curaj. Observăm ceva ca un fel de străfulgerare ce trece prin acest câmp, ca o luminare, dar nu este o străfulgerare propriu-zisă, ci mai degrabă o licărire. Aceasta este o primă diferenţiere. O licărire, dar nu o licărire care produce impresia unei lumini ce licăreste. Trebuie să recurgem la mai multe altele, dacă vreţi să înţelegeţi aceste lucruri, aşa că imaginaţi-vă următoarele. Vă întâlniţi cu un om care vă spune ceva, şi dumneavoastră vă face impresia: Cât este de deştept! – şi pe măsură ce el vorbeşte acest sentiment se amplifică şi simţiţi: Acest om este înţelept, el a vieţuit infinit de multe ca să poată spune lucruri atât de judicioase! Această personalitate acţionează asupra dumneavoastră, astfel încât simţiţi pornind din ea o adiere de vrajă. Imaginaţi-vă apoi această adiere de vrajă amplificată la nesfârşit, şi gândiţi-vă că aceasta apare în marea de curaj ca nişte nori care nu străfulgeră în ea, ci licăresc. Şi dacă reuniţi toate aceste lucruri, aveţi o imagine a modului în care au intervenit în ierarhia Spiritelor voinţei entităţile care sunt în întregime înţelepciune, dar o înţelepciune care radiază, deci nu o înţelepciune care există pur şi simplu, ci o înţelepciune radiantă. Pe scurt, dobândiţi o imagine a ceea ce constituie perceperea clarvăzătoare a Heruvimilor. Căci Heruvimii sunt cei care intervin aici.

Dar să nu vă gândiţi că toate cele pe care vi le-am descris se află în jurul nostru. Trebuie să acordăm o

anumită valoare faptului de a nu putea spune că am avea ceva împrejurul nostru, ci pur şi simplu că acel ceva există – aşa cum v-am descris. Trebuie să ne transpunem în această situaţie. Reprezentarea că acolo există o străfulgerare nu este întru totul corectă; de aceea spuneam că nu este o străfulgerare, ci o licărire, pentru că totul se desfăşoară simultan. Dar acum dobândim sentimentul unei legături între aceste Spirite ale voinţei şi Heruvimi. Dobândim sentimentul că ele intră într-o relaţie. La această constienţă ajungem. Şi anume, ajungem la conştienţa că Tronurile, sau Spiritele voinţei, îşi jertfesc Heruvimilor propria lor entitate. Aceasta este ultima reprezentare la care se ajunge atunci când ne apropiem, mergând retrospectiv, de Saturn – aceea a Spiritelor voinţei care se jertfesc, îndreptându-şi jertfa în sus, înspre Heruvimi; mai departe nu se poate merge, căci Universul este închis, ca şi cum ar fi bătut în cuie, astupat cu scânduri. În măsura în care putem vieţui această jertfă a Spiritelor voinţei se desprinde ceva din fiinţa noastră. Şi putem formula acest lucru prin cuvintele: Prin jertfa pe care o aduc Spiritele voinţei se naşte timpul. – Însă nu este acel timp abstract de care vorbim în mod obişnuit, ci este o entitate de sine stătătoare. De acum putem să vorbim despre ceva care începe. Timpul începe prin naşterea entităţilor temporale, care nu sunt altceva decât timp pur. Se nasc entităţi care constau exclusiv din timp; acestea sunt Spiritele personalităţii, pe care învăţăm să le cunoaştem drept Arhai, în ierarhia entităţilor spirituale. În existenţa saturniană, ele sunt doar timp. Noi le-am descris ca fiind Spirite ale timpului, Spirite care reglementează timpul. Dar cele care sunt născute atunci ca Spirite, sunt într-adevăr entităţi care constau exclusiv din timp.

Este ceva extraordinar de important să iei parte la această jertfă a Spiritelor voinţei către Heruvimi şi la naşterea timpului. Căci abia acum, prin naşterea timpului, apare ceva care ne face posibil, pentru prima oară, să vorbim despre starea saturniană ca despre ceva care are, ca să spunem aşa, o oarecare asemănare cu ceea ce ne înconjoară astăzi. Asemănător fumului de jertfă al Tronurilor, care dă naştere timpului, este ceea ce noi numim căldura lui Saturn. De aceea am spus întotdeauna că starea de Saturn este o stare de căldură, descriindu-vă ceea ce exista acolo. Faţă de toate elementele pe care le avem în prezent în jurul nostru, în ceea ce priveşte vechea stare de Saturn putem vorbi doar despre o stare de căldură. Dar această căldură ia nastere ca o căldură a jertfei pe care o aduc Heruvimilor Spiritele voinţei. Iar acest lucru ne indică totodată modul în care trebuie să gândim în realitate asupra focului. Unde vedem un foc, unde simţim căldură, nu ar trebui să gândim aşa materialist, cum obişnuieşte omul actual să o facă, ci acolo unde vedem si simţim apărând căldura, acolo şi astăzi este în mod invizibil prezent în mediul nostru înconjurător, spiritual care stă la bază, jertfa Spiritelor voinţei către Heruvimi. Universul îşi dobândeşte realitatea abia atunci când ştim că în spatele oricărei dezvoltări de căldură este o jertfă.

În ***Ştiinţa ocultă***, pentru a nu-i şoca prea mult pe contemporanii noştri, am descris pentru început mai mult starea exterioară a vechiului Saturn. Căci i-am şocat deja suficient de mult, iar oamenii, care pot gândi numai în sensul ştiinţific actual, consideră această carte drept un adevărat nonsens. Gândiţi-vă ce ar fi dacă le-aş spune: Vechiul are Saturn în fiinţa sa cea mai interioară, în ceea ce se află la baza lui, faptul că entităţile ce aparţin Spiritelor voinţei s-au jertfit Heruvimilor; că din fumul jertfei s-a

născut timpul, din jertfa pe care o aduc Heruvimilor; că din aceasta s-au născut Arhaii, Spiritele timpului şi că ce există drept căldură este doar o reflectare exterioară, o maya, faţă de jertfa Spiritelor voinţei. Dar aşa stau în realitate lucrurile: căldura exterioară nu este decât o iluzie, maya, şi dacă vrem să spunem adevărul trebuie să spunem: pretutindeni unde este căldură avem în mod real o jertfă – jertfa Tronurilor faţă de Heruvimi.

O bună imaginaţiune este următoarea. În cartea ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** am vorbit frecvent, şi am mai spus şi în alte părţi, despre faptul că a doua treaptă a iniţierii rosicruciene este formarea imaginaţiunilor. Antroposoful trebuie să-şi formeze aceste imaginaţiuni din reprezentările corecte pe care şi le face în privinţa lumii. Astfel, el poate gândi, transformate într-o imaginaţiune ca o fantezie, cele discutate de noi astăzi în felul următor: Tronurile, Spiritele voinţei, îngenunchează pline de dăruire şi spirit de sacrificiu în faţa Heruvimilor, dar în aşa fel încât acest devotament să nu provină din senzaţia micimii, ci din conştienţa că dispun de ceva care poate fi jertfit. Tronurile, în această dispoziţie de jertfă, această voinţă de jertfă, la baza căreia se află tăria şi curajul, îngenuncheate în faţa Heruvimilor şi trimiţând jertfa în sus, ca o căldură învăluitoare, căldură înflăcărată, astfel încât fumul jertfei se ridică înflăcărat la Heruvimii înaripaţi! Aşa ar putea fi imaginea. Şi pornind de la această jertfă – ca şi cum am putea rosti cuvântul în aer şi acest cuvânt ar fi timpul, dar timpul ca entităţi – pornind de la întregul proces: Spiritele timpului, Arhaii. Şi această trimitere în afară a Arhailor ne oferă o imagine, grandioasă, puternică. Şi această imagine, plasată în faţa sufletului nostru, produce impresii extraordinare pentru anumite

imaginaţiuni care apoi ne pot duce mai departe şi mai departe în domeniul cunoaşterii oculte.

Este într-adevăr ceea ce trebuie să realizăm: transformarea ideilor, reprezentărilor pe care le dobândim în imaginaţiuni, în imagini. Şi chiar dacă imaginile noastre sunt stângace, chiar dacă sunt antropomorfe, chiar dacă aceste fiinţe arată pentru noi ca nişte oameni înaripaţi, nu aceasta e important. Căci aspectul real ne va fi dat în final, şi ceea ce nu trebuia să fie conţinut în imaginaţiuni va fi îndepărtat. Dacă ne adâncim cu dăruire în astfel de imagini, facem ceea ce ne conduce treptat în sus, înspre astfel de fiinţe.

Dacă veţi aborda ceea ce am încercat să vă prezint drept fiinţe pline de curaj, inundate de înţelepciune, veţi vedea că sufletul va trebui să-şi caute în curând refugiul în tot felul de imagini care sunt foarte departe de conceptele raţionale. Conceptele raţionale au apărut în existenţă mult mai târziu, aşa că nu ne este îngăduit să percepem în mod raţional aceste lucruri. Şi trebuie să înţelegeţi că atunci când unele spirite cărora li se dezvoltă clarvederea şi descriu asemenea lucruri ca dintr-o clarvedere naivă ele le vor prezenta altfel decât oamenii raţionali. Iar oamenii raţionali nu vor putea niciodată înţelege corect asemenea spirite. Pentru cine vrea să se edifice în această privinţă, aş vrea să dau o indicaţie. Luaţi din biblioteca de buzunar o carte bună, a aşa-numitului „bătrânul Schwegler" [Nota 8], pe care studenţii o foloseau mai demult înainte de examene, dar care nu mai este utilă astăzi, de când sufletul a fost detronat; şi chiar daca ea a fost alterată de un editor, nu a fost denaturată întru totul. Este o istorie a filosofiei din punctul de vedere al lui Hegel. Aşadar, puteţi lua *Istoria filosofiei* a bătrânului Schwegler şi veţi avea o imagine corectă în ceea ce priveşte vechea filosofie; chiar dacă veţi

citi acolo despre filosofia hegehană, veţi găsi totul descris într-un mod excepţional. Citiţi apoi de acolo scurtul capitol despre Jakob Böhme [Nota 9] şi încercaţi să vă faceţi o reprezentare corectă despre cât de neputincios este un om care scrie o filosofie raţională, faţă de un spirit ca Jakob Böhme! Pe Paracelsus [Nota 10], slavă Domnului, l-a omis total, căci despre el ar fi scris lucruri şi mai aberante. Schwegler a ajuns să descrie un spirit căruia i s-a deschis în mod naiv nu imaginea lui Saturn, ci o reluare a imaginii lui Saturn, căci aceasta a fost reluată în perioada Pământ; a ajuns aşadar la un spirit care nu poate decât să descrie în cuvinte şi imagini lucruri de care raţiunea nu se poate apropia. Iar aici pentru omul raţional încetează orice înţelegere. Nu pentru că lucrurile nu s-ar putea înţelege în general, ci pentru că ele nu pot fi percepute atunci când se rămâne la punctul de vedere al raţiunii filosofice uscate de astăzi.

Dumneavoastră vedeţi că este important să ne înălţăm acolo unde intelectul obişnuit nu ajunge. Chiar dacă raţiunea obişnuită furnizează o carte excelentă cum este *Istoria filosofiei* a lui Schwegler – pe care eu am numit-o intenţionat o carte „bună"–, ea constituie totuşi un exemplu al modului în care se opreşte o raţiune în faţa unui spirit ca Jakob Böhme.

Am încercat astăzi, pe baza consideraţiilor referitoare la vechiul Saturn, să pătrundem, ca să spunem aşa, mai lăuntric în această veche încorporare planetară a Pământului nostru. Vom proceda la fel cu existenţele solară şi lunară, şi vom vedea cu acest prilej că vom dobândi concepte care nu ne vor apărea mai puţin grandioase ca cele pe care le-am obţinut când ne-am întors privirea spre vechea stare de Saturn şi în presimţirea noastră au apărut Tronurile aducând jertfă în faţa Heruvimilor şi având ca

rezultat al jertfei fiinţele timpului. Căci timpul este un rezultat al jertfei, şi el ia naştere ca timp viu, ca o creaţie a jertfei. Apoi vom vedea cum se transformă toate aceste lucruri pe Soare, şi că ne vor întâmpina alte procese grandioase ale existenţei cosmice atunci când vom trece de la Saturn la Soare şi apoi la existenţa lunară.

A DOUA CONFERINŢĂ

Căldura ca expresie fizică a fericirii de a jertfi. Aerul şi lumina adăugate pe vechiul Soare, ca revelaţie exterioară a Spiritelor înţelepciunii, care îşi revarsă pline de har fiinţa în Univers, datorită contemplării pline de dăruire a faptelor de jertfă ale Tronurilor. Imaginaţiunea: în centru, imaginaţiunea lui Saturn, împrejur, cercul Spiritelor înţelepciunii, jertfa Tronurilor transformând fumul jertfei prin dăruirea lor – aer –, naşterea Arhanghelilor în partea interioară a sferei solare, ce radiază înapoi, transformate în lumină, darurile Spiritelor înţelepciunii. Naşterea spaţiului prin acest interior-exterior, din anterior-ulterior. Arhanghelii ca păstrători ai trecutului, ca mesageri ai începutului primordial. – Aducerea pe Pământ a tuturor acestor forţe, de către Christos; „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci ca expresie reală a acestui fapt.

Berlin, 7 noiembrie 1911

Din ultimele noastre expuneri veţi fi realizat faptul că descrierea stărilor anterioare evoluţiei noastre, situate înainte de naşterea Pământului, este deosebit de dificilă. Am văzut că noi trebuie să ne alcătuim mai întâi conceptele şi ideile prin care putem ajunge la aceste stări relativ

străine, îndepărtate, ale evoluţiei Universului nostru. Eu am atras deja atenţia asupra faptului că o descriere cum este cea făcută în ***Ştiinţa ocultă în schiţă*** a vechii perioade saturniene şi a următoarelor întrupări planetare ale Pământului nostru nu numai că nu este una care să epuizeze subiectul, ci ea trebuie să se mulţumească, într-un anumit sens – pentru a nu şoca prea puternic publicul căruia îi este destinată această carte – să îmbrace cele despre care este vorba, în imagini care sunt preluate din ceea ce ne înconjoară şi cu care suntem obişnuiţi. Sigur că în felul acesta nu se oferă o descriere incorectă, dar, într-un anumit sens, este totuşi o descriere mult cufundată, în privinţa imaginilor, în maya, în iluzie, şi noi trebuie să trecem mai întâi prin iluzie pentru a putea pătrunde tot mai mult în realitatea lucrurilor prezentate. Aşa, de exemplu, vechea perioadă saturniană este descrisă în sensul – care este întru totul corect între anumite limite – că se spune că vechiul Saturn a fost un corp ceresc care nu avea părţile componente pe care noi le cunoaştem drept pământ, apă sau aer, ci consta numai din căldură. Iar atunci când se vorbeşte despre „spaţiu" este doar o descriere picturală, căci noi am văzut ultima oară că pe vechiul Saturn nu exista nici măcar „timp". Aşadar, atunci când vorbim despre spaţiu, este tot o imagine. Spaţiul în sensul nostru actual nu exista nici el pe vechiul Saturn; iar timpul ia naştere abia pe Saturn. Atunci când ne transpunem înapoi pe vechiul Saturn, ne aflăm întru totul în domeniul veşniciei aspaţiale. Dacă totuşi ni se spune ceva care ne poate da o imagine, trebuie să ne fie limpede că este doar o imagine.

Dacă am fi putut păşi în spaţiul vechiului Saturn, nu am fi găsit nici măcar o substanţă atât de subtilă cum este cea pe care am putea-o desemna drept „gaz", ci numai

căldură şi frig. În realitate, nu se poate vorbi despre ajungerea dintr-o parte a spaţiului într-o altă parte, ci numai că exista senzaţia desfăşurării de stări mai calde şi mai reci, astfel încât clarvăzătorul care se transpune în vechea perioadă saturniană recepţionează impresia unor stări de căldură aspaţiale, care tălăzuiesc încoace şi încolo. Dar acesta este numai vălul exterior al stării saturniene. Căci această căldură, sau acest foc, după cum se spune în ocultism, ni s-a dezvăluit în fundamentele sale spirituale, şi am văzut că pe vechiul Saturn existau într-adevăr fapte spirituale care se împlineau. Şi ne-am făcut o imagine despre faptele spirituale care s-au desfăşurat pe Saturn. Am spus că Spiritele voinţei, sau Tronurile, au împlinit fapte de jertfă, astfel încât, dacă privim în urmă la ceea ce s-a petrecut concret pe Saturn, vedem Heruvimii şi jertfa ce se revarsă din Tronuri. De la Tronuri spre Heruvimi se revarsă o jertfă, iar faptele acestei jertfe, privite oarecum din afară, apar drept căldură. Stările de căldură sunt expresia fizică exterioară, expresia senzorială exterioară a jertfei. În întreaga lume, acolo unde percepem căldura, ea este expresia exterioară pentru ceea ce se află dincolo de căldură. Căldura este o iluzie; dincolo de ea se află faptele de jertfă ale entităţilor. De aceea, dacă vrem să caracterizăm într-adevăr căldura, va trebui să spunem: căldura cosmică este revelaţia jertfei cosmice, sau a faptelor de jertfă cosmică.

Apoi am văzut că din această faptă de jertfă pe care au adus-o Tronurile Heruvimilor s-a născut oarecum – dar eu v-am atras atenţia că este iarăşi un cuvânt modern, care nu este chiar potrivit – ceea ce numim „timp”. Dar timpul nu era pe atunci acest „mai devreme sau mai târziu”, acea abstracţie pe care o percepe astăzi omul, ci era o sumă de entităţi spirituale, anume Spiritele personalităţii, pe care

am învăţat să le cunoaştem şi drept Spirite ale timpului. Spiritele timpului sunt adevăratul timp din vechime, şi ele sunt copiii Tronurilor cu Heruvimii. Dar relaţiile prin care s-au născut fiinţele temporale pe vechiul Saturn sunt jertfele. Atunci când se spune că vechiul Saturn consta în căldură, va trebui, pentru a dobândi o înţelegere propriu-zisă a evenimentelor, să nu folosim doar concepte fizice exterioare – „căldura" este un concept fizic – ci concepte pe care le putem obţine din însăşi viaţa noastră sufletească, din viaţa sufletească morală plină de înţelepciune. Nimeni nu poate şti ce este căldura dacă nu este în stare să-şi facă o idee despre ceea ce înseamnă devotamentul în care esti capabil să jertfeşti ceea deţii, ceea ce ai, într-adevăr, nu numai dăruire de jertfă a ceea ce ai, ci şi a ceea ce eşti tu însuţi. Jertfa propriei fiinţe, revărsarea în afară a propriei fiinţe înţeleasă sufleteşte, astfel încât să gândim că suntem pregătiţi să dăm ce avem mai bun pentru prosperarea lumii, nu să păstrăm pentru noi ce avem mai bun, ci să îl jertfim cu drag pe altarul Universului; cuprinderea acestui fapt ca un concept viu şi care ne pătrunde sufletul cu un sentiment, conduce treptat la înţelegerea a ceea ce există dincolo de manifestarea căldurii. Să ne reprezentăm ceea ce este legat şi în viaţa modernă de conceptul de jertfă: nu ne putem imagina că acela care jertfeşte cu înţelegere, face acest lucru împotriva voinţei sale. Atunci când cineva se jertfeşte împotriva voinţei sale, el ar trebui să fie forţat să o facă pentru anumit motiv; ar trebui să existe o constrângere. Însă atunci nu ar avea câtuşi de puţin de-a face cu cele pe care le avem noi în vedere aici. Aici avem în vedere ceea ce se revarsă ca jertfă în mod firesc din fiinţa care aduce jertfa. Şi atunci când cineva aduce jertfă nu pentru că este împins să o facă de un motiv exterior oarecare, şi nici pentru că speră să obţină ceva în felul

acesta, ci pentru că se simte îndemnat dinăuntrul său să jertfească, atunci este de neconceput ca el să simtă altceva decât căldura interioară a beatitudinii (*Wärmeseligkeit*). Dacă ne simţim străbătuţi lăuntric de focul acestei călduri a fericirii, am exprimat deja ceea ce nu putem desemna altfel decât aşa: Cel care jertfeşte se simte în întregime, profund pătruns de căldura, de dogorirea fericirii (*durchglutet mit der Seligkeit*). Atunci avem posibilitatea să resimţim noi înşine cum ne poate întâmpina văpaia jertfei în maya căldurii exterioare a lumii. Poate într-adevăr înţelege ce este căldura numai acela care poate cuprinde sensul gândului: Atunci când în lumea exterioară apare căldură, la baza ei se află într-un fel ceva spiritual-sufletesc, care este îndărătul căldurii şi produce căldura prin fericirea de a se jertfi. Cine poate resimţi căldura în acest fel ajunge treptat la realitatea care se ascunde îndărătul aparenţei căldurii, îndărătul iluziei căldurii.

Dacă vrem să pătrundem de la vechea existenţă saturniană la vechea existenţă solară, va trebui să avem la îndemână din nou un concept prin care să ne putem forma o idee despre substanţa vechiului Soare – nu despre cea a Soarelui actual. Când citim în ***Ştiinţa ocultă***: Vechiul Soare a continuat să configureze căldura, adăugând la căldură aer şi lumină, aceasta este iarăşi descis numai printr-o înfăţişare exterioară. Aşa cum noi trebuie să căutăm în spatele căldurii ardoarea jertfei Spiritelor voinţei, tot astfel trebuie să căutăm ceva moral îndărătul aerului şi luminii, atunci când vrem să înţelegem aerul şi lumina care pe vechiul Soare se adaugă căldurii. Vom putea dobândi o idee, o reprezentare, un sentiment a ceea ce erau aerul şi lumina pe vechiul Soare, dacă ne vom raporta la ceva pe care îl putem trăi spiritual-sufleteşte în noi înşine.

În acest sens, există o trăire pe care o putem descrie ca fiind trăire sufletească în modul următor. Să ne imaginăm că un om ar fi martorul unei adevărate fapte de jertfă, sau că el şi-ar imagina – aşa cum am făcut-o noi ultima dată la descrierea vechii existenţe saturniene, când am descris fapta de jertfă a Tronurilor – Tronurile înălţându-şi jertfa spre Heruvimi, astfel încât omul ar fi stimulat de imaginea acestei jertfe binecuvântate, pe care o priveşte şi care i-ar însufleţi sufletul. Ce ar simţi sufletul nostru fie prin privirea înseşi fiinţelor care jertfesc, fie prin imaginea pe care am o facem cu ardoare vie în sufletele noastre? Un asemenea om, dacă are sentimente vii, dacă nu ar sta mai mult sau mai puţin insensibil în faţa fericirii conţinute în adevărata jertfă, ar trebui să se simtă o profundă stimulare la vederea imaginii acestei jertfe; ar trebui să simtă în sufletul său că aceasta este cea mai frumosaă faptă, a privi fericirea de a te jertfi este cea mai frumoasă trăire ce poate să fi suscitată în sufletul nostru! Dar este şi sentimentul că ar trebui să fii ca de piatră dacă în sufletul tău nu s-ar naşte îndemnul de a privi cu cea mai mare veneraţie la ceea ce este fericirea de a te jertfi, dacă nu ai putea învăţa de aici dispoziţia sufletească a dăruirii depline. Dăruirea de sine! – Fapta de jertfă este activă, este dăruire transpusă în activitate. Contemplarea dăruirii active poate trezi dispozitia stării de dăruire de sine, de pierdere de sine, de uitare de sine în acea contemplare. Dacă ne imaginăm că această dispoziţie sufletească a uitării altruiste de sine în timpul contemplării este revărsată în întregime în suflet, atunci avem prin această dispoziţie sufletească ceea ce ar trebui să ne aducă cu atât mai aproape de înţelegere, cu cât fără o asemenea dispoziţie, sau cel puţin fără vreo presimţire sau vreo urmă a acestei

dispoziţii, nu am putea ajunge niciodată la ceea ce ne oferă cunoaşterea superioară.

Cel care nu poate avea niciodată o asemenea dispoziţie sufletească de dăruire nu poate ajunge nici la cunoaşterea superioară. Căci care ar fi starea opusă acestei dispoziţii? Ar fi voinţa personală (*Eigenwille*), afirmarea voinţei personale. Aceştia sunt doi poli ai vieţii sufleteşti: pierderea, abandonarea de sine în dăruirea faţă de ceea ce contemplăm şi afirmarea cu încăpăţânare a ceea ce se află în noi. Acestea sunt două mari contraste. Pentru adevărata cunoaştere, pentru pătrunderea de sine cu înţelepciune, voinţa personală, încăpăţânarea de a-ţi afirma voinţa personală este ucigătoare. În viaţa obişnuită, cunoaştem voinţa personală ca prejudecăţi, şi prejudecăţile distrug întotdeauna înţelegerea superioară.

Dar ceea ce se înţelege aici prin a te dărui trebuie imaginată intensificat, căci numai prin această dăruire de sine intensificată poate omul să-şi croiască drum până sus în lumile superioare. Trebuie ca acea pierdere de sine să poată fi trăită cel puţin ca dispoziţie sufletească. De aceea trebuie să accentuăm iar şi iar că nu vom putea ajunge niciodată la cunoaşterea superioară dacă lucrăm cum lucrează ştiinţa obişnuită, sau gândirea cotidiană. Trebuie să ne fie clar că ştiinţa obişnuită şi gândirea cotidiană lucrează din voinţa obişnuită a omului, lucrează prin tot ceea ce a creat voinţa personală: prin sentimente şi idei, reprezentări moştenite sau educate. În această privinţă oamenii se pot înşela foarte uşor, şi o astfel de înşelare se petrece în fiece zi. Vin, de exemplu, oameni care spun: Aici e vorba să asimilăm o ştiinţă, aşa cum ne este ea oferită de către ştiinţa spirituală, dar eu nu vreau să asimilez decât ceea ce corespunde celor pe care le pot gândi deja; nu vreau să asimilez nimic neverificat! – Desigur, nu trebuie

asimilat nimic neverificat. Dar dacă asimilăm numai ceea ce ştim, nu facem niciun pas înainte! Iar cel care vrea să devină clarvăzător nu va spune niciodată că vrea să asimileze doar ceea ce a verificat anterior, ci trebuie să se elibereze complet de orice egoism şi să aştepte totul de la ceea ce se apropie de el din Univers, şi care nu poate fi desemnat altfel decât prin cuvântul „har". El aşteaptă totul de la harul care luminează. Cum se dobândesc cunoştinţele clarvăzătoare? Doar prin faptul că omul poate decupla din sine tot ce a învăţat vreodată. În mod obişnuit omul gândeşte: Eu am propria mea judecată. Dar el ar trebui să-şi spună: Aceasta constă doar în a împrospăta cele pe care le-au gândit predecesorii tăi, sau ceea ce stimulează imboldurile bazate pe instinct în tine ş.a.m.d. Căci nu se pune niciodată problema că acestea ar fi judecăţi proprii ale omului, iar cei care îşi afirmă cel mai mult propriile judecăţi nu ştiu cât de mult sunt ţinuţi în hăţuri, conduşi ca nişte sclavi de prejudecăţile lor. Toate acestea trebuie îndepărtate, dacă vrem să ajungem la cunoaşterea superioară. Sufletul trebuie să devină gol şi să poată aştepta liniştit ceea ce se poate apropia de el din lumea tainică aspaţială şi atemporală, cea lipsită de lucruri şi de fapte. Şi nu ne este niciodată îngăduit să credem că am putea atrage spre noi ceea ce este cunoaşterea clarvăzătoare, ci doar că putem face să se maturizeze în noi o dispoziţie sufletească prin care venim în întâmpinarea a ceea ce ni se oferă ca revelaţie sau iluminare. Astfel încât nu vom putea aştepta niciodată ceea ce urmează să se apropie de noi, dăruindu-ne ceva, decât ca pe un har.

Cum se revelează, aşadar, această cunoaştere? Cum ni se revelează ceea ce se apropie de noi, dacă ne-am pregătit suficient în acest sens? Se revelează ca dispoziţia de a fi binecuvântat prin darul ce ne vine din lumea spirituală.

Dacă am vrea să descriem ceea ce se apropie de noi – fie ca fiinţă sau orice altceva – pentru a ne veni în întâmpinare plină de har şi a turna cunoaşterea în noi, atunci putem folosi un singur mod de a ne exprima: ceea ce vine în întâmpinarea noastră este o acţiune din har, este ceva care se dăruieşte, care se oferă. Dacă ar fi să cuprindem natura unei fiinţe a cărei trăsătură de caracter principală constă în ceea ce tocmai am caracterizat prin aceste cuvinte – că dăruieşte, că oferă –, o asemenea fiinţă, având principala trăsătură de caracter cea a răspândirii, a revărsării de har în jurul său, dacă ar fi să o înţelegem astfel încât să ajungem la această posibilitate a sa de dăruire a harului, atunci am avea nevoie de contemplarea jertfei Tronurilor faţă de Heruvimi! Să ne imaginăm că o fiinţă ar fi fost martoră la ceea ce se petrece când Tronurile se jertfesc faţă de Heruvimi, o fiinţă care văzând această jertfă ar fi determinată să devină la rândul său o fiinţă care dăruieşte, o fiinţă care îşi revarsă darurile prin har în jurul său. Să ne reprezentăm acest lucru foarte clar. Să ne imaginăm că am privi un trandafir şi am fi încântaţi la vederea lui, aşadar am simţi sentimentul unei fericiri faţă de ceea ce numim „frumos". Să ne imaginăm că o altă fiinţă ar fi îndemnată, prin privirea celor pe care le-am descris drept jertfa Tronurilor faţă de Heruvimi, să dăruiască tot ceea ce are în jurul său, să le reverse, dăruind, în lume: atunci prin această atitudine am descrie acele entităţi despre care este vorba în ***Ştiinţa ocultă*** drept „Spirite ale înţelepciunii", care se adaugă pe Soare acelor entităţi pe care le-am cunoscut deja pe Saturn. Aşadar, dacă am pune întrebarea: Care este caracterul Spiritelor înţelepciunii ce au apărut pe Soare şi s-au adăugat Spiritelor existente pe Saturn? – ar trebui să răspundem: Aceste Spirite au drept principală trăsătură de caracter virtutea ce se dăruieşte, ce se oferă,

virtutea acţionând ca har. – Şi dacă am vrea să adăugăm un epitet, ar trebui să spunem: Sunt Spiritele înţelepciunii, marile dăruitoare ale Universului! – Aşa cum despre Tronuri am spus că sunt Spiritele marilor jertfe, tot aşa despre Spiritele înţelepciunii ar trebui să spunem că sunt marile dăruitoare, care îşi oferă darurile în aşa fel încât ele se întreţes şi trăiesc în Univers, revărsându-se în Univers şi creând pentru prima dată ordine înăuntrul lui.

Aceasta este fapta împlinită pe Soare, acţiunea Spiritelor înţelepciunii. Aceasta fac ele: dăruiesc propria lor fiinţă în jurul lor. Ce este ceea ce se oferă privirii exterioare atunci când o îndreptăm înspre Soare şi vrem să percepem ca o senzaţie mai înaltă cele ce se petrec acolo?

Dacă privim Soarele în acest mod, el este aşa cum l-am descris în ***Ştiinţa ocultă***: Soarele constă, în afară de căldură, şi din aer şi lumină. Dar atunci când spunem: Soarele mai constă în afară de căldură şi din aer şi lumină, aceasta este ca şi cum cineva ar spune: Văd în depărtare un nor cenuşiu – şi dacă el, fiind pictor, ar vrea să picteze impresia pe care o are, ar picta un astfel de nor cenuşiu; dacă s-ar apropia însă mai mult de acesta, s-ar putea să aibă în faţa sa, în locul unui nor cenuşiu, un roi de ţânţari. Ceea ce considera el drept nor cenuşiu era în realitate o sumă de fiinţe vii. În mod asemănător ne raportăm noi la vechea existenţă solară, şi atunci când o privim din depărtare ne apare în mod iluzoriu ca un corp de aer şi lumină. Dar dacă îl privim mai îndeaproape nu mai vedem în el un corp de aer şi lumină, ci ne apare ca mare virtute dăruitoare a Spiritelor înţelepciunii. Şi nimeni nu va învăţa să cunoască în mod corect aerul, dacă îl descrie numai prin prisma însuşirilor sale fizice exterioare. Căci acestea sunt doar maya sau iluzie, ele sunt doar manifestare exterioară. Întrucât pretutindeni unde există aer în lume în spatele lui

se află faptele de dăruire ale Spiritelor înţelepciunii. Aerul care se întreţese şi acţionează este revelare a virtuţii dăruitoare a Spiritelor macrocosmosului. Şi priveşte în mod corect aerul numai acela care îşi spune: Eu percep aici aer, dar în realitate aici este dăruit de către Spiritele înţelepciunii împrejurimilor, este radiat ceva în împrejurimi.

Acum ştim ce se află, de fapt, acolo unde am spus despre vechiul Soare că ar consta din aer. Acum ştim că este vorba de o dăruire, că Spiritele înţelepciunii îşi lasă propria fiinţă să se reverse în afară şi aceasta apare din punct de vedere exterior ca aer. Dar la toate acestea s-a mai adăugat ceva remarcabil pe vechiul Soare, ceva ce se oferă privirii clarvăzătoare. Trebuie să ne dăm seama cum putem dobândi o reprezentare şi mai exactă a acestei virtuţi ce se dăruieşte, pornind de la viaţa noastră sufletească. Să ne imaginăm în acest sens acel sentiment pe care îl putem avea noi înşine dacă reuşim ca prin dispoziţia sufletească descrisă a dăruirii să ne pătrundem cu o cunoaştere, cu o idee. De la o astfel de idee, care ne vine atunci, avem întotdeauna un anumit simţământ. O astfel de idee nu este ştiinţifică; cel mai bun simţământ îl mai putem avea dacă avem în vedere elementul artistic, unde ideea are imboldul de a stăpâni, de exemplu, culoarea sau forma într-un mod sau altul, aşadar de a se revărsa în lume astfel încât să dăruiască lumii ceva cu existenţă de sine stătătoare. Esenţa unei asemenea capacităţi de dăruire poate fi caracterizată spunând: productivitatea, elementul creator sunt legate de ea, căci această dăruire este creatoare. Cine are o idee despre care simte că poate fi înmânată lumii spre binele ei şi pe care o expune în opere de artă sau ceva asemănător, acela şi-a format un concept corect în privinţa acestei productivităţi a virtuţii

dăruitoare. Este ceea ce se întreţese Soarelui drept aer. Dacă ne imaginăm ideea creatoare din capul artistului, cum se integrează ea în materie – făcând abstracţie de toate celelalte – aceasta este esenţa spirituală a aerului. Acolo unde este aer avem de-a face cu aşa ceva. Dar prin faptul că pe Soare exista această productivitate vie a rezultat următorul fapt.

Să reţinem că pe vechiul Saturn se născuseră deja Spiritele timpului, aşadar că pe Soare „timpul" putea exista, căci el era venit de pe Saturn. Aşadar, timpul există pe Soare. Şi atunci, pe vechiul Soare a existat acea posibilitate, care nu putuse exista pe vechiul Saturn, de a realiza o asemenea dăruire. Căci gândiţi-vă ce s-ar întâmpla cu o faptă de dăruire dacă nu ar exista timpul: ea nu ar putea avea loc, pentru că dăruirea constă în a da şi a primi. Şi fără cea de-a doua parte dăruirea nici nu poate fi imaginată. Aşadar, ea trebuie să constea din două acte: a da şi a primi, căci altfel dăruirea nu are niciun rost. Pe Soare, dăruirea şi primirea se raportează una la alta într-un mod neobişnuit, anume că, întrucât timpul există deja, darul care este oferit în împrejurimi pe vechiul Soare, se conservă oarecum în timp, este păstrat în timp, astfel că Spiritele înţelepciunii îşi revarsă ce ce au de dăruit, care rămân în timp. Dar apoi trebuie să intervină ceva care să le preia. În raport cu dăruirea Spiritelor înţelepciunii, această preluare se produce într-un moment ulterior. Astfel că Spiritele înţelepciunii dăruiesc într-un moment anterior, iar ceea ce trebuie să fie legat în mod necesar de aceasta ca preluare, ca primire, are loc într-un moment ulterior.

Putem dobândi o imagine corectă a acestor lucruri dacă punem din nou la bază propriile noastre trăiri sufleteşti. Imaginaţi-vă că vă străduiţi să înţelegeţi ceva, sau să vă formaţi un gând. Apoi că v-aţi format acel gând. A

doua zi, reflectaţi, vă curăţaţi mintea, pentru ca gandurile pe care vi le-aţi format în ziua precedentă să poată reveni în mintea, în spiritul dumneavoastră. În felul acesta, cele create ieri sunt preluate de dumneavoastră azi. Aşa au stat lucrurile şi pe vechiul Soare, prin faptul că ce este dăruit anterior s-a păstrat pentru un moment ulterior şi a fost preluat ulterior. Ce este, de fapt această luare în primire? Este tot o faptă pe vechiul Soare, un eveniment, care diferă de celălalt eveniment numai prin aceea că el este ulterior. Dăruirea revine Spiritelor înţelepciunii. Dar cine primeşte darul? Ca cineva să poată primi ceva, trebuie în primul rând să existe. Şi oarecum tot printr-o naştere, în acelaşi mod în care s-au născut pe Saturn Spiritele timpului din jertfa Tronurilor către Heruvimi, iau naştere, prin dăruirea către lume din partea Spiritelor înţelepciunii de pe Soare, acele Spirite pe care noi le numim Arhangheli. Ei sunt cei care primesc darul pe vechiul Soare. Dar îl primesc într-un mod deosebit, în sensul că ceea ce primesc ca dar de la Spiritele înţelepciunii ele nu păstrează pentru sine, ci îl radiază înapoi, îl reflectă, aşa cum oglinda reflectă imaginea dumneavoastră. Astfel au Arhanghelii pe Soare sarcina de a capta într-un moment ulterior ceea ce a fost dăruit într-un moment anterior, în aşa fel încât la un moment ulterior acest dar încă este acolo şi este radiat înapoi de către Arhangheli. Avem, aşadar, pe Soare o dăruire anterioară şi o primire ulterioară, dar această primire este o reflectare, o re-radiere înapoi a ceea ce a fost într-un timp anterior.

Gândiţi-vă că Pământul nu ar fi cum este el astăzi, ci ar interveni situaţia ca în momentul actual să poată radia din nou ceva ce s-a întâmplat într-un moment anterior. Noi ştim însă că aşa ceva are într-adevăr loc. Trăim acum în cea de-a cincea epocă de cultură postatlanteană; în ea sunt

reflectate evenimentele celei de-a treia perioade de cultură, ale vechii perioade egipteano-caldeene. Ceea ce a existat mai înainte acolo a fost reţinut, şi acum radiază înapoi. Aceasta este un fel de repetare a dăruirii şi primirii de pe vechiul Soare. Aşadar, trebuie să vedem în Arhangheli Spiritele care au primit darurile, vizavi de Spiritele înţelepciunii, Spiritele care sunt dăruitoarele în vechea etapă solară. În felul acesta se poate evoca ceva deosebit, ceva pe care vi-l puteţi reprezenta corect numai dacă va gândiţi la imaginea unei sfere închisă lăuntric, în care din centru radiază ceva ce se dăruieşte; acest ceva radiază până la periferie şi de acolo radiază înapoi spre centru. Pe suprafaţă, pe partea interioară a sferei se află Arhanghelii, care reflectă, radiază înapoi. În exteriorul sferei nu trebuie să vă reprezentaţi nimic. – Aşadar, trebuie să ne imaginăm că dintr-un centru porneşte acel lucru care vine de la Spiritele înţelepciunii: acesta este radiat în toate direcţiile, este receptat de Arhangheli şi reflectat. Ce este acel ceva care este reflectat înăuntru, în spaţiu, ce este acest dar reflectat al Spiritelor înţelepciunii? Ce este înţelepciunea radiată, reflectată înapoi spre sine însăşi? – Aceasta este lumina. Şi în felul acesta Arhanghelii sunt totodată creatorii luminii. Lumina nu este câtuşi de puţin ceea ce ne apare în iluzia exterioară, căci acolo unde apare lumina avem daruri reflectate ale Spiritelor înţelepciunii. Iar fiinţele a căror existenţă trebuie să o presupunem pretutindeni în spatele luminii sunt Arhanghelii. De aceea trebuie să spunem: În spatele razei de lumină care ne atinge se află Arhanghelii, iar faptul că ei pot radia lumină asupra noastră provine de acolo că ei reflectă ceea ce este radiat asupra lor, anume virtutea ce se dăruieşte a Spiritelor înţelepciunii.

Dobândim în felul acesta o imagine a vechiului Soare. Să ne imaginăm un sediu central, în care este reunit ceea ce a provenit de pe vechiul Saturn: faptele de jertfă ale Tronurilor către Heruvimi şi Spiritele înţelepciunii cufundate în contemplarea acestor fapte de jertfă. Datorită contemplării acestor fapte de jertfă, ele sunt stimulate în a radia din sine ceea ce este propria lor fiinţă: înţelepciune revarsându-se ca virtute ce se dăruie. Însă pentru că aceasta este radiere, străluminare în timp, pentru că este trimisă în afară şi trimisă iarăşi înapoi, se constituie un glob, un glob iluminat înăuntru prin virtutea ce este reflectată înapoi. Căci trebuie să concepem vechiul Soare ca fiind luminos nu înspre afară, ci spre lăuntru. În felul acesta se creează ceva nou, pe care îl putem descrie după cum urmează. Să ne imaginăm aceste Spirite ale înţelepciunii, aflate în punctul central al Soarelui, cufundate în contemplarea Tronurilor ce se jertfesc, şi radiindu-şi în afară propria lor fiinţă, datorită contemplării jertfei Tronurilor, şi primind înapoi fiinţa lor radiată în afară, prin faptul că le este reflectă înapoi de suprafaţă, astfel încât o primesc înapoi ca lumină. Totul este străluminat. Dar ce primesc ele înapoi de la fiinţele care în primire reflectă darul primit? – Propria lor fiinţă, prin faptul că ele au dăruit-o în afară, a devenit dar pentru macrocosmos, deci era interiorul lor. Acum el este radiat înapoi: propria lor fiinţă le întâmpină, venind din afară. Ele îşi văd propriul interior distribuit în întreg Universul şi reflectat din afară ca lumină, ca oglindire, ca reflectare a propriei lor fiinţe.

Acum ne întâmpină cele două contraste: interior şi exterior. Ceea ce era anterior şi ulterior se transformă şi devine, transformându-se, interior şi exterior. S-a născut „spaţiul”! Prin virtutea ce se dăruie a Spiritelor înţelepciunii, pe vechiul Soare ia naştere spaţiul. Mai

înainte de aceasta „spaţiu" putea avea doar un înţeles figurativ. Acum avem spatiul, dar pentru început doar în două dimensiuni. Încă nu avem sus şi jos, nu avem dreapta şi stânga, ci numai interior şi exterior. – În realitate, aceste două contraste apar deja spre sfârşitul stării de Saturn, dar ele se repetă în semnificaţia lor propriu-zisă, în calitatea de creatoare de spaţiu pe vechiul Soare.

Dacă vrem să dobândim din nou o reprezentare despre toate aceste procese în modul în care am făcut-o ultima oară, când imaginea Tronurilor ce se jertfesc a apărut în faţa sufletelor noastre, născând Spiritele timpului, în felul acesta nu vom zugrăvi acolo un corp care constă din lumină, căci această lumină încă nu radiază în afară, având loc doar o re-radiere în interior. Trebuie să ne reprezentăm o sferă ca spaţiu lăuntric, în al cărei punctul central se repetă mai întâi imaginea lui Saturn: Tronurile ca Spirite, ca îngenuncheate în faţa Heruvimilor, fiinţele înaripate, jertfindu-şi propria lor fiinţă; şi se mai adăugă Spiritele înţelepciunii, cufundate în contemplarea jertfei. Şi acum putem avea ca privelişte faptul că ardoarea care este în jertfă se transformă în dăruire a Spiritelor înţelepciunii, astfel încât trebuie să ne-o reprezentăm în mod sensibil ca fum de jertfă, ca aer ce se înalţă din fapta de jertfă ca fum de jertfă. Noi dobândim o imagine completă dacă ne reprezentăm: Tronurile îngenunchind în faţa Heruvimilor, şi de această jertfă apropiindu-se ca în cerc Spiritele înţelepciunii, dăruite în dispoziţia lor lăuntrică celor pe care le observă în punctul central al Soarelui ca jertfă a Tronurilor, şi prin aceasta ele crescând în dispoziţia lor lăuntrică până la imaginea fumului de jertfă ce se extinde în toate direcţiile, ce radiază în afară, şi în final concentrându-se şi din norii formaţi creând figurile Arhanghelilor, care radiază înapoi de la periferie darul

fumului de jertfă drept lumină, ce străluminează interiorul Soarelui, dăruind înapoi Spiritelor înţelepciunii darul făcut şi creând în felul acesta sfera Soarelui. Ea se compune dăruind, din ardoare şi fum de jertfă. La periferia exterioară se află Arhanghelii, creatorii luminii, care configurează ulterior ceea ce apare prima oară pe Soare; acest lucru necesită timp, după aceea însă vine înapoi ca lumină. Aşadar ce păstrează Arhanghelii? Ei păstrează anteriorul, ceea ce a fost mai înainte; darurile Spiritelor înţelepciunii, pe care ei le primesc, le radiază înapoi; dar ceea ce a fost în timp, ei dau înapoi ca spaţiu. Radiindu-l înapoi drept spaţiu, ei dau înapoi ceea ce au primit ei înşişi prin Arhai, Începătorii. Datorită acestui fapt, ei sunt Îngeri ai începutului, pentru că fac să fie activ în timpuri ulterioare ceea ce exista anterior. Arhanghelii sunt mesageri ai începutului!

Este într-adevăr minunat când din adevărata cunoaştere ocultă reapare un astfel de cuvânt, şi noi reflectăm aptunci cum ni s-a transmis acest cuvânt din tradiţiile străvechi – pe calea şcolii lui Dionisie Areopagitul [Nota 11], care a fost un discipol al Sfântului Apostol Pavel. Este minunat să vezi că acest cuvânt a fost format în aşa fel încât, dacă îl elaborăm noi din nou independent de ceea ce scrie acolo, rezultă acelaşi lucru care era acolo. Acest lucru trebuie resimţit cu cea mai mare veneraţie, şi atunci ne vom simţi uniţi cu vechile şcoli sacre de iniţiere, de ştiinţă iniţiatică, astfel încât să simţim totodată cum acest vechi se revarsă în noi în timp ce îl cuprindem cu deplină înţelegere, după ce ne vom fi creat noi înşine posibilitatea de a asimila lucrurile independent de acest vechi. Acela care poate simţi chiar şi puţin dispozitia sufletească a vechilor exprimări – care ne-au fost transmise fără ca noi să acordăm atenţie, consideraţie acestor exprimări –, acela

se simte încadrat în domnia Spiritelor timpului prin însuşi spiritul omenesc. Este un mod minunat de a te simţi unit cu întreaga evoluţie omenească, care iese la iveală în acest fel; un mod de a te simţi sigur cu privire la aceste lucruri.

Amintirea începutului primordial o păstrează Arhanghelii. Însă ceea ce a existat pe o planetă se repetă într-un timp ulterior, numai că ulterior se mai adaugă întotdeauna şi altceva, astfel că natura Soarelui ne întâmpină din nou într-un anumit mod în ceea ce apare pe Pământul nostru.

Întreaga reprezentare, toate sentimentele pe care ni le-am putut însuşi noi aici, care ne oferă o imagine a Tronurilor ce se jertfesc, a Heruvimilor care primesc jertfa, a ardorii ce se revarsă din această jertfă, a fumului jertfei ce se răspândeşte ca aer, a luminii care este reflectată înapoi de Arhanghelii care păstrează pentru timpurile ulterioare ceea ce s-a intâmplat la începuturi: aceste sentimente constituie ceva care poate trezi în noi o adevărată înţelegere a tuturor celor care sunt legate de creaţiile care rezultă din astfel de sentimente.

Avem astfel, în acest mediu pe care l-am descris ca mediu sufletesc privit mai mult spiritual, ceea ce am dobândit anterior ca imagine mai mult fizică. Şi vom vedea acum că din acest mediu se naşte fiinţa care a păşit pe Pământ ca entitate a lui Christos; vom înţelege ce este adus pe Pământ prin entitatea Christos numai dacă ne însuşim conceptul de virtute ce se dăruieşte, de virtute ce acţionează plină de har în radierea ei înapoi în lumina universului, în substanţa interioară a soarelui care este străbătută şi străluminată de această lumină. Dacă reunim toate acestea într-o imagine, aşa cum am descris-o, pe care o transformăm într-o imaginaţiune şi ne gândim că toate acestea au fost aduse cu sine pe Pământ de către această Fiintă, că trăiesc din plin pe Pământ, atunci

vom putea simţi mai profund esenţa spirituală propriu-zisă a impulsului lui Christos. Vom înţelege atunci ce poate trăi ca presimţire vagă în sufletul omenesc atunci când acest suflet omenesc poate resimţi faţă de o expunere că cele descrise pot deveni iarăşi vii pe Pământ, într-un anumit mod.

Să ne gândim că cele care au fost descrise acum despre Soare s-ar putea concentra în întregime în sufletul unei fiinţe, că ele ar putea fi restrânse şi luate cu sine, pentru a apărea din nou, mai târziu. Şi ar apărea din nou mai târziu, pe Pământ, şi ar acţiona în aşa fel încât ceea ce a fost creat din străvechea faptă de jertfă şi din fumul jertfei, din timpul creator de lumină şi virtutea ce se dăruieşte, extractul efectului harului, să-l aducă cu sine şi să-l reflecte din cosmosul binecuvântării căldurii, al gloriei luminii. Gândiţi-vă că toate acestea sunt concentrate într-un suflet care le dăruieşte existenţei Pământului, având împrejurul său pe aceia care sunt chemaţi să le radieze înapoi, să le păstreze pentru restul existenţei Pământului: În centru, cel care dăruieşte din sacrificiu şi prin jertfă, şi în jurul său cei care urmează să primească jertfa; totodată legat de aceasta, ceea ce este jertfa şi tot ceea ce se află în corelaţie cu ea, transpusă oarecum în existenţa terestră. Şi, pe de altă parte, posibilitatea de a distruge această jertfă, astfel încât tot ceea ce poate fi dat fiinţei omeneşti ca acţiune a harului să poată fi la fel de bine primit sau respins. Gândiţi toate acestea încorporate într-o intuiţie, şi puteţi avea un asemenea sentiment faţă de „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci: întregul Soare cu fiinţele ce se jertfesc, cu fiinţele virtuţii ce se dăruieşte, cu fiinţele binecuvântării căldurii, a slavei luminii, concepute sufleteşte – reflectate înapoi de aceia care au fost aleşi să le păstreze din timpurile anterioare pentru cele ulterioare; pregătită

pentru Pământ prin faptul că ea poate fi şi respinsă de către trădător.

Fiinţa Pământului, în măsura în care fiinţa Soarelui reapare pe Pământ, poate fi simţită în acest fel. Dacă nu simţim aceste lucruri într-un mod intelectual, exterior, ci într-un mod cu adevărat artistic, atunci simţim ceva din ceea ce este într-adevăr forţa impulsionatoare într-o asemenea operă de artă măreaţă, ce redă extractul existenţei pământeşti. Dacă data viitoare vom vedea cum din ceea ce formează mediul Soarelui creşte în afară Fiinţa lui Christos, atunci vom înţelege şi mai bine ceea ce am spus adesea: dacă un spirit de pe Marte ar coborî pe Pământ şi ar vedea o mulţime de lucruri pe care nu le-ar înţelege, este posibil ca el să nu înţeleagă nimic de pe Pământ. Dar el ar înţelege misiunea propriu-zisă a Pământului dacă ar putea lăsa să acţioneze asupra sa „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci. Atunci, un astfel de locuitor de pe Marte ar putea vedea că existenţa solară trebuie să fi fost întreţesută în mod tainic în existenţa Pământului, iar în felul acesta lui i-ar deveni limpede tot ceea ce i s-ar spune că înseamnă Pământul. El ar înţelege că Pământului are o semnificaţie şi ar şti despre ce este vorba aici, pe Pământ. El şi-ar spune: Se poate altfel întâmpla ceva pe Pământ care are semnificaţie doar pentru vreun colţ al existenţei pământeşti. Dar dacă această faptă ar putea fi înfăţişată în realitatea ei – fapta care radiază spre mine din aceste culori atunci când reţin imaginea figurii centrale împreună cu cele înconjurătoare –, atunci aş simţi ceea ce au resimţit ca mesaj Spiritele înţelepciunii pe Soare, şi care ne întâmpină iar şi iar în cuvintele: „Faceţi aceasta întru amintirea Mea!" [Nota 12] Păstrarea celor anterioare în cele ulterioare: înţelegem aceste cuvinte abia atunci când le desprindem din corelaţiile cosmice pe care

le-am cunoscut acum. – Am vrut doar să indic modul în care este legată o asemenea realizare artistică de prim-rang cu întreaga devenire cosmică.

Data viitoare va fi sarcina noastră de a înţelege Fiinţa lui Christos pornind de la esenţa spirituală a Soarelui, pentru a trece apoi la esenţa spirituală a Lunii.

A TREIA CONFERINŢĂ

Realitatea căldurii drept jertfă, cea a aerului drept virtute ce se dăruieşte. Resemnarea ca virtute spirituală: renunţarea unei părţi a Heruvimilor de a prelua jertfa Spiritelor voinţei. Formarea unui nor inelar în interiorul Soarelui, prin întâlnirea jertfelor ce urcă şi a celor respinse. Cucerirea veşniciei de către Heruvimi, datorită faptului că s-au resemnat. Apariţia apei, datorită resemnării lor. Preluarea substanţei jertfei respinse de către entităţile luciferice, datorită căreia ia naştere opoziţia, răul. Jertfirea lui Isaac drept imagine a resemnării zeilor faţă de jertfă. „Cina cea de taină" a lui Leonardo ca imagine a renunţării lui Christos prin preluarea lui Iuda în cercul apostolilor. Preluarea inconştientă a realităţii acestui tablou de către cel care îl contemplă.

Berlin, 14 noiembrie 1911

În ultimele două consideraţiuni am vrut să indicăm faptul că în spatele oricărei manifestări material-substanţială a lumii noastre trebuie căutat spiritualul. Am încercat să caracterizăm pentru început spiritualul care se află în spatele fenomenelor de căldură, apoi pe acela aflat în spatele fenomenelor fluxurilor de aer. Pentru a putea face o asemenea caracterizare a trebuit să ne întoarcem la trecutul străvechi, foarte îndepărtat, al evoluţiei noastre şi

a trebuit să privim în propria noastră viaţă sufletească atunci când am descris acele conexiuni spirituale care se află la baza celor materiale. Căci este de la sine înţeles că este necesar să luăm de undeva reprezentările prin care caracterizăm ceva. Cuvintele singure nu o pot face, ci trebuie să avem reprezentări foarte precise. Aşa cum am văzut, condiţiile spirituale la care a trebuit să ne referim în acest sens sunt în parte atât de îndepărtate de tot ceea ce vieţuieşte omul în prezent, de cele despre care omul poate şti ceva în prezent, încât a fost necesar să apelăm chiar şi în propria noastră viaţă sufletească, în propria noastră viaţă spirituală, la nişte stări rare, la condiţii care nu sunt deloc obişnuite. Am văzut că trebuie să căutăm esenţa mai profundă a oricăror condiţii de căldură şi foc foarte departe de ceea ce este focul fizic exterior sau căldura exterioară. Desigur, omului prezentului trebuie să i se pară de-a dreptul grotesc atunci când noi recunoaştem jertfa drept esenţă a tuturor condiţiilor de căldură şi de foc din Univers, jertfa unor entităţi precise, pe care le-am întâlnit în vechea stare saturniană a Pământului într-un anumit stadiu de evoluţie, anume Tronurile, care la acea vreme şi-au oferit sacrificiul lor Heruvimilor. Şi într-adevăr trebuia să spunem că în tot ceea ce ne apare în mod exterior în maya sau iluzie, în toate condiţiile de căldură şi de foc, există o asemenea jertfă, aşa cum şi-a avut ea punctul de plecare la acea vreme în evoluţia Universului.

Tot astfel, noi am recunoscut ultima oară că în spatele a tot ceea ce putem denumi drept curgere, flux de aer sau gaz se află din nou ceva având o origine foarte îndepărtată, ceva care noi am numit „virtute ce se dăruieşte”, revărsare plină de dăruire a fiinţei proprii a unor entităţi spirituale. Aceasta se află în orice adiere de vânt, în orice curent de aer. Deci ceea ce se percepe în mod fizic exterior este într-

adevăr numai o iluzie, este maya; şi noi dobândim o reprezentare corectă abia dacă înaintăm de la această maya la spiritual. În realitatea Universului, focul, sau căldura, sau aerul există la fel de puţin pe cât există omul în imaginea sa reflectată într-o oglindă. Căci aşa cum imaginea oglindită nu este decât o iluzie în raport cu omul, tot astfel focul, sau căldura, sau aerul nu sunt decât iluzii, iar realitatea existentă dincolo de ele se raportează la acestea ca omul real la imaginea sa oglindită. Noi nu trebuie să căutăm în lumea adevărului foc sau aer, ci jertfă şi virtute ce se dăruieşte.

În felul acesta, anume prin faptul că am văzut adăugându-se jertfei virtutea ce se dăruieşte, noi ne-am înălţat de la vechea viaţă saturniană la vechea viaţă solară. În cadrul acesteia din urmă, adică într-a doua încorporare cosmică a Pământului nostru, aflăm ceva ce ne poate conduce cu un pas mai aproape de adevăratele condiţii ale evoluţiei noastre. Iar astăzi trebuie din nou să introducem un concept care aparţine lumii adevărului, în opoziţie cu lumea iluziei. Aşadar, înainte de a trece la corelaţiile evolutive propriu-zise, trebuie să ne însuşim un anumit concept. În acest sens, vom porni de la următoarele.

Când omul face ceva în viaţa sa exterioară, când efectuează ceva, la baza acestui ceva se află de regulă un impuls volitiv al său. Orice face omul, fie că face doar o mişcare cu mâna sau realizează cea mai măreaţă dintre fapte, la baza tuturor acestora se află un impuls volitiv. De la acesta porneşte apoi tot restul care duce la o faptă, la îndeplinirea unei fapte. Omul este tentat să spună că pentru o faptă măreaţă deosebită, să spunem, o faptă care urmează să aducă mântuire şi binecuvântare, este nevoie de un impuls volitiv puternic, pe când pentru o faptă mai puţin importantă e nevoie de un impuls volitiv mai firav. Şi,

în general, omul va fi înclinat să considere că măreţia faptei depinde de intensitatea impulsului voluntar.

Până la un anumit nivel, este într-adevăr corect că atunci când ne potenţăm voinţa putem realiza fapte mari în lume. Dar de la un anumit punct nu mai este aceeaşi situaţie. Anumite fapte pe care le poate face omul, fapte ce se referă în primul rând la lumea spirituală, nu mai depind – în mod ciudat – de intensificarea impulsurilor noastre volitive. Desigur, în lumea fizică, în care trăim cu precădere, mărimea faptei va depinde de mărimea impulsului volitiv, pentru că trebuie să ne depunem eforturi mai mari, dacă vrem să realizăm mai mult. Dar în lumea spirituală lucrurile nu stau aşa, ci se întâmplă contrariul. Acolo, pentru cele mai mari fapte, pentru cele mai măreţe înfăptuiri putem spune că nu este nevoie de o întensificare a impulsului volitiv, ci mai degrabă de o anumită resemnare, de o renunţare. În această privinţă, putem porni de la cele mai mici fapte pur spirituale. Obţinem un anumit efect în spiritual nu prin faptul că ne punem în scenă pe cât de mult posibil dorinţele noastre, sau prin a fi cât mai activi şi zeloşi posibil, ci în lumea spirituală obţinem anumite efecte prin aceea că ne înfrânăm poftele şi dorinţele şi renunţăm la satisfacerea lor.

Să presupunem că un om are intenţia de a realiza ceva în lume prin efecte spirituale lăuntrice. Atunci el trebuie să se pregătească în acest sens prin faptul că înainte de toate învaţă să-şi reprime dorinţele şi poftele. Pe când în lumea fizică spunem că devenim mai puternici când mâncăm bine, când ne hrănim bine şi avem în felul acesta mai multe forţe, în lumea spirituală – este vorba acum doar de o descriere, nu este un sfat! – vom obţine ceva important tocmai atunci când postim sau facem ceva într-un alt mod pentru a ne reţine, a ne înfrâna, a ne stapâni poftele şi dorinţele. Cele mai mari rezultate

spirituale, să zicem, rezultate magice necesită întotdeauna o asemenea pregătire care este legată de renunţarea la dorinţele, poftele şi impulsurile volitive ce apar în noi. Cu cât „vrem" mai puţin, cu cât mai mult ne spunem: Lăsăm viaţa să vină spre noi şi nu ne dorim una şi dorim alta anume, ci luăm lucrurile aşa cum ni le aduce karma, cu cât acceptăm mai mult karma şi acţiunile sale şi ne comportăm calm în privinţa renunţării la tot ceea ce altfel am vrea să obţinem în această viaţă, cu atât devenim mai puternici, de exemplu, în privinţa acţiunii gândurilor.

În cazul unui om care este plin de pofte, căruia îi place înainte de orice să mănânce şi să bea bine, şi care mai are şi alte pofte, va ieşi la iveală dacă, de exemplu, este profesor sau educator, că spusele pe care le adresează el elevilor nu prea au înrâurire asupra elevilor; ele le intră acestora pe o ureche şi le ies pe cealaltă. El va fi atunci de părere că este vina elevilor. Dar nu întotdeauna e aşa. Omul care are o atitudine mai înaltă faţă de viaţă, care trăieşte moderat, mâncând atât cât este necesar pentru a-şi menţine viaţa, care mai ales are dorinţa să accepte ceea ce îi oferă destinul, acela va observa treptat cum cuvintele sale dobândesc o putere mai mare; chiar şi privirea sa poate avea o putere mai mare, şi nici nu este nevoie ca el să-şi îndrepte privirea spre elev, ci poate doar să fie lângă acesta şi să cultive un gând încurajator, pe care nu îl exprimă, şi acel gând va trece asupra elevului. Toate acestea depind de gradul de renunţare, de resemnare faţă de cele pe care altfel omul le doreşte în mod obişnuit.

Pentru activităţile spirituale, pentru a obţine rezultate spirituale în lumile superioare, calea corectă este cea care trece prin renunţare. În această privinţă există multe amăgiri; iar amăgirile nu duc la rezultate corecte, tocmai pentru că arată atât de asemănător privite exterior.

Cunoaşteţi cu toţii ceea ce se numeşte în viaţa obişnuită asceza, autoflagelarea. Această autoflagelare poate fi în multe cazuri de-a dreptul o voluptate, pe care cel care o practică o alege, de pildă, din dorinţa de a dobândi multe, sau dintr-o altă sursă de poftă, de dragul voluptăţii. În acest caz, asceza nu are efect, căci ea are valoare numai atunci când apare ca fenomen însoţitor al renunţării care deja s-a înrădăcinat în spiritual. Acesta este conceptul pe care vrem să ni-l însuşim: conceptul de renunţare creatoare, de resemnare creatoare. Este deosebit de important ca această renunţare, această renunţare creatoare pe care o putem vieţui în sufletele noastre, să ne-o însuşim ca o reprezentare foarte îndepărtată de viaţa noastră cotidiană; şi atunci vom putea fi conduşi cu un pas mai adânc în evoluţia omenirii. Pentru că aşa ceva se întâmplă în decursul evoluţiei, de exemplu, la trecerea evoluţiei de la condiţiile solare la cele lunare. Ceva precum resemnarea se întâmplă în domeniul entităţilor lumilor superioare, despre care ştim că sunt legate de progresul evoluţiei pământului. Vrem să cuprindem aici încă o dată cu privirea vechea evoluţie solară. Dar mai întâi aş vrea să vă atrag atenţia asupra încă unui fapt pe care îl ştim deja, dar care ne poate apărea încă enigmatic în anumite privinţe.

Am vorbit în repetate rânduri despre procese [Nota 13] din evoluţie pe care trebuie să le explicăm prin entităţi care au rămas în urmă în decursul evoluţiei. Astfel, ştim că în omenirea Pământului nostru intervin entităţile luciferice. A trebuit să atragem atenţia în repetate rânduri asupra faptului că aceste entităţi luciferice intervin în corpurile noastre astrale în decursul evoluţiei Pământului, deoarece nu au ajuns la treapta de evoluţie pe care ar fi putut-o atinge în timpul vechii evoluţii lunare. Am folosit adesea comparaţia banală că nu numai copiii din şcolile

noastre rămân repetenţi, ci şi entităţi cosmice în marea evoluţie cosmică rămân repetente pe treptele lor evolutive şi ulterior intervin pe treptele evolutive ale altor entităţi, având o acţiune asemănătoare celei pe care o au asupra omului de pe Pământ entităţile luciferice care au rămas în urmă pe vechea Lună.

În această privinţă ne-ar putea apărea foarte uşor gândul: De fapt, aceste entităţi sunt entităţi cu defecte, slăbănogi ai evoluţiei cosmice, pentru că altfel cum ar fi putut ele rămâne în urmă? Acesta este unul din gândurile care ne pot veni. Dar celălat gând pe care îl putem, de asemenea, cuprinde este acesta: omul nu ar fi ajuns niciodată la libertatea sa, la capacitatea sa proprie de decizie, dacă entităţile luciferice nu ar fi rămas în urmă pe Lună. Astfel că omul datorează entităţilor luciferice, pe de o parte, în rău, faptul că are în corpul său astral pofte, impulsuri şi pasiuni care continuu în evoluţie îl împing în jos de la o anumită înălţime, trăgându-l spre regiuni inferioare ale existenţei sale. Pe de altă parte însă, dacă omul nu ar putea deveni rău în acest sens, dacă nu s-ar putea abate de la bine prin forţa entităţilor luciferice din corpul său astral, el nu ar putea nici acţiona liber, nu ar putea avea ceea ce noi numim libertate a voinţei, liber-arbitru. Trebuie aşadar să spunem şi că ne datorăm libertatea fiinţelor luciferice. De aici rezultă faptul că acea concepţie unilaterală conform căreia entităţile luciferice doar îi dăunează omului nu este potrivită, ci omul trebuie să vadă rămânerea lor în urmă drept ceva bun, ceva fără de care nu şi-ar fi putut cuceri demnitatea sa umană în adevăratul înţeles al cuvântului.

La baza a ceea ce numim rămânere în urmă a entităţilor luciferice şi ahrimanice se află ceva cu mult mai profund, anume ceva care ne întâmpină deja pe vechiul

Saturn, dar acolo este atât de greu de recunoscut încât abia dacă putem găsi cuvinte în vreo limbă pentru a caracteriza ceea ce se află la baza acestui fapt. Dimpotrivă, dacă trecem la vechea existenţă solară, îl putem caracteriza foarte limpede, dacă avem în vedere conceptul descris astăzi drept resemnare, renunţare. Deoarece la baza oricărei astfel de rămâneri în urmă a entităţilor, la baza oricărei acţionări înterioare datorate rămânerii în urmă, se află resemnarea sau renunţarea unor entităţi superioare. Putem observa astfel întâmplându-se următoarele lucruri pe Soare. Am văzut că Tronurile, Spiritele voinţei, aduc jertfă Heruvimilor. Ele nu aduc această jertfă – aşa cum am văzut ultima oară – numai în perioada saturniană, ci continuă şi în perioada solară. Astfel încât am putut găsi şi acolo în imagine: Tronurilor, Spiritele voinţei jertfind Heruvimilor. Şi în această jertfă se află esenţa propriu-zisă a tuturor condiţiilor de căldură sau de foc existente în Univers. În răstimpul perioadei solare, putem observa clar următoarele, dacă privim înapoi în Cronica Akasha: Tronurile jertfesc, rămân la activitatea lor de jertfă; astfel, avem Tronurile care jertfesc, avem şi un număr de Heruvimi înspre care vedem jertfa înălţându-se şi care absorb în sine căldura care curge din jertfă. Dar un număr de Heruvimi împlinesc altceva: ei renunţă la jertfă, nu acceptă jertfirea. De aceea trebuie să completăm întru câtva imaginea pe care am lăsat-o să apară ultima oară în faţa sufletelor noastre.

Avem în această imagine Tronurile care se jertfesc, şi Heruvimii care acceptă jertfa; dar avem şi Heruvimi care nu acceptă jertfa, şi dau înapoi ceea ce ajunge la ei drept jertfă. Este deosebit de interesant să urmăreşti acest fapt în Cronica Akasha. Prin faptul că virtutea ce se dăruie a Spiritelor înţelepciunii se revarsă în căldura jertfei, vedem

urcând fumul jertfei în timpul vechiului Soare, fum despre care am spus că este reflectat de către Arhangheli înapoi, sub forma de lumină, de la circumferinţa exterioară a Soarelui. Dar acum mai vedem şi altceva, ca şi cum înăuntrul vechiului spaţiu solar ar mai exista şi ceva cu totul diferit: fum de jertfă, dar nu cel care este reflectat înapoi de către Arhangheli sub formă de lumină, ci cel care nu este primit de către Heruvimi, astfel încât el curge înapoi, se îngrămădeşte înapoi, astfel încât avem nori de jertfă ce se blochează în spaţiul solar: jertfă care urcă, jertfă ce coboară, jertfă primită şi jertfă la care se renunţă şi care se întoarce înapoi în sine. Această întâlnire a formaţiunilor spirituale de nori în vechiul spaţiu solar o găsim, să zicem aşa, între ceea ce am denumit ultima oară exteriorul şi interiorul, aceste două dimensiuni ale Soarelui, ca un strat separator; astfel, în mijloc avem Tronurile ce se jertfesc, în înalturi Heruvimii care primesc jertfa şi Heruvimii care nu primesc jertfa, ci o stăvilesc înapoi. Prin această stăvilire ia naştere ca un fel de nor în formă de inel; iar cu totul în afară avem masele de lumină reflectate.

Reprezentaţi-vă această imagine într-un mod foarte viu: avem, aşadar, acest vechi spaţiu solar, această veche masă solară, cum ar fi o sferă cosmică, în afara căreia nu e nimic de reprezentat, astfel încât trebuie să ne imaginăm un spaţiu care ajunge doar până la Arhangheli. Să ne reprezentăm, în continuare, că în mijloc avem această formaţiune inelară, în care se întâlnesc jertfele preluate şi cele respinse. Din aceste jertfe, cele preluate şi cele respinse, ia naştere pe vechiul Soare ceva pe care îl putem numi o dublare a întregii substanţe solare, o separare. Dacă vrem să comparăm Soarele din acea veche perioadă cu o înfăţişare exterioară, îl putem doar compara cu actuala înfăţişare a lui Saturn: sfera care este înconjurată de un

inel, prin faptul că acele mase de jertfă stăvilite aruncate spre interior sunt ceea ce este în mijloc, iar ceea ce se află în afară se ordonează la exterior ca o masă a unui inel. Avem, aşadar, substanţa solară împărţită practic în două părţi, prin forţa puterilor de jertfă stăvilite.

Ce se întâmplă prin faptul că apare o astfel de renunţare din partea anumitor Heruvimi? – Acesta este un capitol extrem de dificil, cel de care ne apropiem acum, şi dumneavoastră veţi putea cuprinde numai prin meditaţii încetul cu încetul ceea ce este conţinut în conceptele pe care le voi expune acum. Numai dacă veţi reflecta vreme îndelungată asupra conceptelor care vi se vor oferi veţi afla ce realităţi stau la baza acestor concepte. Resemnarea despre care am vorbit trebuie pusă în legătură cu ceva a cărui naştere am văzut-o pe Saturn: cu naşterea timpului. Am văzut că abia pe vechiul Saturn se naşte timpul, odată cu Spiritele timpului, cu Arhaii, şi că nu are niciun sens să se vorbească despre „timp" înainte de vechiul Saturn. Acum voi spune că timpul durează mai departe, deşi în această afirmaţie este conţinut un pleonasm. „A dura", „a dăinui" este un concept care conţine în sine timpul. Când spunem, aşadar, că „timpul durează", asta înseamnă: când contemplăm în Cronica Akasha stadiile Saturn şi Soare, găsim pe Saturn naşterea timpului, iar pe Soare faptul că timpul continuă să existe. Dacă toate condiţiile ar continua aşa cum le-am caracterizat în ultimele noastre două consideraţii cu privire la Saturn şi la Soare, atunci timpul ar constitui un element pentru tot ceea ce se întâmplă în cadrul evoluţiei. Noi nu am putea să eliminăm cu gândul timpul din niciun eveniment din cadrul evoluţiei. Am văzut că Spiritele timpului s-au născut pe vechiul Saturn şi că timpul este implantat în toate. Şi tot ceea ce am gândit până acum în imagini, în imaginaţiuni despre evoluţie

trebuie să le concepem în legătură cu timpul. Aşadar, dacă s-ar fi întâmplat numai cele pe care le-am expus: jertfa şi virtutea care se dăruie, toate acestea ar fi fost supuse timpului. Nu ar fi existat nimic care să nu fi fost supus timpului. Aceasta înseamnă că totul ar fi supus naşterii şi pieirii, care aparţin timpului.

Acei Heruvimi care au renunţat la jertfă, la ceea ce se află oarecum în fumul jertfei, au renunţat la ea pentru că în felul acesta s-au sustras atributelor acestui fum al jertfei. Iar dintre aceste atribute face parte în primul rând timpul şi, legat de el, devenirea şi pieirea. În întreaga renunţare a Heruvimilor la jertfă se află prin urmare o creştere dincolo de condiţiile temporale. Ei se ridică deasupra timpului, se sustrag faptului de a fi supuşi timpului. Prin aceasta, condiţiile se separă oarecum în timpul vechii dezvoltări solare, aşa încât anumite relaţii care se continuă în linie dreaptă de pe Saturn, cum ar fi jertfirea şi virtutea dăruitoare, rămân supuse timpului, pe când celelalte relaţii, care au fost iniţiate de Heruvimi prin faptul că aceşti Heruvimi renunţă la jertfă, se smulg timpului, încorporându-şi în felul acesta veşnicia, durata, faptul de a nu fi supuse naşterii şi pieirii. Iar acest lucru este remarcabil în gradul cel mai înalt: în răstimpul vechii evoluţii solare se ajunge la o separare în timp şi veşnicie. Prin resemnarea Heruvimilor din răstimpul evoluţiei solare veşnicia a fost cucerită drept o însuşire a anumitor condiţii, care au intervenite în răstimpul acestei evoluţii.

Dacă am văzut, aşadar, privind în propriile noastre suflete, cum anumite efecte decurg din faptul că omul îşi însuşeşte renuntarea şi resemnarea, vedem acum, când vorbim pentru început de vechiul Soare, anumite entităţi spiritual-divine au dobândit nemurirea, veşnicia, prin faptul că au renunţat la jertfă şi la ceea ce putea veni din

darurile răspândite ale virtuţii dăruitoare. Aşa cum am văzut timpul născându-se pe Saturn, în perioada evoluţiei solare observăm cum anumite circumstanţe se smulg timpului. În orice caz, eu v-am spus – şi vă rog să acordaţi atenţie acestui fapt – că toate acestea s-au pregătit deja din perioada saturniană, astfel încât veşnicia nu începe abea în perioada solară. Dar faptul de a vedea lucrurile în mod distinct şi clar, astfel încât să poată fi exprimate în concepte, este posibil abia în perioada solară. Pe Saturn este atât de greu de recunoscut această separare a veşniciei de timp, încât conceptele şi cuvintele noastre nu se dovedesc suficient de precise pentru a putea caracteriza aşa ceva referitor la vechiul Saturn şi evoluţia sa.

Am învătat să cunoaştem, aşadar, semnificaţia resemnării, a renunţării zeilor în timpul vechiului Soare, şi obţinerea nemuririi. Care a fost consecinţa ulterioară a acestui lucru?

Din ***Ştiinţa ocultă în schiţă***, care într-o anumită privinţă a trebuit să mai rămână încă în domeniul mayei, noi ştim că după evoluţia solară a urmat evoluţia lunară, şi că la sfârşitul perioadei solare totul s-a cufundat într-un fel de amurg, într-un haos cosmic, apărând apoi din nou ca Lună. Deci trebuie să vedem apărând iarăşi jertfa drept căldură. Aşadar, ceea ce a rămas drept căldură pe Soare vedem apărând şi pe Lună ca manifestări de căldură. Ceea ce este virtute dăruitoare, vedem apărând acum ca gaz, ca aer. Dar şi resemnarea continuă, renunţarea la jertfă. Ceea ce noi am numit „renunţare” se află înăuntrul tuturor celor ce se desfăşoară pe vechea Lună. Este într-adevăr aşa: ceea ce putem vieţui ca resemnare trebuie să o gândim ca forţă în toate de pe vechea Lună, venind acolo de la Soare, la fel cum trebuie să ne gândim la altceva care este prezent în lumea exterioară nouă. Ceea ce era jertfă ne apare drept căldură în

maya; ceea ce era virtute dăruitoare ne apare în maya drept gaz sau aer. Ceea ce este resemnare ne apare în maya exterioară drept fluid, drept apă. Apa este maya, şi ea nu ar exista în lume dacă la baza ei nu ar exista în mod spiritual renunţarea sau resemnarea. Pretutindeni unde se află apă în lume este resemnare divină! Şi pe cât este de adevărat că orice căldură este o iluzie, şi că dincolo de ea se află o jertfă, că gazul sau aerul este o iluzie, iar dincolo de el este o virtute ce se dăruieşte, tot astfel apa ca substanţă, ca realitate exterioară nu este decât o iluzie senzorială, o imagine oglindită, şi ceea ce există în realitate în ea este renunţarea unor entităţi la ceea ce primesc de la alte entităţi. Aş spune că în lume poate să picure apă numai pentru că la baza acestui fenomen se află o resemnare. Noi ştim acum că în timp ce stadiul solar progresează spre cel lunar masele de aer se condensează până la condiţiile de apă. Apa a luat naştere abia pe Lună, pe Soare încă nu exista apă. Ceea ce am văzut în răstimpul vechii evoluţii solare drept mase de nori ce se adunau, prin faptul că îngrămădesc unele în altele se condensează în ceva mai dens, devenind apa care apare pe Lună, devenind oceanul lunar.

Dacă avem în vedere toate acestea, ne va fi posibil să înţelegem o întrebare ce se poate pune aici. Din resemnare se formează apa; apa este în realitate resemnare. Dobândim, aşadar, un concept spiritual cu totul aparte pentru ceea ce este de fapt apa. Dar acum se poate pune întrebarea: Există o anumită diferenţă între starea care ar fi intervenit dacă Heruvimii nu s-ar fi resemnat şi starea izvorâtă din faptul că s-au resemnat? Se exprimă această diferenţă în vreun mod? Da, ea se exprimă. Şi anume, se exprimă în faptul că de acum înainte în condiţiile lunare intervin în mod clar consecinţele acelei resemnări. Anume, dacă această resemnare nu ar fi intervenit, dacă Heruvimii

respectivi care au renunţat ar fi acceptat jertfa adusă lor, atunci – vorbind în imagini – ei ar fi avut fumul jertfei înăuntrul propriei lor substanţe; iar ceea ce ar fi făcut ei înşişi s-ar fi exprimat în fumul jertfei. Să presupunem că aceşti Heruvimi ar fi înfăptuit ceva. Atunci ar fi apărut exprimat în exterior prin norii care se schimbă ai aerului – adică în înfăţişarea exterioară a aerului s-ar fi exprimat ceea ce ar fi făcut Heruvimii care nu ar fi renunţat la jertfă, cu substanţa acestei jertfe. Însă ei au respins această substanţă, şi prin aceasta au trecut din murire în nemurire, din vremelnicie în durabilitate. Dar substanţa jertfei este acolo, ea a fost, ca să spunem aşa, demisă de puterile care ar fi putut-o prelua, şi nu trebuie să se supună impulsurilor Heruvimilor, căci aceştia au demis-o, au respins-o. Ce se întâmplă cu această substanţă de jertfă? – Se întâmplă că alte fiinţe se înstăpânesc pe ea, fiinţe care, prin faptul că această substantă a jertfei nu se află în Heruvimi, devin independente de Heruvimi, devin fiinţe autonome, care sunt acolo alături de Heruvimi, pe când altfel ar fi fost dirijate de Heruvimi dacă această substanţă a jertfei ar fi fost preluată de către Heruvimi. Pe aceasta se bazează posibilitatea de a se produce contrarului resemnării: pe faptul ca anumite entităţi să atragă la ele substanţa de jertfă revărsată şi să acţioneze înăuntrul ei. Şi acestea sunt entităţile care au rămas în urmă, astfel că această rămânere în urmă este o consecinţă a resemnării Heruvimilor. Heruvimii înşisi, prin acel lucru la care renunţă, furnizează entităţilor ce rămân în urmă prima dată posibilitatea de a rămâne în urmă. Prin faptul că o jertfă este respinsă, alte entităţi, care nu se resemnează, care se dăruiesc poftelor şi îşi exprimă dorintele, pot pune stăpânire pe obiectul jertfei, pe substanţa jertfei, şi au în felul acesta posibilitatea de a se alătura celorlalte fiinţe ca entităţi autonome.

Astfel, odată cu trecerea evoluţiei de la Soare la Lună, cu faptul că Heruvimi devin nemuritori, a fost dată posibilitatea ca alte entităţi să se separe în propria lor substanţialitate de evoluţia continuă a Heruvimilor, în general de entităţile nemuritoare. Vedem, aşadar, cunoscând acum motivul mai profund al rămânerii în urmă, că de fapt vina primordială – dacă e să vorbim despre o vină primordială – a acestei rămâneri în urmă nu o au deloc fiinţele care au rămas în urmă. Acesta este aspectul important pe care trebuie să-l înţelegem. Dacă Heruvimii ar fi primit jertfa, entităţile luciferice nu ar fi putut rămâne în urmă, căci nu ar fi avut ocazia să se încorporeze în această substanţă. Pentru a exista posibilitatea ca entităţile să devină independente în acest mod, a avut loc în prealabil renuntarea. Aşadar, înţeleapta conducere a lumii a aranjat lucrurile în aşa fel încât zeii şi-au generat ei înşişi adversarii. Dacă zeii nu ar fi renunţat, aceste entităti nu s-ar fi putut opune. Sau, dacă ar fi să ne exprimăm mai simplist, am putea spune că zeii au prevăzut cam aşa: Dacă vom continua să creăm doar în modul în care am făcut-o pe Saturn şi apoi pe Soare, nu ar apărea niciodată entităţi libere, care să acţioneze din propria lor voinţă, după bunul său plac. Pentru a putea să ia naştere astfel de entităţi trebuie să dăm posibilitatea să ni se ridice adversari în Univers, să găsim rezistenţă în ceea ce este supus timpului. Dacă numai noi singuri am ordona totul, nu am putea găsi o asemenea opoziţie. Pentru noi ar fi foarte simplu dacă am accepta toate jertfele, deoarece atunci întreaga evoluţie ne-ar fi supusă nouă. Dar noi nu vom face acest lucru; vrem să existe entităţi libere faţă de noi, care să ni se poată opune. Prin urmare nu primim jertfa, astfel încât aceste entităţi, prin renunţarea noastră şi prin faptul că ele primesc jertfa, devin adversarii noştri!

Vedem, aşadar, că motivul răului nu trebuie căutat la aşa-numitele entităţi rele, ci la aşa-numitele entităţi bune, care prin resemnarea lor au determinat, ca prin entităţile care puteau aduce răul în lume, să se nască răul. Cineva ar putea foarte uşor obiecta – şi vă rog să lăsaţi acest gând să acţioneze foarte clar asupra sufletelor dumneavoastră –: Până acum am avut o părere mai bună despre zei! Până acum aveam părerea despre zei că ar fi putut produce ceea ce urma să pună în scenă libertatea umană şi fără să creeze posibilitatea răului. Cum se face că toţi aceşti zei buni nu pot aduce în lume fără rău ceva precum libertatea umană? – Aş vrea să vă amintesc cu acest prilej de acel rege spaniol [Nota 14] care a găsit că Universul este groaznic de complicat, şi de aceea a spus odată că dacă Dumnezeu l-ar fi lăsat pe el să creeze lumea, ar fi făcut-o mai simplă. – Omul poate crede, în slăbiciunea lui, că lumea putea fi mai simplă; dar zeii ştiu mai bine, şi de aceea nu l-au lăsat pe om să creeze Universul.

Am putea caracteriza şi mai amănunţit aceste raporturi, din punctul de vedere al ştiinţei cunoaşterii. Să presupunem că ceva ar trebui sprijinit, şi i se spune cuiva că poate sprijini acel lucru prin faptul că înalţă o coloană şi îl pune deasupra. Atunci cel implicat ar putea spune: De fapt, ar trebui să se procedeze altfel! – Da, de ce nu s-ar putea proceda şi altfel? Sau cineva ar putea spune, atunci când la o construcţie se foloseşte un triunghi: De ce să aibă acest triunghi doar trei colţuri? Un zeu ar putea, probabil, să facă un triunghi care să nu aibă numai trei colţuri! – Dar cât sens are ca un triunghi să nu aibă trei colţuri, tot atât sens ar avea ca zeii să fi creat libertatea fără posibilitatea răului şi a suferinţei. Aşa cum de un triunghi aparţin trei colţuri, tot aşa aparţine de libertate posibilitatea răului instituită prin resemnarea anumitor entităţi spirituale.

Toate acestea fac parte din resemnarea zeilor, care au realizat evoluţia pornind din nemurire, după ce prin renunţarea la jertfă au luat gradul de nemurire, pentru a conduce înapoi răul la bine. Zeii nu au evitat răul, pentru că numai el putea da posibilitatea libertăţii. Dacă zeii ar fi evitat răul, Universul ar fi fost sărac, nu ar fi avut o diversitate. Zeii au trebuit să lase răul să vină în lume de dragul libertăţii, şi ei trebuiau pentru aceasta să-şi cucerească puterea de a întoarce înapoi răul la bine. Această putere este ceva care poate veni ca efect doar din renunţare, din resemnare.

Religiile există întotdeauna pentru a indica prin imagini, prin imaginaţiuni, marile taine ale Universului. Noi am indicat astăzi străvechile faze ale evoluţiei şi, prin faptul că la conceptele de jertfă şi de virtute ce se dăruieşte am adăugat conceptul de resemnare, am făcut din nou un pas în ceea ce este adevăr faţă de maya şi iluzie. Astfel de imagini şi concepte au fost date oamenilor şi în religii. Şi există ceva în cadrul religiei biblice prin care omul îşi poate însuşi conceptele de jertfă şi resemnare, de respingere a jertfei. Este povestirea despre Avraam, care voia să aducă o jertfă, care trebuia să îl jertfească lui Dumnezeu pe propriul său fiu, şi despre renunţarea lui Dumnezeu la jertfa patriarhului. Dacă încorporăm în sufletele noastre acest concept al renunţării, atunci pot intra în noi asemenea viziuni contemplative ca acelea pe care le-am exprimat deja. Eu am spus cândva [Nota 15]: Să presupunem că jertfa lui Avraam ar fi fost acceptată şi Isaac ar fi fost jertfit. Deoarece întregul popor vechi ebraic provine din el, prin acceptarea jertfei, Dumnezeu ar fi luat acest întreg popor de pe Pământ. Tot ceea ce provine de la Avraam a fost dăruit de Dumnezeu prin renunţarea la o sferă care este în afara Sa, retrăgându-l din sfera Sa de

acţiune. Dacă El ar fi preluat jertfa, ar fi luat în Sine întreaga sferă ce s-a desfăşurat în cadrul vechiului popor ebraic, căci Isaac cel jertfit ar fi fost atunci la Dumnezeu. Însă Dumnezeu a renunţat la jertfă, lăsând în felul acesta Pământului această linie evolutivă. – Toate conceptele de resemnare şi jertfă le putem înţelege din imaginea plină de semnificaţie a jertfei vechiului patriarh.

Dar şi într-un alt loc al istoriei noastre terestre putem găsi această resemnare a entităţilor superioare, şi aici, de asemenea, ne este îngăduit să indicăm ceva asupra căruia am atras atenţia şi data trecută, asupra tabloului lui Leonardo da Vinci, „Cina cea de taină". Căci el ne prezintă scena unde avem în faţa noastră sensul Pământului, pe Christos. Să ne amintim, dacă vrem să ne pătrundem de sensul tabloului, de acele cuvinte pe care le găsim şi în Evanghelii: „Credeţi că nu aş putea chema o întreagă oştire de ingeri [Nota 16], dacă aş vrea să scap de la moartea prin jertfă?" Ceea ce Christos ar putea accepta în acel moment, ceea ce ar fi, desigur, o posibilitate simplă pentru El, este respins prin resemnare, prin renunţare. Şi cea mai mare renunţare a lui Christos Iisus ne întâmpină când, prin renunţare, El îl lasă pe adversarul Său să intre în sfera Sa: pe Iuda. Dacă vrem să vedem în Christos Iisus ceea ce putem vedea în El, atunci trebuie să vedem în El o imagine a acelor entităţi pe care le-am cunoscut, într-un anumit stadiu al evoluţiei cosmice, anume a entităţilor care au trebuit să renunţe la jertfă, a acelor entităţi a căror natură este renunţarea. Christos se renunţă la ceea ce s-ar fi întâmplat dacă nu l-ar fi lăsat pe Iuda să devină oponentul Său, aşa cum zeii odinioară, în timpul perioadei solare, şi-au creat ei înşişi prin resemnare, oponenţii lor. Vedem astfel acest proces reluat în imaginea de pe Pământ: Christos în mijloc, printre Cei doisprezece, împreună cu

Iuda, care se află acolo ca trădător, la fel cum au apărut şi adversarii Puterilor cosmice. Pentru ca în evoluţie să poată intra ceea ce are o valoare infinită pentru omenire, Christos însuşi trebuia să-şi opună un adversar. Acest tablou ne face o impresie atât de covârşitoare, pentru că la vederea „Cinei celei de taină" ni se aminteşte de un moment cosmic colosal, atunci când în noi răsună cuvintele: „Acela care-şi va înmuia bucăţica de pâine împreună cu Mine în acest blid, acela Mă va trăda" [Nota 17], pentru că vedem aici, în imagine terestră, oponentul zeilor înşişi plasat faţă în faţă cu zeii. De aceea mi-a fost îngăduit adesea să spun: toate cele pe care le-ar vedea un locuitor de pe Marte, dacă ar putea coborî pe Pământ, le-ar afla poate mai mult sau mai puţin interesante, chiar dacă nu le-ar înţelege bine. Dar la vederea acestui tablou al lui Leonardo da Vinci el ar putea afla ceva, dintr-un punct de vedere cosmic, legat la fel de mult de Marte ca şi de Pământ, şi legat de întregul sistem solar, şi ar putea înţelege din aceasta sensul Pământului. Căci ceea ce este zugrăvit în acest tablou terestru are însemnătate pentru întregul Cosmos: opunerea unor anumite puteri faţă de Puterile divine nemuritoare. Când Il vedem apărând în mijlocul Apostolilor pe Christos, care pe Pământ a învins moartea, indicând, aşadar, triumful nemuririi, trebuie să facem referire la acel moment plin de importanţă universală care a intervenit atunci când zeii s-au separat de existenţa temporală şi au obţinut victoria asupra timpului, adică au devenit nemuritori. Acest lucru îl poare simţi inima noastră atunci când privim „Cina cea de taină" a lui Leonardo da Vinci.

Să nu spuneţi că cel care priveşte „Cina cea de taină" cu o înţelegere naivă nu înţelege lucrurile pe care le-am expus astăzi. El nu are nevoie să le ştie. Căci în aceasta

constă adâncimea plină de taină a sufletului omenesc, în faptul că omul nu are nevoie să ştie cu raţiunea sa ceea ce simte sufletul său. Cunoaşte oare floarea legile după care creşte? Nu, dar ea creşte totuşi. Şi de ce ar avea nevoie o floare de cunoaşterea legilor sau un suflet omenesc de raţiune, pentru a simţi măreţia nemăsurată existentă atunci când în faţa ochilor noştri se desfăşoară imaginea unui zeu şi adversarul său, atunci când în faţa noastră se află cel mai înalt lucru ce poate fi exprimat, opoziţia dintre nemuritor şi trecător? Nu este nevoie să ştii acest lucru, el intră în suflet cu o forţă magică atunci când omul se află în faţa acestui tablou, care a fost pictat acolo pentru noi ca oglindă a sensului Universului. Şi nici artistul nu trebuia să fie un ocultist în acest sens, pentru a-l picta. Dar în sufletul lui Leonardo da Vinci existau forţele care puteau exprima tocmai acest cel mai înalt lucru, cel mai plin de însemnătate. Marile opere de artă acţionează cu atâta putere, pentru că sunt strâns legate de sensul ordinii Universului. În vremurile dinainte, artiştii erau uniţi cu sensul ordinii cosmice într-o conştienţă neclară, fără ca ei să o ştie. Dar arta ar muri dacă nu s-ar întreţine continuitarea, dacă în viitor ştiinţa spirituală ca cunoaştere a acestor lucruri, nu ar oferi artei o nouă bază.

Arta subconştientă îşi are trecutul ei, şi a ajuns cu trecutul ei la sfârşit. Arta care poate fi inspirată de ştiinţa spirituală se află la începutul ei, la începutul dezvoltării. Aceasta este arta viitorului. Şi pe cât este de adevărat că vechii artişti nu au avut nevoie să ştie ce se află la baza operelor de artă, tot atât de adevărat este că artiştii viitorului trebuie să o ştie, dar cu acele forţe ce reprezintă iarăşi un fel de neşfărşit, ce iarăşi vor să reprezinte ceva din plenitudinea sufletului. Căci nu şi-a însuşit ştiinţa spirituală cel care face din ea o ştiinţă intelectuală, cel care

o exprimă în scheme sau paradigme, ci acela care la fiecare concept pe care-l dezvoltăm – jertfă, virtute ce se dăruieşte, resemnare –, la fiecare cuvânt, poate simţi ceva care vrea să sfărâme cuvântul şi ideea însăşi, şi care cel mult se poate revărsa în pluralitatea de sensuri a imaginilor.

Oamenii îşi pot alcătui scheme atunci când cred că evoluţia Universului se desfăşoară în concepte abstracte. Dar nu mai merge cu scheme atunci când vrei să aduci înaintea sufletelor concepte vii, cum ar fi jertfa, virtutea ce se dăruieşte şi resemnarea. Cele trei Logosuri pot fi încadrate în scheme atunci când sub denumirea de Logos nu mai socoteşti că este nimic mai mult decât decât cele cinci litere. Dacă vrem să punem în faţa sufletelor noastre conceptele de jertfă, virtute ce se dăruieşte şi resemnare, trebuie să ne zugrăvim în faţa sufletelor astfel de imagini cum au fost cele descrise data trecută: Tronurile care se jertfesc, înălţându-şi jertfa spre Heruvimi, fumul jertfei care se răspândeşte, Arhanghelii ce reflectă lumina înapoi ş.a.m.d. Iar atunci când, data viitoare, vom trece la evoluţia lunară, vom vedea cum imaginea devine mai bogată, cum realmente trebuie să se adauge ceva ca o lichefiere a maselor de nori acumulate, care picură ca mase lunare [Nota 18], şi cum la acestea se adaugă sclipirile fulgerelor Serafimilor. Atunci va trebui să trecem la reprezentări mai bogate, faţă de care va trebui să spunem: Viitorul omenirii va găsi posibilitatea de a crea materialul artistic, mijloacele artistice pentru a putea exprima pentru lumea exterioară ceea ce altfel nu poate fi citit decât în Cronica Akasha.

A PATRA CONFERINŢĂ

Apariţia dorului în Spiritele voinţei la a căror jertfă au renunţat Heruvimii. Voinţa ce nu se poate manifesta. Străfulgerarea egoităţii prin voinţa care este reţinută. Apariţia Spiritelor mişcării, care aduc transformări în Univers. Împlinirea parţială a dorului Spiritelor voinţei prin imaginile schimbătoare care le sunt aduse. – Răzbaterea la suprafaţă a dorului din subconştientul nostru, şi împlinirea lui prin stiinţa spirituală. Heinrich von Kleist ca jertfă a acestui dor neîmplinit.

Berlin, 21 noiembrie 1911

Am ajuns acum cu un capitol dificil al viziunii noastre asupra lumii până acolo încât am învăţat să vedem o parte din spiritual în spatele fenomenelor lumii sensibile exterioare. Din astfel de fenomene, care la prima vedere trădează prea puţin din faptul că spiritualul în forma caracteristică, aşa cum trăim noi acest spiritual în propria noastră viaţă sufletească, se află în spatele lor, din astfel de fenomene am recunoscut că totuşi activităţi spirituale, calităţi şi insuşiri spirituale se află în spatele lor. Ceea ce ne apare, de exemplu, în viaţa obişnuită drept căldură sau foc, am recunoscut drept expresie a jertfei. Iar în ceea ce ne întâmpină ca aer şi trădează iniţial aşa puţin, cel puţin pentru concepţiile noastre actuale, că este spiritual, am recunoscut ceea ce am denumit virtute ce se dăruieşte a anumitor fiinţe cosmice. Iar în apă am recunoscut ceea ce poate fi denumit resemnare, renunţare.

În concepţiile anterioare despre lume – despre aceasta vom atrage atenţia doar în mod fugitiv – a fost presimţit şi recunoscut deja spiritualul în manifestarea sa materială, fapt pentru care anumite substanţe au fost

desemnate prin cuvântul „spiritus”, pe care îl folosim astăzi ca semnificaţie caracteristică pentru spiritual, deşi se poate ca în lumea exterioară oamenii să raporteze prea puţin acest „spiritual” la spiritualul propriu-zis, la suprasensibil, astfel încât – după cum este cunoscut unora dintre dumneavoastră –, atunci când unei uniuni spiritiste din München i-a fost adresată o scrisoare, poştaşul nu a ştiut ce este aceea o uniune spiritistă şi a înmânat scrisoarea preşedintelui Uniunii centrale a comercianţilor de băuturi spirtoase.

Dacă vrem să evidenţiem ce lucruri importante s-au întâmplat în evoluţia planetei Pământ în procesul de la vechiul Soare la vechea Lună va trebui să avem în vedere un alt mod de evoluţie a spiritualului. Însă pentru aceasta este necesar să pornim de la ceea ce ne-a întâmpinat ultima oară drept renunţare. Am văzut că această renunţare constă în esenţă în faptul că entităţi spirituale superioare renunţă să primească jertfa, despre care ştim că era jertfă a voinţei, sau a substanţei voinţei. Dacă ne reprezentăm aceste lucruri în sensul că anumite entităţi vor să jertfească ceea ce este substanţa lor volitivă şi, ca să spunem aşa, acceptarea acestei voinţe le este refuzată din cauza renunţării entităţilor superioare, ne vom putea ridica uşor la înţelegerea faptului că acea substanţă de voinţă, pe care entităţile în cauză doreau să o sacrifice entităţilor spirituale superioare, trebuie să rămână în aceste entităţi care vor să aducă jertfa şi nu o pot face. Astfel încât în acest context cosmic, este clar că există entităţi gata să-şi ofere jertfa, aşadar, care sunt, într-un anumit sens, gata să dăruiască ceea ce se află înlăuntrul lor, dar nu o pot face, şi de aceea trebuie să o păstreze în sine. Sau, exprimând altfel lucrurile, putem spune că aceste entităţi nu pot avea o anumită legătură cu entităţi

superioare – care s-ar fi realiza dacă li s-ar fi îngăduit să se jertfească –, din cauza respingerii jertfei lor.

În mod personificat, s-ar putea spune, în mod simbolic în ceea ce priveşte istoria lumii, întâlnim ceea ce ar trebui să luăm în considerare – dar acolo este exacerbat – în Cain, care se opune lui Abel. Şi Cain vrea să-şi înalţe jertfa către Dumnezeu. Dar jertfa sa nu este plăcută Acestuia, şi Dumnezeu nu o primeşte. Însă jertfa lui Abel o primeşte. Ceea ce vrem să luăm noi în considerare aici este trăirea lăuntrică ce poate lua naştere prin faptul că jertfa lui Cain este respinsă. Dacă vrem să ne ridicăm la înălţimea înţelegerii despre care este vorba aici, trebuie să ne fie clar că nu ne este îngăduit să târâm după noi în regiunile despre care vorbim, concepte care au însemnătate doar în viaţa obişnuită. Ar fi incorect dacă am vorbi despre faptul că respingerea jertfei are la bază o vină sau o nedreptate. Despre vină sau păcat, aşa cum le cunoaştem în viaţa noastră obişnuită nu poate fi vorba aici. Trebuie pe aceste entităţi mai degrabă să le vedem astfel, că din partea entităţilor superioare care resping jertfa este o renunţare, o resemnare. În cele pe care le-am spus zilele trecute despre dispoziţia sufletească nu se regăseşte nimic dintr-o vină sau o neglijare, ci reiese întreaga măreţie ce poate exista într-o renunţare, o resemnare. Trebuie să confirmăm însă faptul că celelalte entităţi, care vor să aducă jertfa, trebuie să-şi creeze o dispoziţie lăuntrică din care putem simţi că prin aceasta începe ceva ca o adversitate – chiar dacă extrem de ușoară – faţă de acele fiinţe care resping jertfa. De aceea în privinţa lui Cain, unde această situaţie ne va fi arătat într-un timp ulterior, este înfăţişată într-o măsură intensificată. Prin urmare, nu vom găsi aceeaşi dispoziţie pe care o găsim în Cain, la entităţile care au evoluat trecând de la Soare la Lună; vom găsi

această dispoziţie la ele într-un alt grad. Şi noi ajungem să cunoastem dispoziţia lăuntrică ce se manifestă aici numai dacă noi, aşa cum am procedat în ultimele conferinţe, privim din nou în propriile noastre suflete şi ne întrebăm unde putem găsi în sufletele noastre o astfel de dispoziţie, care situaţie sufletească ne poate indica ce dispoziţie sufletească ar trebui să se dezvolte în individualităţile ale căror daruri de jertfă au fost respinse.

Această dispoziţie în noi – şi ne apropiem în acest caz tot mai mult de viaţa omenească pământeană –, pe care de fapt fiecare suflet o cunoaşte, în modul ei nedefinit dar în acelaşi timp chinuitor, într-un fel pe care îl putem adăuga la cele pe care le vom discuta joia viitoare în conferinţa publică [Nota 19], – această dispoziţie lăuntrică pe care fiecare suflet o cunoaşte ca domnind în adâncurile tăinuite ale vieţii sufleteşti, răzbate uneori la suprafaţa vieţii noastre sufleteşti; şi probabil că atunci ea este mai puţin chinuitoare. Dar noi, oamenii, adesea umblăm încoace şi încolo cu această dispoziţie fără să fim foarte clar conştienţi de ea în conştienţa noastră superioară, şi totuşi o avem în noi. Aş vrea să vă redau cuvintele poetului, pentru a sublinia sentimentul chinuitor nedefinit care este legat de acea nuanţă a durerii: „Numai acela care cunoaşte dorul ştie cât sufăr eu” [Nota 20]. Se are în vedere dorul, nostalgia, ca dispoziţie sufletească, aşa cum trăieşte el în sufletele oamenilor – nu numai atunci când năzuiesc înspre una sau alta.

Pentru a ne transpune în ceea ce s-a desfăşurat spiritual în faza de evoluţie a vechiului Saturn şi a vechiului Soare a fost necesar să ne ridicăm privirea înspre anumite stări sufleteşti care intervin când sufletul omenesc devine străduitor, când se organizează în vederea unei străduinţi superioare. Este ceea ce am văzut când am încercat să ne

explicăm natura jertfei prin propria noastră viaţă sufletească, când am încercat să ne clarificăm ce dobândeşte omul ca înţelepciune care se naşte din ceea ce putem denumi disponibilitate de a dărui, de a se dărui chiar pe sine insuşi. Pe măsură ce am ajuns la conexiuni tot mai terestre, care s-au dezvoltat din cele anterioare, am întâlnit o dispoziţie sufletească asemănătoare celor pe care încă le poate vieţui omul astăzi. Însă trebuie să ne fie clar că întreaga noastră viaţă sufletească, în măsura în care sufletele noastre sunt încorporate într-un trup pe Pământ, este un strat superior peste o viaţă sufletească tăinuită ce se desfăşoară jos, în adâncuri. Cine nu ştie că există o asemenea viaţă sufletească tăinuită? Viaţa ne învaţă destul că există una.

Să presupunem, pentru a ne clarifica câte ceva din această viaţă tăinuită, că un copil a făcut, să zicem, la vârsta de 7 sau 8 ani, sau la o altă vârstă, o anumită experienţă. De exemplu, că a făcut experienţa injustiţiei – faţă de care copiii sunt adesea deosebit de sensibili –, în sensul că a fost acuzat de a fi făcut una sau alta, pe care în realitate nu a făcut-o. Copiii au sentimente foarte puternice când li se face o nedreptate. Dar aşa cum este viaţa, după ce această trăire a ros adânc în viaţa copilului, viaţa ulterioară pune alte straturi peste existenţa sufletească, şi în ceea ce priveşte viaţa de zi cu zi, copilul a uitat evenimentele. Se poate întâmpla chiar ca ele să nu mai apară niciodată la iveală. Dar să presupunem că, pe la vârsta de 15, 16 ani, copilului i se face o nouă nedreptate, să zicem la şcoală. Şi atunci devine activ ceea ce altfel zăcea adânc în suflet. Copilul poate să nici nu fie conştient de aceasta, poate să-şi formeze cu totul alte idei decât să realizeze că iese la suprafaţă o reminiscenţă a celor pe care le-a vieţuit în anii anteriori. Dacă nu s-ar fi petrecut evenimentele anterioare,

copilul ar merge acasă, ar plânge, şi-ar vărsa năduful, dar ar trece peste aceasta. Însă evenimentul anterior a avut loc – şi subliniez expres că nu este necesar să-şi amintească copilul ce s-a întâmplat anterior –, şi el acţionează sub suprafaţa vieţii sufleteşti, aşa cum sub oglinda aparent calmă a mării se pot agita curenţii de apă şi din străfunduri pot ieşi valuri la suprafaţă. Şi ceea altfel ce ar fi deveni probabil un plâns, lamentare sau vărsare de năduf, devine sinucidere a unui elev! Astfel, adâncimile ascunse ale vieţii sufleteşti intervin din străfunduri la suprafaţă. Şi cea mai importantă forţă care acţionează acolo jos, care domneşte în orice suflet şi uneori răzbate la suprafaţă în formai ei originală, dar la care cel mai important lucru este că, atunci când răzbate aşa la suprafaţă, omul nu este conştient de ea, este dorul, nostalgia. Ştim numele pe care le are această forţă în lumea exterioară, dar ele sunt doar denumiri metaforice, imprecise, pentru că exprimă relaţii care sunt complicate şi aşadar nu ajung deloc în conştienţă.

Să considerăm un fenomen pe care îl cunoaşteţi suficient de bine cu toţii – orăşeanul poate mai puţin dar a l-a văzut la alţii – un fenomen care se numeşte „dor de acasă”. Dacă veţi reflecta la ceea ce este dorul de acasă în realitate, veţi vedea că el este în fond diferit pentru fiecare om. La unul este într-un fel, la altul într-altfel. Unuia îi este dor de povestirile pe care le-a ascultat în casa părintească; el nu ştie că, de fapt, îi este dor de acasă; ceea ce trăieşte în el este un impuls imprecis, o voinţă nedeterminată. Altul tânjeşte după munţii săi sau după râul unde s-a jucat adesea. De ceea ce lucrează în suflet, adesea omul este puţin conştient, dar noi reunim toate aceste diverse caracteristici sub denumirea de „dor de acasă”, exprimând ceva ce se poate manifesta într-o foarte mare diversitate de feluri, şi care, cu toate acestea, se exprimă cel mai bine

atunci când este caracterizat ca un fel de dor, nostalgie. Omul nu este conştient că are o nostalgie, dar ea există totuşi. – Dar ce este nostalgia? Noi tocmai am exprimat faptul că ea este un fel de voinţă, şi peste tot acolo unde cercetăm nostalgia putem vedea că este un fel de voinţă. Dar ce fel de voinţă? Este o voinţă care, aşa cum este ea iniţial, nu poate fi satisfăcută, căci dacă ar fi satisfăcută, nostalgia ar înceta. O voinţă ce nu se poate manifesta este ceea ce desemnăm noi drept dor, drept nostalgie.

În felul acesta trebuie să caracterizăm dispoziţia lăuntrică a entităţilor a căror jertfă a fost respinsă. Ceea ce putem percepe ca nostalgie în adâncurile vieţii noastre sufleteşti ne-a rămas ca moştenire din acele vechi stadii de evoluţie despre care vorbim acum. Aşa cum avem şi alte moşteniri, sub diferite alte forme, din vechile stadii de evoluţie, aşa ne-au rămas, din acea fază a evoluţiei despre care vorbim aici, toate tipurile de dor şi nostalgie ce se găsesc în adâncul sufletului, toate tipurile de voinţă nesatisfăcută, de voinţă reţinută. Trebuie să ne gândim, de asemenea, şi la faptul că datorită respingerii jertfei din această fază evolutivă apar fiinţe pe care le putem numi: fiinţe cu voinţă reţinută. Prin faptul că au trebuit să păstreze în sine această voinţă, ele s-au aflat într-o situaţie deosebită. Trebuie să ne transpunem în propriile noastre stări sufleteşti – căci gândurile abia dacă pot atinge astfel de stări dacă vrem să simţim aceste lucruri.

O fiinţă care-şi poate jertfi voinţa se contopeşte într-un anumit fel în cealaltă fiinţă. De asemenea, acest lucru îl putem simţi în viaţa omenească, cum trăim şi ne întreţesem într-o fiinţă căreia îi aducem jertfă, cât de mulţumiţi şi fericiţi ne simţim când putem sta în faţa fiinţei căreia îi aducem jertfa. Şi pentru că aici vorbim despre jertfa adusă unor fiinţe superioare, unor entităţi mai

cuprinzătoare, universale, la a căror contemplare fiinţele ce jertfesc resimt suprema fericire, reala beatitudine, ceea ce rămâne ca nostalgie a voinţei reţinute nu poate niciodată duce la aceeasi dispoziţie lăuntrică, acelaşi conţinut sufletesc interior ca ceea ce ar fi putut vieţui dacă li s-ar fi îngăduit să aducă jertfa. Căci dacă li s-ar fi îngăduit să aducă jertfa, jertfa lor s-ar fi aflat în celelalte fiinţe. Să folosim întru câtve comparaţia următoare: dacă fiinţei Pământului şi fiinţelor celorlalte planete le-ar fi fost îngăduit să se jertfească Soarelui, ele ar fi fost în Soare. Dacă nu li s-a îngăduit să aducă jertfă Soarelui, dacă au trebuit să reţină ceea ce ar fi putut jertfi, atunci jertfele sunt la ele însele, au fost împinse înapoi în ele însele.

Dacă cuprindem cu înţelegerea ceea ce am exprimat în aceste câteva cuvinte, observăm că aici intră ceva în Univers. Trebuie să vă fie clar că nu poate fi exprimat altfel: Fiinţele care ar jertfi altor fiinţe tot ceea ce trăieşte în ele, care s-ar dărui unui element universal, sunt acum, când jertfa nu a fost primită, obligate să o poarte în sine. Nu simţiţi că aici străfulgeră ceva ce se numeşte egoitate, care mai târziu apare ca egoism în toate formele sale? Dacă privim lucrurile în acest mod, simţim ceea ce ulterior – cum s-ar spune, turnat în curentul evolutiv – vieţuieşte drept moştenire în lăuntrul fiinţelor. Odată cu dorul vedem cum se aprinde egoismul, mai întâi firav, apoi strecurându-se din ce în ce mai mult în evoluţia Universului. Şi astfel vedem cum fiinţele care se dăruiesc aşa dorului, adică lor înseşi, egoităţii lor, sunt condamnate într-o anumită privinţă la unilateralitate, la a vieţui doar în ele însele, dacă nimic altceva nu ar interveni.

Să ne imaginăm o fiinţă căreia îi este îngăduit să se jertfească: ea trăieşte în cealaltă fiinţă, căreia îi aduce jertfa, şi trăieşte de-a pururi în ea. O fiinţă căreia nu îi este

îngăduit să se jertfească nu poate trăi decât în sine însăşi. În felul acesta, ea este exclusă de la ceea ce se află în ceilalţi, iar în acest caz, de la ceea ce i s-ar fi îngăduit să trăiască în fiinţele superioare. Fiinţele respective ar fi fost excluse de la evoluţie în acest stadiu, ar fi fost condamnate şi exilate în unilateralitate, dacă nu ar fi intervenit ceva în evoluţie care să îndepărteze această unilateralitate. Anume, este vorba de apariţia unor noi entităţi, care au împiedicat această condamnare şi exilare. Aşa cum pe Saturn au apărut entităţile voinţei, iar pe Soare entităţile înţelepciunii, vedem apărând pe Lună Spiritele mişcării, însă nu trebuie să ne reprezentăm o mişcare spaţială, ci să înţelegem „mişcarea" ca având mai mult un caracter cognitiv. Oricine cunoaşte expresia „flux cognitiv"; ea are în vedere doar parcursul, desfăşurarea, curgerea propriei gândiri, dar de aici puteţi înţelege că, dacă vrem să ne însuşim un concept mai cuprinzător al mişcării, trebuie să apelăm, pentru a explica mişcarea, la altceva decât la simpla deplasare spaţială, care reprezintă doar un aspect din ansamblu. Când mai mulţi oameni se dăruiesc unei fiinţe superioare, care într-un fel se exprimă în ei toţi, întrucât le preia tuturor jertfa, toţi aceşti mulţi trăiesc în acea fiinţă şi sunt mulţumiţi, satisfăcuţi. Dar dacă jertfa lor este respinsă, atunci fiecare trăieşte în sine însuşi şi nu poate fi satisfăcut. Aici intervin Spiritele mişcării şi conduc oarecum fiinţele care altfel ar fi lăsate pe cont propriu, înspre toate celelalte entităţi într-un anumit fel, aducându-le astfel în legătură cu celelalte. Spiritele mişcării nu trebuie să fie gândite doar ca entităţi care aduc schimbări de loc, de poziţie, ci ele sunt entităţi care generează ceva, prin care o fiinţă intră în relaţii mereu noi cu noi fiinţe.

Putem să ne facem o idee în privinţa a ceea ce se atinge pe această treaptă în Cosmos dacă reflectăm la

dispoziţia sufletească corespunzătoare. Cine nu ştie că dorul în om, dacă persistă, dacă nu îi este îngăduit să treacă printr-o transformare – cine nu stie cât de chinuitor devine şi surghiuneşte omul într-o stare care-i devine insuportabilă, care la spiritele mărginite devine ceea ce numim „plictiseală”. Dar de la această plictiseală – care în mod obişnuit poate fi atribuită doar spiritelor omeneşti mărginite –, există toate treptele intermediare posibile până la cele care le sunt proprii naturilor nobile, superioare, în care trăieşte ceea ce exprimă propria lor natură drept dor, şi care nu poate fi satisfăcut în lumea exterioară. Şi prin ce altceva poate fi satisfăcut un dor, dacă nu printr-o schimbare? Dovada acestui fapt este că fiinţele care simt acest dor caută să stabilească relaţii cu tot noi şi noi entităţi. Chinul dorului este adesea depăşit prin relaţiile modificate cu mereu noi entităţi.

Când Pământul îşi parcurge faza lunară, Spiritele mişcării intervin în viaţa fiinţelor care tânjesc şi care altfel ar fi pustiită – plictiseala este tot un fel de pustiire – aducând modificarea, mişcarea, relaţia cu mereu noi şi noi entităţi sau cu mereu noi stări. Deplasarea spaţială este doar un gen al acestei mişcări mai cuprinzătoare despre care am vorbit acum. Avem o mişcare atunci când noi suntem în stare dimineaţa să avem în suflet un anumit conţinut de gânduri şi nefiind nevoie să-l menţinem pe acesta, putem să trecem la altele. În asemenea cazuri învingem unilateralitatea din dor prin multilateralitate, diversitate, prin modificarea şi mişcarea celor vieţuite. În spaţiu avem doar un mod particular al acestei modificări.

Să ne imaginăm o planetă aflată într-un anumit raport cu Soarele. Dacă ar rămâne în aceeaşi poziţie faţă de Soare, dacă nu s-ar mişca, ar rămâne la acea unilateralitate ce poate rezulta din faptul că îşi îndreaptă mereu aceeaşi

parte înspre Soare. Atunci intervin Spiritele mişcării, care călăuzesc planeta în jurul Soarelui, pentru a aduce modificări în starea ei. Deplasarea spaţială este un tip aparte de modificare. Şi în timp ce spiritele mişcării aduc schimbarea poziţiei în cosmos, ele aduc doar un aspect specific în ceea ce este mişcarea în general.

Noi am văzut că în această evoluţie, în această multiplicitate cosmică ce se dezvoltă ca Spirite ale mişcării, Spirite ale personalităţii, Spirite ale înţelepciunii, voinţei ş.a.m.d. trăieşte un element substanţial pe care l-am numit „virtute ce se dăruieşte", revărsare a ceea ce este iradiat ca înţelepciune, şi care stă ca element spiritual la baza aerului, a curenţilor de gaz. Acesta se revarsă în voinţa transformată în dor, şi devine în acele entităţi ceva pe care omul îl cunoaşte, dar nu ca gând, ci sub formă de imagine. Ne reprezentăm cel mai bine acest ceva în imaginile pe care le are omul când visează. În imaginea volatilă, fluidă a visului putem avea reprezentarea a ceea ce se întâmplă într-o fiinţă în care trăieşte voinţa ca dor şi care este adusă de către Spiritele mişcării într-o relaţie cu alte fiinţe. Şi când ea este adusă la alte fiinţe, ea nu se poate dărui pe sine, pentru că propria ei egoitate trăieşte în ea. Dar poate prelua imaginea efemeră a celorlalte fiinţe, care trăieşte în ea ca o imagine de vis. De aici provine ceea ce putem numi tălăzuirea imaginilor în suflet. În această fază a evoluţiei vedem apărând conştienţa în imagini. Şi din moment ce noi, oamenii, am trecut prin această fază de dezvoltare fără conştiinţa noastră pământească de Eu, trebuie să ne reprezentăm că în timpul acestei faze de evoluţie încă nu aveam ceea ce obţinem astăzi prin Eul nostru, că existam şi întreţeseam în Univers în timp ce în noi vieţuia ceva pe care astăzi ni-l putem evoca doar atunci când simţim dorul.

Am putea, într-un anumit fel, dacă nu avem în vedere stări de suferinţă cum sunt cele pământeşti, să ne reprezentăm că ele nu ar putea fi altfel decât aşa cum spune poetul: „Numai acela care cunoaşte dorul ştie cât sufăr eu”. Într-un fel suferinţa şi durerea, în forma lor sufletească bineînţeles, la acea vreme intervin atât în entităţile noastre, ca şi în entităţile altor fiinţe care sunt legate de evoluţia noastră. Şi prin activitatea Spiritelor mişcării, acest interior care altfel ar fi rămas gol, care ar fi tânjit de dor, este umplut cu un balsam ce se revarsă în aceste entităţi sub forma imaginilor. Altfel, sufletul acestor entităţi ar fi rămas gol de orice altceva ce nu ar putea fi numit dor. Dar înăuntrul lor picură balsamul imaginilor care umplu pustietatea şi golul cu diversitate, şi astfel conduc fiinţele dincolo de situaţia de a fi condamnate şi exilate.

Dacă abordăm cu seriozitate aceste lucruri, avem în acelaşi timp ceea ce se află spiritual la baza a ceea ce s-a dezvoltat în timpul evoluţiei lunare a Pământul nostru, şi ceea ce noi acum, întrucât deasupra s-a depus faza pământească a fiinţelor noastre, avem în substraturile adânci ale conştienţei noastre. Dar noi avem aceste lucruri – şi voi arăta aceasta într-un mod accesibil, poimâine, în conferinţa publică –, în substraturile sufletelor noastre, aşa încât, precum ceea ce se învârteşte sub suprafaţa mării şi apoi se ridică în sus în valuri, ele se pot desfăsura, fără ca noi să ştim care sunt cauzele pentru ceea ce intră atunci în constienţă. Sub suprafaţa conştienţei noastre obişnuite de Eu avem o viaţă sufletească ce poate ieşi la suprafaţă. Şi ce-i spune omului această viaţă sufletească, atunci când se desfăsoară? Dacă avem în vedere fundamentul cosmic al acestei trăiri sufleteşti inconştiente, putem spune că viaţa sufletească pe care o simţim apărând din străfundurile

sufleteşti este o răzbatere la suprafaţă a ceea ce a fost transferat din faza lunară a evoluţiei în cele care au intrat în noi în timpul evoluţiei pământeşti. Dacă avem astfel în vedere interacţiunea naturii lunare cu natura noastră pământească, avem motivul propriu-zis al celor ce au condus în mod spiritual de la vechea Lună la existenţa pământească.

Aveţi în vedere că, aşa cum am spus, a fost necesar ca mereu să apară imagini care trebuiau să satisfacă o pustietate. Apoi ajungeţi la un concept de mare greutate, de mare însemnătate: sufletul omenesc plin de dor în tânjirea lui chinuitoare, al cărui dor este satisfăcut sau armonizat prin intervenţia de imagini, care însă de fiecare dată pot doar înlocui alte imagini. Şi când imaginile sunt acolo şi au stat acolo o vreme, din străfunduri se ridică iarăşi vechiul dor, şi Spiritele mişcării îl conduc înspre noi imagini. Şi iarăşi, după ce noile imagini au fost prezente un timp în suflet începe din nou dorul după noi imagini. Şi noi trebuie să exprimăm aceste cuvinte grave în privinţa unei astfel de vieţi sufleteşti: Dacă dorul este satisfăcut doar prin imagini care cer la rândul lor noi imagini, acest lucru se continuă la nesfârşit. Numai atunci poate intra ceea ce trebuie să intre, când în locul imaginilor perpetuate la nesfârşit intervine ceva care poate răscumpăra dorul prin altceva decât prin simple imagini, anume prin realităţi. Aceasta înseamnă cu alte cuvinte: acea încorporare planetară a Pământului nostru, în care am parcurs acea fază că imaginile aduse prin activitatea Spiritelor mişcării constituie împlinirea dorului, trebuie să fie înlocuită de acea fază planetară a încorporării Pământului, pe care noi trebuie să o denumim faza izbăvirii, a mântuirii. Pământul trebuie numit „planeta izbăvirii”, la fel cum putem numi faza anterioară a încorporării Pământului, existenţa lunară, „planetă a

dorului", care s-a dezvoltat, ce-i drept, într-un dor care se potoleşte, dar a cărui potolire curge la nesfârşit, nu se termină niciodată. Trăind în conştienţa noastră pământească – care, după cum am văzut, ne aduce izbăvirea prin Misteriul de pe Golgota – urcă din străfunduri la suprafaţa vieţii noastre sufleteşti, în decursul vieţii actuale, ceva care cere necontenit izbăvirea. Este ca şi cum am avea deasupra valurile conştienţei obişnuite, iar jos în adâncurile mării vieţii noastre sufleteşti trăieşte subsolul vieţii noastre sufleteşti ca dor, ca ceva care vrea mereu să vină sus, vrea înfăptuirea jertfei faţă de fiinţa universală, lucru care satisface dorul dintr-odată, nu printr-o succesiune nesfârşită de imagini, ci dă satisfacerea dintr-odată.

Omul pământean resimte aceste dispoziţii lăuntrice – şi este bine că le resimte. Iar acei oameni pământeni care simt în vremea noastră acest dor întru totul în conformitate cu epoca noastră deosebită, sunt în fond cei care vin în Miscarea noastră spiritual-ştiinţifică. Căci oamenii învaţă să recunoască, în viaţa de afară, ce îi poate satisface în ceea ce priveşte particularităţile conştienţei lor superioare obişnuite; dar apoi răzbate în sus, din subconştientul lor acel lucru care nu poate fi niciodată satisfăcut în totalitate, care tânjeşte după temeiul central al vieţii. Şi acest temei central poate fi oferit numai prin faptul că noi avem o ştiinţă universală, care nu se ocupă numai cu amănunte şi particularităţi, ci cu viaţa în totalitatea ei. Celor ce se desfăşoară în adâncurile sufletului, vrând să fie ridicate în conştienţa superioară, trebuie, în sensul timpului actual, să le vină în întampinare preocuparea cu existenţa universală, care se manifestă în Cosmos, căci altfel din subteranul sufletului se manifestă acel ceva ce tânjeşte după ce nu poate fi atins niciodată.

În acest sens, ştiinţa spirituală este o venire în întâmpinarea acelor doruri care trăiesc în străfundurile sufletului. Deoarece tot ce se desfăşoară ulterior în lume îşi are preludiul său, nu trebuie să ne mirăm de un om – care, dacă ar trăi în epoca actuală, ar pretinde satisfacerea puterii dorului din sufletul său prin ştiinţa spirituală –, atunci când forţe sufleteşti care mai întâi nu îi sunt conştiente, cum ar fi dorurile, ar putea să îl consume. Întrucât a trăit într-o epocă anterioară în care nu exista această înţelepciune spirituală, şi prin urmare, nu a putut încă să o aibă, este ca şi cum el s-a consumat din dorinţa constantă pentru ea, şi nu şi-a putut înţelege viaţa – tocmai pentru că era un spirit deosebit de mare. În timp ce astăzi ar putea să se prelingă ceva în sufletul său care să-i poată astâmpăra dorul de imagini care nu puteau decât să acopere înăbuşind pustiul, el tânjea după încetarea acestei vânători de imagini, şi tânjea cu atât mai mult cu cât vânătoarea de imagini era mai intensă! Vocea unui astfel de om ne poate apărea ca exprimare a unui spirit ce trăieşte într-o vreme în care încă nu poate ajunge la acea înţelepciune spirituală ce se revarsă ca un balsam în dorul sufletului – aşa cum vedem în ceea ce spune scriind altcuiva:

„Cine vrea să fie fericit pe lumea asta? Aş spune să-ţi fie ruşine dacă vrei! Ce miopie e şi asta, om nobil ce eşti, să vrei aşa ceva aici, unde totul se termină prin moarte! Ne întâlnim, ne iubim trei primăveri, apoi ne despărţim pentru o veşnicie. Şi de ce merită să te străduieşti atât dacă iubirea nu mai există! Ah, trebuie totuşi să mai existe şi altceva decât iubirea, fericirea, celebritatea, şi acele x, y, z; ceva despre care sufletele noastre nici nu visează.

Nu poate fi un spirit rău acela aflat în vârful lumii; el este pur şi simplu de neînţeles! Oare noi nu zâmbim atunci

când plâng copiii noştri? Gândeşte-te ce durată infinită! Miriade de intervale temporale în fiecare o viaţă, şi pentru fiecare o manifestare ca această lume! Oare cum s-o fi chemând fiecare stea, oricât de mică, ce se poate vedea de pe Sirius când este cerul limpede? Şi acest întreg firmament imens nu este decât un grăuncior de praf aflat în infinit! O Rühle, spune-mi, este un vis? Între fiecare două frunze de tei, pe care le vedem când stăm seara culcaţi pe spate, e o privelişte mai bogată în presimtiri, decât o pot cuprinde gândurile sau exprima cuvintele. Hai să facem ceva bun, şi să murim făcându-l! Una dintre milioanele de vieţi pe care le-am murit deja şi pe care le vom mai muri încă. Este ca şi cum am trece dintr-o cameră într-alta. Iată, lumea îmi apare ca fiind făcută din cutii, în care cea mică este similară celei mari!" (Dintr-o scrisoare a lui Heinrich von Kleist [Nota 21] din anul 1806).

Aşa l-a împins dorul – cum a putut el să-l exprime în cuvinte – pe acest spirit să-i scrie unui prieten, un spirit care încă nu putea găsi o satisfacere a acestui dor prin ceea ce, dacă se apucă de ştiinţa spirituală cu o înţelegere energică, sufletul modern poate găsi. Acest spirit şi-a pus capăt vieţii cu o sută de ani în urmă, după ce a împuşcat-o pe prietena sa Henriette Vogel, şi odihneşte într-un mormânt singuratic la Wannsee, care s-a închis cu o sută de ani în urmă deasupra învelişului său pământesc.

Este o potrivire remarcabilă, aş putea spune a karmei, faptul că despre dispoziţia sufletească ce poate caracteriza cel mai bine ceea ce încercăm să înţelegem atunci când vorbim despre conlucrarea voinţei de jertfire reţinută în dor, despre satisfacerea acestui dor, care putea veni numai de la Spiritele mişcării, şi despre puternicul imbold interior spre o satisfacere definitivă, aşa cum putea ea veni numai pe planeta izbăvirii – este o potrivire

karmică remarcabilă faptul că a trebuit să vorbim despre acestea acum, conform programul nostru cu totul obişnuit, tocmai în ziua ce ne poate aminti cum un spirit a putut exprima dorul nedefinit, în cele mai alese cuvinte, şi cum l-a transpus el în final în cea mai tragică faptă ce putea întruchipa acest dor. Cum am putea să nu recunoaştem faptul că acest spirit este, de fapt, o încorporare vie a ceea ce trăieşte în adâncul sufletului, pe care a trebuit să-l explicăm prin ceva aflat dincolo de existenţa pământească atunci când am vrut să îl cunoaştem? Oare nu ne-a descris Heinrich von Kleist în modul cel mai clar ce poate trăi în sufletul unui om – cum găsiţi descris din primele pagini ale cărţii ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii*** [Nota 22] – ceea ce trece dincolo de el, ceea ce îl mână, lucruri pe care le-ar fi putut cunoaşte şi înţelege mai târziu, dacă nu şi-ar fi curmat firul vieţii?

Să ne gândim la *Penthesileia* sa: câte nu se află în Penthesileia pe care nu le poate cuprinde prin conştienţa sa pământeană! Nu am putea-o înţelege în particularitatea ei dacă nu am accepta faptul că sufletul ei este infinit mai mare decât micul suflet strâmt – chiar dacă acesta este mare –, pe care-l poate cuprinde cu conştienţa sa pământească. De aceea trebuie să intervină o situaţie prin care subconştientul să fie adus în mod artistic în dramă. Penthesileia este condusă ca prizonieră la Ahile, dar ea are impresia că el este prizonierul ei. De aceea el este Ahile „al ei". – Ceea ce trăieşte în conştienţa superioară trebuie cufundat în subconştient.

Modul în care intervine subconştientul într-o acţiune cum este, de exemplu, cea din *Katherina von Heilbronn*, în special în relaţia remarcabilă dintre Katherina şi Wetter vom Strahl, care nu se desfăşoară în conştienţa superioară, ci în straturile mai adânci ale sufletului, unde se află forţele

despre care omul nu ştie nimic, care merg de la unul la altul. Dacă avem clare aceste lucruri, simţim spiritualul ce se află în forţele obişnuite universale de atracţie şi gravitaţie. Simţiţi ce se află în forţele Universului, de exemplu în scena în care Katherina se află faţă în faţă cu adoratorii ei, în care vedem ceea ce trăieşte în subconştient şi cum se transformă acesta în ceea ce trăieşte afară, în lume, şi care poate fi catalogat prin cuvintele uscate şi prozaice „forţe de atracţie planetară" ş.a.m.d.? Nici măcar un spirit atât de pătrunzător şi care s-a străduit atât de mult, ca acela al lui Kleist, nu se putea încă cufunda în acest subconştient acum o sută de ani. Însă acest lucru trebuie să se întâmple azi.

În cu totul alt mod apare înaintea ochilor noştri, azi, tragismul „Prinţului de Homburg". Aş vrea să ştiu cum explică cei care gândesc în abstract – care vor să deducă numai din raţiune tot ceea ce face un om – un personaj cum este prinţul de Homburg, care şi-a realizat toate marile sale fapte într-un fel de stare de vis, chiar şi pe aceea care l-a condus în final la victorie. Kleist indică foarte clar faptul că acesta nu ar fi putut obţine victoria prin conştienţa sa superioară, căci nici după constienţa sa superioară el nu era un spirit deosebit de mare, pentru că se văicăreşte ulterior, înainte de moarte. Şi când, printr-un impuls de voinţă deosebit, ceea ce trăieşte în adâncul sufletului este adus la suprafaţă, numai atunci prinde el curaj.

Ceea ce a rămas ca moştenire pentru om din conştienţa lunară este ceva care nu trebuie adus la suprafaţă de către ştiinţa abstractă, dar care *trebuie* să fie adus la suprafaţă prin concepte subtile care cuprind lucrurile spirituale din mai multe părţi şi cu contururi flexibile, pe care le aduce ştiinţa spirituală. Ceea ce este

măreţ se leagă de ceea ce este mediu, şi apoi de cele obişnuite.

Vedem astfel că ştiinţa spirituală ne arată cum s-au constituit stările pe care le vieţuim astăzi în sufletele noastre, în Cosmos, în Univers. Vedem şi cum numai ceea ce vieţuim în suflete poate să ne aducă înţelegerea celor care se află în mod spiritual la baza lucrurilor. Vedem şi că a trebuit să vină această vreme a noastră, pentru a aduce împlinirea celor după care au tânjit sufletele omeneşti în perioada anterioară, când oamenii au dus dorul celor ce pot fi oferite abia în vremea noastră. Un anumit respect faţă de astfel de oameni, care nu s-au putut descurca în perioada anterioară în privinţa celor după care tânjea inima lor şi lumea nu putea să le ofere, poate consta în a ne aminti că toate vieţile omeneşti sunt strâns legate una de alta, formează o unitate, şi că omul actual îşi poate dedica viaţa acelei mişcări spirituale de care oamenii – după cum o arată destinele lor –, aveau de mult nevoie.

Astfel ne este îngăduit să spunem că ştiinţa spirituală este aducătoarea eliberării de nostalgia omenească, într-o zi care ne poate aminti aniversarea a o sută de ani de la moartea tragică a unuia dintre aceşti oameni plini de nostalgie, ca şi a faptului că cele pe care le poate oferi ştiinţa spirituală au fost cerute de multă vreme de către oameni, într-un mod atât furtunos cât şi dureros. Acesta este un gând pe care îl putem avea acum, care este totdată antroposofic, la împlinirea a o sută de ani de la moartea unuia dintre cei mai mari poeţi germani.

A CINCEA CONFERINŢĂ

Aflarea adevărului din spatele manifestărilor exterioare ale lumii prin concentrarea asupra însuşirilor propriului suflet. Uimirea şi fericirea produse de dezlegarea enigmelor. Suferinţa vechii Luni din cauza jertfei respinse a Spiritelor voinţei. Cain şi Abel. Înstrăinarea substanţei de jertfă de originea sa, la trimiterea ei înapoi, înspre Spiritele voinţei: moartea. Orice moarte înseamnă îndepărtarea unei substanţe cosmice de sensul ei. Moartea, ca singurul adevăr înăuntrul lumii mayei. „Moartea" la minerale, plante şi animale. Dezvoltarea constienţei de Eu pe Pământ datorită realităţii morţii omului. Învingerea morţii de către Christos, a cărui moarte nu a avut o imagine spirituală primordială, ci s-a putut întâmpla numai pe Pământ. Înţelegerea Misteriului de pe Golgota este posibilă numai pe Pământ. Evenimentul trăit de Sfântul Pavel în faţa Damascului şi vieţuirea sa de către tot mai mulţi oameni ai prezentului. – Relaţia ştiinţei cu adevărul.

Berlin, 5 decembrie 1911

Am adus în faţa sufletelor noastre, printr-o serie de consideraţiuni, modul în care în spatele tuturor celor pe care le numim maya, sau marea iluzie, se află spiritualul. Vrem să ne punem încă o dată întrebarea în ce mod ni s-a arătat şi am recunoscut faptul că în spatele a tot ceea ce avem în jurul nostru – drept concepţie despre lume legată de simţurile şi de trupul nostru – se află spiritul.

În decursul ultimelor noastre consideraţiuni am fost nevoiţi să îndepărtăm fenomenele exterioare imediate şi să pătrundem până la însuşiri reale cum au fost acelea pe care

le-am caracterizat drept disponibilitate de jertfire, virtute ce se dăruieşte, resemnare sau renunţare, aşadar însuşiri pe care le putem cunoaşte numai dacă privim în propriile noastre suflete, pe care le putem atribui doar propriilor noastre suflete. Dacă trebuie să atribuim celor pe care trebuie să le gândim ca fiind reale – am putea chiar spune ca fiind adevărul în spatele lumii iluziei – însuşiri cum sunt cele menţionate, ar trebui să spunem: În această lume a adevăratei existenţe, în această lume a ceea ce este real, trăieşte ceea ce poate fi doar comparat cu însuşirile pe care le-am perceput pentru început în propriile noastre suflete. Dacă, de exemplu, ceea ce se manifestă în exterior sub aparenţa căldurii îl caracterizăm în privinţa realităţii sale ca jertfă ce radiază în lume, înseamnă că am redus elementul căldurii la ceva spiritual, aşadar că am îndepărtat ceea ce constituie vălul exterior al existenţei şi că am prezentat ceea ce este echivalent în lumea exterioară cu cele pe care le recunoaştem drept propriul nostru spiritual.

Înainte de a ne continua consideraţiunile, avem nevoie şi de o altă idee. Se volatilizează oare tot ceea ce avem în cadrul lumii mayei, sau al marii iluzii, într-un fel de nimic? Nu există într- adevăr nimic în această lume sensibilă ce ne înconjoară şi în lumea concepţiilor noastre exterioare care să fie real sau adevărat?

Am face o bună comparaţie dacă am spune că, pentru început, lumea adevărului, lumea realităţii este ascunsă, aşa cum sunt ascunse forţele interioare ale unui lac, sau chiar ale oceanului, în masa de apă; lumea mayei o putem compara cu jocul de încreţituri al valurilor ce se desfăşoară la suprafaţă. Comparaţia ne arată că la suprafaţă răzbate totuşi ceva din cele ce se află jos, în ocean, care determină acest joc al valurilor, ca şi substanţialitatea apei şi o

anumită configuraţie a forţelor. Putem pune şi următoarea întrebare: Oare nu există în marele regat al mayei sau al iluziei ceva care să fie „adevărat”?

Vom proceda şi astăzi cum am făcut în cazul ultimelor noastre consideraţiuni. Ne vom apropia încet, treptat, de cele pe care vrem să le aducem înaintea noastră, pornind de la trăirile lăuntrice ale sufletelor noastre. Şi pentru că ne-am deplasat în mod spiritual prin existenţele saturniană, solară şi lunară, iar acum am ajuns la existenţa pământească, vrem să pornim de data aceasta de la trăiri sufleteşti şi mai la îndemână, aş spune şi mai obişnuite, decât am făcut-o ultima oară. Ultima oară am pornit de la adâncurile tăinuite ale vieţii sufleteşti, de la ceea ce răzbate la suprafaţă din ceea ce am cunoscut în ştiinţa spirituală drept corpul nostru astral. Atunci am simţit cum răzbate la suprafaţă nostalgia, şi am văzut cum acţionează la fiinţe – aşadar, în om –, cum ea conduce, de fapt, viaţa sufletească la acea lume de imagini pe care am putut-o concepe drept mişcare lăuntrică a acestei vieţi sufleteşti. În felul acesta am găsit calea de la sufletul microcosmic individual la acele puteri creatoare macrocosmice pe care le-am atribuit Spiritelor mişcării.

Astăzi vrem să pornim de la o trăire sufletească şi mai apropiată nouă, de la o trăire asupra căreia s-a atras atenţia deja în vechea Grecie, dar care are o însemnătate profundă din cauza realităţii sale şi astăzi, însemnătate indicată prin cuvintele: Orice filosofie, aşadar orice strădanie înspre o anumită cunoaştere omenească, trebuie să pornească de la uimire [Nota 23]. – Acest lucru este într-adevăr corect. Cel care reflectă şi dă atenţie întregului proces al vieţuirilor din sufletul său, în privinţa modului în care se apropie de o anumită cunoaştere, va putea afla că o cale sănătoasă spre cunoaştere îşi află punctul de plecare

în uimire, în admirarea a ceva. Această uimire, această admiraţie de la care trebuie să plece orice proces de cunoaştere, face parte din acele trăiri sufleteşti care aduc măreţie şi viaţă în tot ceea ce este prozaic. Ce ar fi o cunoaştere care ar creşte în sufletul nostru fără să plece de la uimire? Ar fi o cunoaştere în întregime cufundată în prozaism, în pedanterie. Numai acel proces ce se desfăşoară în suflet care conduce de la uimire la fericirea pe care o dobândim ca urmare a enigmelor dezlegate şi care s-a ridicat deasupra admiraţiei creează măreţia şi viaţa lăuntrică a procesului de cunoaştere. Ar trebui să simţim, de fapt, uscăciunea şi pustiirea pe care ne-o creează o cunoaştere care nu este încadrată de aceste două mişcări sufleteşti. Adevărata cunoaştere, cunoaşterea sănătoasă, se află încadrată între uimire şi fericirea izvorâtă din enigmele dezlegate. Orice altă cunoaştere poate fi obţinută din afară. O cunoaştere care nu este încadrată de aceste două mişcări sufleteşti nu este cu adevărat izvorâtă din sufletul omenesc. Întreaga aromă a cunoaşterii, care creează atmosfera viului din cunoaştere, porneşte de la uimire şi fericirea uimirii împlinite.

Care este originea uimirii? De ce apare uimirea – admiraţia faţă de ceva exterior – în sufletele noastre? Uimirea, admiraţia apar pentru că ne simţim străini faţă de o fiinţă, de un lucru sau faţă de o realitate care ne întâmpină. Sentimentul de a fi străin este primul element care duce la admiraţie, la minunare, la uimire. Dar nu resimţim uimirea şi admiraţia faţă de tot ce ne este străin, ci numai faţă de acel străin cu care ne simţim înrudiţi, în aşa fel încât ne spunem: Există ceva în acest obiect sau în această fiinţă care încă nu se află în mine, dar care poate ajunge şi în mine. – Aşadar ne simţim în acelaşi timp

înrudiţi dar şi străini faţă de un lucru pe care îl putem înţelege doar prin minunare, prin uimire.

De cuvântul „minunare" este legat cuvântul „minune", „miracol", pe care îl atribuim unui eveniment cu care iniţial omul nu poate găsi nicio relaţie de înrudire în cunoaşterea sa. Dar aceasta poate fi doar din cauza lui, sau cel puţin ar trebui să fie doar din cauza lui. Şi el nici nu ar manifesta o atitudine negativă faţă de ceea ce desemnează drept „minune", dacă într-un anumit fel nu ar avea totuşi pretenţia ca lucrul respectiv să i se dezvăluie, aşadar într-un anumit fel să-i fie totuşi înrudit. Căci de ce oamenii care pornesc de la idei materialiste, sau pur raţionale neagă, de exemplu, ceea ce alţii recunosc drept minune, chiar dacă nu au dovezi directe că ar fi vorba de o minciună, de un neadevăr? În ziua de azi, chiar şi filosofii trebuie să admită că din fenomenele lumii cunoscute omului nu s-ar putea niciodată dovedi, de exemplu, că Christos încarnat în Iisus din Nazareth nu a înviat. Se pot aduce argumente împotrivă. Dar cum sunt aceste argumente? Ele sunt logic de neconceput! Filozofii iluminaţi recunosc astăzi acest lucru. Căci argumentele aduse din punct de vedere materialist – cum ar fi, de exemplu, acela că toţi oamenii pe care i-au cunoscut până acum aceşti materialişti deocamdată nu au înviat precum Christos –, sunt la fel ca acela conform căruia un om care nu a văzut până la un moment dat decât peşti ar vrea să dovedească din natura peştilor că nu există păsări. Din proprietăţile unei clase de fiinţe nu se poate deduce într-un mod logic, justificat, că nu există alte fiinţe. La fel de puţin se poate, din experienţele pe care le pot face oamenii pe planul fizic, să se deducă ceva – care este desemnat drept minune – despre evenimentul de pe Golgota. Dacă comunicaţi unui om ceva pe care ar trebui să-l considere o minune – chiar dacă acel

lucru ar fi adevărat –, iar el ar spune: Nu pot înţelege acest lucru – aceasta nu contrazice cele pe care le-am spus despre conceptul de minunare; pentru că în comportamentul său acel om arată clar că acest punct de plecare al oricărei cunoaşteri este întemeiat şi pentru el. Anume, el cere ca lucrul care îi este împărtăşit să aibă o afinitate, o înrudire cu sine. El vrea într-un anume fel să poată fi proprietatea sa în plan mental, intelectual, şi întrucât crede că nu îl poate avea, că nu-i este înrudit, îl respinge. Chiar şi numai dacă am merge până la capăt la însuşi conceptul de minune, am vedea că minunarea sau uimirea de la care a pornit în sensul vechiului elenism orice filosofie, se bazează pe faptul că omul se confruntă cu ceva străin lui, dar pe care trebuie, cu toate acestea, să-l recunoască ca fiind înrudit cu el. Să încercăm să creăm o punte de legătură între aceste concepte şi ceea ce am adus ultima oară în faţa sufletelor noastre.

Am arătat ultima oară cum se realizează un anumit progres în evoluţie, prin faptul că sunt fiinţe gata să se jertfească, să aducă o jertfă, dar că această jertfă a fost respinsă, şi am recunoscut în jertfa respinsă una dintre realităţile care au avut un rol important în timpul vechii evoluţii lunare. Este unul din lucrurile esenţiale ale vechii evoluţii lunare, faptul că pe atunci urma să fie adusă o jertfă de către anumite fiinţe unor entităţi superioare, jertfă la care aceste fiinţe superioare au renunţat, astfel încât într-un fel fumul jertfei a răzbătut până la entităţile superioare, dar nu a fost preluat de către acestea, ci a fost dirijat înapoi, ca substanţă, în entităţile care voiau să aducă jertfă. Şi am văzut că o mare parte din caracteristica fiinţelor vechii Luni consta în faptul că simţeau împins înapoi în sine ceea ce ele doreau să trimită din sine în sus înspre entităţile superioare ca substanţa de jertfă. Am

văzut că ceea ce dorea să urce către fiinţele superioare şi nu putea, a rămas înapoi în entităţile ce voiau să aducă jertfa, şi astfel s-a dezvoltat în aceste fiinţe ca forţă a dorului. Şi noi până în ziua de azi, în tot ceea ce simţim drept dor, drept nostalgie în propriile noastre suflete, avem o moştenire a acelor vechi procese lunare care au constat în faptul că la acea vreme jertfa acelor fiinţe nu a fost primită. Întregul caracter al evoluţiei vechii luni, privit spiritual, întreaga atmosferă spirituală a vechii Luni poate fi caracterizată în multe privinţe în sensul că existau fiinţe care voiau să-şi aducă jertfa, dar au găsit că jertfa lor nu este primită, deoarece entităţile superioare au renunţat la ea. Aceasta este trăsătura fundamentală melancolică a vechii atmosfere lunare: jertfa respinsă. Şi jertfa respinsă a lui Cain, prin care ne este indicat în mod simbolic unul dintre punctele de plecare ale evoluţiei noastre ca oameni pământeni, ne apare ca repetare a trăsăturii fundamentale a vechii evoluţii lunare, ce se desfăsoară în sufletul lui Cain, care îşi vede jertfa neacceptată. Aceasta este ceva care ne poate simboliza o durere, o suferinţă, care dă naştere dorului, nostalgiei, aşa cum a fost cazul cu fiinţele vechii existenţe lunare.

Am văzut deja ultima oară, că între aceste jertfe neacceptate şi dorul apărut în entităţi prin faptul că jertfa nu a fost acceptată, întru câtva a fost creat un echilibru, prin faptul că pe vechea Lună au apărut Spiritele mişcării. Prin aceasta s-a creat cel puţin posibilitatea ca dorul născut în fiinţele a căror jertfă a fost respinsă să poată fi într-un anume fel satisfăcut. Imaginaţi-vă aceste lucruri în mod viu: Aveţi entităţi superioare cărora ar trebui să li se aducă jertfa, dar substanţa jertfei este respinsă. Dorul ia naştere prin aceasta în fiinţele care voiau să aducă jertfă, ia naştere nostalgia, şi ele acum simt: Dacă aş fi putut aduce jertfă

acestor fiinţe superioare, ceea ce este mai bun în fiinţa mea ar fi trăit în aceste fiinţe; eu însumi aş fi trăit în aceste entităţi superioare, dar dacă am fost exclus din aceste fiinţe, eu stau aici, iar acele entităţi superioare stau acolo! – Însă Spiritele mişcării – puteţi înţelege aproape literal acest lucru – aduc aceste entităţi, în care licăreşte dorul după entităţile superioare, în astfel de situaţii încât ele să se poată apropia din diferite părţi de entităţile superioare. Astfel, ceea ce există în ele ca jertfă care nu este de oferit, poate fi compensat prin plinătatea impresiilor ce pot fi primite de la fiinţele superioare, care sunt oarecum încercuite de fiinţele jertfei respinse; ceea ce nu a fost satisfăcut prin respingerea jertfei poate fi compensat prin faptul că prin poziţiile acestor fiinţe faţă de entităţile superioare ia naştere o relaţie asemănătoare aceleia ce s-ar fi realizat dacă jertfa ar fi fost primită.

Vom înţelege pe deplin ce avem în vedere dacă ne reprezentăm, reunite în mod simbolic, entităţile superioare drept Soare, iar entităţile inferioare într-o singură poziţie, ca planetă. Să presupunem că fiinţele planetei inferioare ar vrea să-şi aducă jertfele planetei superioare, adică Soarelui. Dar Soarele le respinge, şi substanţa jertfei trebuie să rămână la entităţile a căror jertfă nu a fost primită, care se simt în felul acesta pline de nostalgie, în singurătatea şi izolarea lor. Dar Spiritele mişcării le aduc în jurul entităţilor superioare; în felul acesta le devine posibil ca în locul trimiterii directe a substanţei de jertfă în sus să pună în mişcare această substanţă destinată jertfei şi prin aceasta să o aducă într-o relaţie cu fiinţele superioare. Este ca şi cum un om nu ar fi în situaţia să termine cu dorul, nostalgia sa printr-o mare satisfacere petrecută o singură dată, şi trăieşte o serie de satisfaceri parţiale: astfel încât întregul său suflet ajunge să fie în mişcare când trăieşte

aceste satisfaceri parţiale. Noi am descris aceste lucruri mai amănunţit ultima oară. Am văzut că prin impresiile care vin din afară ia naştere o compensare pentru faptul că fiinţa nu se simte unită lăuntric prin jertfă cu entităţile superioare; acest fapt ne poate arăta cum aceste fiinţe obţin totuşi o anumită satisfacere a dorului.

Acum, însă, nu se poate nega că ceea ce ar fi urmat să fie jertfit ar fi continuat să existe în alt mod la fiinţele superioare decât la fiinţele inferioare, deoarece condiţiile propriu-zise de existenţă ale celor care ar fi trebuit să fie jertfite sunt cele existente la fiinţele superioare. Aşadar, la fiinţele inferioare trebuie să intervină alte condiţii de existenţă pentru acestea. – Ne putem reprezenta în imagini acest lucru în felul următor: dacă întreaga substanţă pe care o conţine o planetă sar revărsa în Soare, iar Soarele nu ar respinge-o, fiinţele acestei planete ar găsi în Soare alte condiţii de existenţă decât cele pe care le-ar avea în afara Soarelui, pe planetă, dacă Soarele le-ar respinge. Pe scurt, intervine o înstrăinare a ceea ce trebuie să numim „conţinut al jertfei", o înstrăinare a acestei substanţe de jertfă de originea ei.

Vă rog să cuprindeţi acum acest gând, că nişte entităţi trebuie să păstreze în sine ceva pe care ar dori să-l ofere ca jertfă, şi despre care au sentimentul şi senzaţia că şi-ar afla adevăratul său sens doar dacă ar putea să-l ofere ca jertfă. Reprezentaţi-vă simţămintele acestor entităţi, şi veţi avea ceea ce putem denumi: excluderea unei anumite părţi a entităţilor cosmice de la sensul lor propriu-zis, şi de la marele lor sens cosmic. Fiinţele au în sine ceva care – dacă ne este îngăduit să vorbim în imagini – şi-ar avea sensul în alt loc decât în însăşi acele fiinţe. Consecinţa acestui fapt este că această deplasare – dacă e să vorbim iarăşi în imagini – a fumului jertfei respinse, a substanţei jertfei

respinse produce mai întâi o excludere a acestei substanţe de jertfă din restul procesului cosmic.

Dacă veţi îmbrăţişa aceste gânduri cu sentimentul, şi nu cu raţiunea dumneavoastră – căci aceasta nu se poate aplica unor astfel de lucruri –, veţi avea sentimentul: Ceva a fost smuls din procesul cosmic general. Pentru fiinţele care au respins jertfa, ea este doar ceva pe care ele l-au respins. Pentru celelalte fiinte, în care a rămas substanţa jertfei, este ceva căruia i s-a imprimat caracterul înstrăinării de propria sa origine. Avem deci fiinţe în substanţialitatea cărora a fost imprimat caracterul înstrăinării de propria lor origine. Avem deci în felul acesta fiinţe în substanţialitatea cărora a fost imprimată înstrăinarea de originea lor. Însă aceasta este, dacă o înţelegem cu sentimentul, dacă aducem această idee prin sentiment în faţa sufletelor noastre – dacă aducem în faţa sufletelor noastre imaginea a ceva căruia îi este inerentă înstrăinarea de originea sa –, acel ceva este moartea. Iar în Univers moartea nu este nimic altceva decât ceea ce intervine cu necesitate odată cu respingerea substanţei de jertfă la fiinţele care trebuie să păstreze această substanţă a jertfei. Ajungem în felul acesta de la resemnare, de la renunţare, pe care le-am găsit pe cea de-a treia treaptă a evoluţiei, la ceea ce a fost respins de către fiinţele superioare, la moarte. Iar moartea; în adevărata ei semnificaţie, nu este nimic altceva decât atributul unui conţinut fiinţial care nu se află în locul său adevărat, care este exclus din locul său adevărat.

Chiar şi atunci când moartea intervine la oameni în viaţa concretă, la baza ei se află acelaşi lucru. Când privim cadavrul ce rămâne în urmă în lumea mayei, vedem că în el nu mai există decât o substanţialitate care este exclusă în momentul morţii de către Eu, corpul astral şi corpul eteric, care este înstrăinată de cele înăuntrul cărora are un sens

real. Căci corpul fizic al omului nu are niciun sens fără corpul eteric, corpul astral şi Eul său; în momentul morţii el este exclus de la sensul său. Iar ceea ce noi nu mai putem cuprinde cu privirea când moare un om ne este expus în macrocosm. Prin faptul că fiinţele cosmice din sfere superioare resping ceea ce le-ar fi fost oferit ca jertfă, această substanţă de jertfă respinsă cade pradă morţii în entităţile a căror jertfă a fost respinsă, căci moartea este excluderea unei substanţe cosmice, a unei entităţi cosmice de la sensul său propriu-zis.

Cu aceasta, însă, am ajuns la o caracteristică spirituală a ceea ce numim cel de-al patrulea element din Univers. Dacă pentru noi focul a fost sensul pur al jertfei – şi peste tot unde întâlnim foc sau căldură, la baza acestuia se află o jertfă spirituală –, dacă în spatele a tot ceea ce se răspândeşte ca aer în jurul Pământului nostru, am găsit în realitate virtute revărsându-se, virtute dăruindu-se, dacă am putut caracteriza apa ce curge, aşadar lichidul ca element, drept resemnare sau renunţare spirituală, atunci elementul pământ, singurul care poate deveni purtător al morţii – căci moartea nu ar fi prezentă dacă elementul pământ nu ar fi prezent – trebuie să-l caracterizăm drept ceea ce a fost separat de sensul său prin renunţare. Acum, aveţi ceva unde din elementul lichid se formează elementul solid. Aceasta oglindeşte într-un anumit fel şi un proces spiritual. Să ne reprezentăm că din masa apei unui lac se separă gheaţă, aşadar că o parte din apă devine solidă. În realitate, la baza acestui fapt nu stă nimic altceva decât ceea ce face ca apa să devină gheaţă, o excludere de la sensul apei. Aveţi aici spiritualul solidificării, spiritualul devenirii pământeşti. Căci în privinţa caracteristicii celor patru elemente, gheaţa este tot „pământ", numai elementul lichid este „apă". Ceea ce putem numi moarte este o

strangulare în privinţa sensului său, iar elementul în care se manifestă, se desfăşoară moartea, este elementul pământ.

Ne-am pus la început întrebarea dacă în cadrul lumii noastre a iluziilor, a mayei, nu este nimic adevărat, sau care să corespundă unei realităţi. Observati acum conceptul pe care tocmai l-am pus dinaintea sufletelor noastre. Eu v-am spus de la început că unele concepte ale consideraţiilor noastre actuale sunt întru câtva complicate. Aşadar, va fi necesar să nu le preluăm numai la modul raţional, ci să medităm asupra lor, şi abia atunci ne vor deveni ele foarte clare. Dar să ne referim acum la acest concept al morţii, respectiv al pământescului; el ne arată un aspect cu totul remarcabil. Pe când în cazul celorlalte concepte putem spune că în ceea ce se află în lumea mayei din jurul nostru nu există nimic adevărat, ci adevărul, realitatea este spiritualul aflat la baza acestora, în acest caz am aflat că ceea ce avem în maya, tocmai pentru că este separat de sensul său, care trebuie să fie în spiritual, se caracterizează drept moarte. Prin aceasta ceva este strangulat, închis înăuntrul mayei, ceva care, de fapt, nu ar trebui să fie în maya. Peste tot în marea împărăţie a mayei sau a marii iluzii nu avem decât amăgiri, iluzii pure în faţa noastră. Dar avem şi ceva care corespunde unei realităţi, prin faptul că este separat de sensul său propriu-zis din spiritual, şi în clipa în care intervine începe distrugerea, moartea. Aceasta exprimă marele adevăr ocult: Înăuntrul lumii mayei singura care se arată în realitatea ei este moartea! – Toate celelalte fenomene care apar în maya trebuie să le urmărim înapoi la realitatea lor dincolo de ele, toate celelalte fenomene care apar în Maya au adevărul în spatele lor. Numai moartea este veridică în cadrul mayei, întrucât constă în faptul că ceva a fost separat de veridic şi

preluat în maya. De aceea este moartea singura realitate din cadrul mayei.

Pentru ştiinţa ocultă faptul că singura realitate din cadrul lumii noastre de maya este moartea are o importanţă esenţială. Ne putem apropia de ceea ce vreau să vă spun, şi dintr-o altă parte. Pentru început, să luăm în considerare entităţile celorlalte regnuri din jurul nostru.

Putem pune întrebarea: Mor mineralele, de exemplu? – Pentru ocultist nu are nici un sens să spună: Mineralele mor. – Aceasta ar avea aproximativ la fel de mult sens ca atunci când am spune că unghia pe care am tăiat-o, a murit. Unghia nu este ceva care să aibă dreptul la existenţă ca o totalitate, este doar ceva din noi, şi dacă o tăiem am separat-o de noi şi am eliminat-o din viaţa legată de noi. Ea practic moare când murim şi noi. Aşadar, în acelaşi sens, spune ştiinţa ocultă că mineralele nu mor. Fiindcă mineralele sunt elemente componente ale unui mare organism, aşa cum unghia este un element al organismului nostru; şi atunci când un mineral este distrus, el nu este decât desprins din acest mare organism, aşa cum desprindem bucăţica de unghie din organismul nostru atunci când o tăiem. Distrugerea unui mineral nu este moarte, pentru că mineralul nu trăieşte în sine, ci în marele organism al cărui element component este.

Dacă vă amintiţi conferinţa despre natura plantelor [Nota 24], ştiţi că am spus că nici planta nu este autonomă ca atare, ci este un element component, dar nu ca mineralul, al unui mare organism, ci al organismului întregului Pământ; iar pentru contemplarea ocultă nu are niciun sens să se vorbească despre viaţa unei plante individuale, ci trebuie să se vorbească despre organismul Pământului, în care plantele pretutindeni sunt părţi. Când cauzăm „moartea” acestor plante este ca şi cum ne-am tăia

o unghie. Nu putem spune că unghia a murit. La fel de puţin putem spune acest lucru despre plante, căci ele aparţin unui mare organism, care este identic cu întreg Pământul. Este un organism ce adoarme primăvara, care îşi trimite plantele înspre Soare ca organe ale sale, şi care se trezeşte toamna preluând spiritualul plantelor în sine, atunci când preia în sine seminţele lor. Nu are nici un sens să considerăm doar plantele singure, în sine, căci organismul Pământului nu moare când plantele de pe el se veştejesc, la fel cum noi nu murim când ne albeşte părul. Numai că noi ne aflăm într-o altă situaţie decât plantele. Dar Pământul se află într-o situaţie ce poate fi comparată cu cea a omului, dacă omul şi-ar putea transforma înapoi părul cărunt în păr negru. Deci Pământul nu moare, iar veştejirea plantelor este un proces ce se desfăşoară la suprafaţă. Aşadar, nu putem spune niciodată că plantele mor realmente.

Nici despre animale nu putem spune că mor aşa cum murim noi. Căci nici animalul individual nu există în realitate, există numai sufletul-grup care se află în suprasensibil. Ceea ce este animalul în realitate există numai în planul astral ca suflet-grup, iar animalul individual s-a condensat din acest suflet-grup. Când moare, el nu este decât un membru depus al sufletului-grup, iar acesta îl înlocuieşte cu un altul.

Ceea ce întâlnim deci ca moarte în regnurile mineral, vegetal şi animal nu este moarte decât în aparenţă, decât în cadrul mayei. În realitate, moare cu adevărat numai omul, care îşi aduce individualitatea până la punctul în care coboară în corpul său fizic, în care el trebuie să se afle în mod real, în timpul existenţei pământeşti. A vorbi despre „moarte" are în realitate sens numai pentru existenţa pământească a omului.

Dacă înţelegem toate acestea trebuie să spunem: Numai omul poate vieţui, de fapt, cu adevărat moartea. – La om există deci – lucru pe care-l cunoaştem din cercetarea ocultă – o adevărată biruire a morţii, o adevărată învingere a morţii. La toate celelalte fiinţe moartea este numai aparentă, ea nu există în realitate. Şi dacă urcăm mai sus, de la om la entităţile ierarhiilor superioare, aflăm, de asemenea, că acestea nu cunosc moartea în sens omenesc. Astfel încât, practic, o moarte reală, adică o moarte pe planul fizic, există numai pentru acele entităţi care au ceva de dobândit de pe planul fizic. Omul trebuie să-şi dobândească conştienţa de Eu pe planul fizic şi nu ar putea-o găsi fără moarte. Nici în cazul entităţilor inferioare omului, nici în cazul entităţilor situate deasupra omului nu are vreun sens să se vorbească despre o adevărată moarte. De aceea puteţi să înţelegeţi că privind entitatea pe care o numim entitatea lui Christos nu există nicio posibilitate să fie ştearsă cea mai importantă faptă pământească a sa. Caci am văzut, că la entitatea Christos, Misteriul de pe Golgota intră în consideraţie ca cea mai importantă faptă: învingerea morţii prin viaţă. Dar unde poate avea loc această învingere a morţii? Se poate ea desfăsura în lumile superioare? Nu! Căci chiar şi în cazul fiinţelor inferioare despre care am vorbit, din regnul mineral, vegetal şi animal, nu se poate vorbi despre moarte, pentru că ele îşi au fiinţa lor autentică în lumile superioare, suprasensibile. Şi în decursul consideraţiilor noastre din această iarnă vom explica mai departe că nici în cazul entităţilor superioare nu se poate vorbi despre moarte, ci numai despre transformări, despre metamorfoze. Despre o incizie în viaţă pe care să o caracterizăm drept „moarte” poate fi vorba numai la om. Iar omul poate trăi această moarte numai pe planul fizic. Dacă omul nu ar fi venit niciodată pe

planul fizic, el nu ar fi ştiut nimic despre moarte, căci nicio fiinţă care nu a păşit pe planul fizic nu ştie ceva despre moarte. În celelalte lumi nu există ceea ce se poate numi „moarte", ci numai transformări, metamorfoze. Dacă Christos urma să treacă prin moarte, El trebuia să coboare pe planul fizic! Căci numai aici putea El vieţui moartea.

Vedem astfel că, de asemenea, în devenirea istorică a omului, realitatea lumilor superioare intră în joc, într-un mod remarcabil, în maya. Dacă în cazul celorlalte evenimente istorice putem spune: Evenimentul istoric se desfăşoară aici, pe planul fizic, dar cauza lui se află în lumea spirituală, şi la ea trebuie să ajungem, despre evenimentul de pe Golgota nu putem spune: Acest eveniment se petrece pe planul fizic, iar ceva corespunzător lui se află în lumile superioare. – Desigur, Christos însuşi aparţine fiinţelor superioare şi a coborât pe planul fizic. Dar o prefigurare, un arhetip, aşa cum trebuie să o căutăm pentru toate celelalte evenimente istorice, nu există pentru ceea ce s-a împlinit pe Golgota. Acest eveniment s-a desfăşurat numai pe planul fizic.

Printre multele certitudini care pot fi oferite de către ştiinţa ocultă în privinţa acestei realităţi este, de exemplu, aceea că evenimentul din faţa Damascului [Nota 25], aşa cum am arătat adesea [Nota 26], va fi din nou vieţuit în următoarele trei milenii, de către un număr suficient de mare de oameni. Aceasta înseamnă că oamenii vor dezvolta capacitatea de a-L percepe pe Christos pe planul astral, ca figură eterică, aşa cum s-a întâmplat cu Apostolul Pavel în faţa Damascului. Acest eveniment al perceperii lui Christos prin intermediul unor capacităţi superioare, ce se vor dezvolta treptat la oameni în decursul următoarelor trei milenii, începe în secolul al XX-lea. De acum, aceste capacităţi ies treptat la iveală, şi ele se vor configura în

următoarele trei milenii la un număr suficient de mare de oameni. Aceasta înseamnă că mulţi oameni vor şti, privind în lumile superioare, că Christos este o realitate, că El trăieşte şi Îl vor cunoaşte aşa cum trăieşte acum. Dar ei nu vor cunoaşte numai modul în care trăieşte El acum, ci vor avea, exact ca şi Apostolul Pavel, convingerea că El a murit şi a înviat. Dar baza pentru aceasta nu poate fi pusă în lumile superioare, ea trebuie să fie pusă pe planul fizic.

Aşadar, dacă astăzi cineva ajunge să pătrundă şi să înţeleagă aceste lucruri, anume modul în care evoluţia lui Christos însuşi se continuă, şi cu aceasta evoluţia anumitor capacităţi omeneşti, dacă cineva percepe aceste lucruri prin faptul că înţelege ştiinţa spirituală, aceasta nu îl va împiedica, când va fi trecut de poarta morţii, să participe la acest eveniment, care apare într-adevăr ca o primă străluminare a lui Christos în lumea oamenilor. Aşadar, cel care se pregăteşte astăzi în corpul său fizic pentru acest eveniment îl va putea vieţui şi în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Acei oameni însă care nu se pregătesc pentru aceasta, care în această încarnare nu-şi cuceresc nicio înţelegere pentru acest eveniment, între moarte şi o nouă naştere nu vor putea şti nimic despre cele ce se vor desfăşura în privinţa lui Christos începând din acest secol, de-a lungul următoarelor trei milenii. Ei vor trebui să aştepte până când se vor încarna din nou, şi vor trebui să-şi facă pe Pământ pregătirea în acest sens. Aşadar, ceea ce trebuia să se desfăşoare pe Pământ drept cauză a evoluţiei ulterioare a lui Christos, anume moartea pe Golgota şi cele create prin aceasta, toate acestea pot fi înţelese numai de către un om aflat în corpul fizic. Dintre toate realităţile importante pentru noi în privinţa vieţii superioare, aceasta este singura care poate fi înţeleasă numai de un om aflat înăuntrul corpului său fizic. Această realitate va fi apoi

prelucrată, va fi dezvoltată mai departe în lumile superioare. Dar ea trebuie să fie întâi înţeleasă când ne afiăm înăuntrul corpurilor noastre fizice. Aşa cum Misteriul de pe Golgota nu s-ar fi putut desfăşura niciodată în lumile superioare, aşa cum el nu are un arhetip în lumile superioare, ci, deoarece conţine în sine moartea, este un eveniment desfăşurat şi încheiat pe planul fizic, tot aşa şi înţelegerea pentru el trebuie dobândită pe planul fizic. Este una dintre sarcinile oamenilor de pe Pământ, ca într-una din încarnările lor să dobândească această înţelegere.

Trebuie să spunem, aşadar, că în felul acesta am descoperit ceva de mari proporţii, care ne arată, ca să spunem aşa, un lucru nemijlocit real, nemijlocit adevărat pe planul fizic. Ce este, aşadar, real pe planul fizic? Real în sensul că ne putem opri în faţa lui şi să spunem: Aici avem ceva adevărat! – este moartea din lumea oamenilor, nu cea din celelalte regnuri ale naturii. Iar în privinţa evenimentelor istorice ce se desfăşoară în decursul evoluţiei Pământului trebuie, dacă vrem să le înţelegem, să ne ridicăm la un arhetip al fiecărui astfel de eveniment – cu excepţia Misteriului de pe Golgota. În acesta, aşa cum este el, avem ceva ce face parte nemijlocit din lumea adevărului.

Acum este extrem de interesant că iese la iveală într-un fel şi cealaltă parte a celor prezentate. Este într-adevăr extrem de important să vedem cum în ziua de azi evenimentul de pe Golgota este negat ca eveniment real, cum oamenii, când vorbim despre istoria exterioară, afirmă că acest eveniment nu poate fi dovedit, în contextul faptelor istorice. Dar între faptele istorice care sunt esenţiale nu prea este vreunul care să fie la fel de greu de dovedit prin prin temeiuri exterioare, realiste din punct de vedere istoric, precum Misteriul de pe Golgota. Gândiţi-vă cât de uşor este, în schimb, să se lucreze cu temeiurile

istorice în privinţa existenţei unui Socrate, a unui Platon sau a oricărui erou grec în măsura in care ei sunt importanţi pentru progresul omenirii în lumea exterioară; şi cum au ajuns oamenii să spună, într-o anumită măsură pe bună dreptate: Niciunei istorii nu-i este îngăduit să afirme că ar fi existat un Iisus din Nazareth! – Temeiuri istorice exterioare care să arate contrariul nu există. Acest eveniment nu poate fi tratat aşa cum se procedează cu celelalte realităţi istorice.

Şi este remarcabil în cea mai înaltă măsură că acest fapt desfăşurat pe planul fizic are o caracteristică comună cu toate faptele suprasensibile, anume că nu pot fi dovedite în mod exterior. Şi aproape aceiaşi oameni sunt cei care neagă lumea suprasensibilă şi cei cărora le lipseşte posibilitatea de a înţelege acest eveniment, care nu a fost câtuşi de puţin suprasensibil. Acest eveniment poate fi dovedit în privinţa efectelor sale. Dar oamenii îşi formează reprezentarea că aceste efecte ar fi putut interveni fără să fi avut loc evenimentul real în decursul istoriei, şi le explică ca fiind o consecinţă a raporturilor sociologice. Însă pentru acela care cunoaşte mersul lăuntric al devenirii lumii, ideea că ar putea avea loc efecte cum sunt cele ale creştinismului fără ca în spatele lor să existe vreo putere este la fel de inteligentă ca atunci când s-ar afirma că pe un câmp pot să crească verze fără ca ele să fi fost însămânţate anterior. Într-adevăr, putem merge şi mai departe şi să spunem că pentru aceia care au participat la ultima redactare a Evangheliilor nu exista nici o posibilitate de a dovedi evenimentul istoric al Misteriul de pe Golgota ca eveniment istoric cu temeiuri istorice, pentru că el a trecut aproape fără urmă pentru orice observaţie exterioară. Ştiţi cum s-au convins cei care au participat la redactarea târzie a Evangheliilor de realitatea Misteriului de pe Golgota – cu

excepţia celui care a scris Evanghelia după Ioan, care a fost contemporan cu evenimentul? Ei nu s-au convins prin documentele istorice, căci nu au avut la dispoziţie decât comunicări orale şi cărţi din Misterii – aşa cum sunt expuse aceste realităţi în ***Creştinismul ca fapt mistic*** [Nota 27] –, ci s-au convins de existenţa reală a lui Christos Iisus din constelaţiile cereşti, pentru că erau cunoscători profunzi ai legăturilor dintre macrocosmos şi microcosmos. Ei şi-au format o cunoaştere în acest sens, pe care o poate obţine şi omul de azi, calculând configuratia astrala pentru respectivul punct al istoriei lumii, şi spunând: Atunci când stelele au fost poziţionate aşa şi aşa, trebuie să fi trăit pe Pământ Acela care este desemnat drept Christos. – Aşa s-au convins autorii Evangheliilor după Matei, Marcu şi Luca de existenţa evenimentului istoric. Căci conţinutul Evangheliilor l-au dobândit pe cale clarvăzătoare, dar convingerea şi-au format-o în modul în care, prin configuraţia stelară a macrocosmosului, se obţine o convingere că un eveniment sau altul se poate desfăşura pe Pământ. De aceea, cel care ştie aceste lucruri le poate acorda toată încrederea. A demonstra incorectitudinea a ceea ce se spune împotriva caracterului istoric al Evangheliilor este zadarnică. Ca antroposofi, trebuie să ne fie clar că trebuie să ne situăm pe un cu totul alt teren: pe terenul pe care ni-l putem crea numai printr-o pătrundere cu înţelegerea a ştiinţei oculte.

Relativ la acest punct de vedere, aş vrea să indic şi aici un fapt prin care am încercat să arăt în zilele acestea, într-un alt loc, cum prin obiecţii corecte, adică obiecţii care sunt corecte în sine, nu pot fi afectate realităţile despre care vorbeste ştiinţa spirituală, astfel încât oamenii pot spune lucruri care să fie corecte conform ştiinţei lor, dar acestea nu contrazic ştiinţa spirituală. În conferinţa *Cum se*

întemeiază teosofia [Nota 28] am făcut o comparaţie, şi am spus: Într-un sat, un băieţel avea sarcina să cumpere chiflele pentru micul dejun al familiei sale. În acel loc o chiflă costa doi crăiţari. El primea intotdeauna zece crăiţari pentru aceasta. Aducea întotdeauna acasă numărul de chifle pe care i le dădea băcanul, şi nu-şi făcea nicio problemă în acest sens – aici trebuie să facem observaţia că nu era mare specialist în aritmetică. La un moment dat a fost preluat în familie un copil de suflet, care a fost trimis la băcan după chifle, în locul celuilalt. Însă acesta se pricepea la aritmetică, astfel încât şi-a spus: Trebuie să cumperi chifle, ai primit pentru aceasta zece crăiţari, o chiflă costă doi crăiţari, zece impărţit la doi fac cinci; aşadar, vei aduce cinci chifle. Dar a adus şase chifle acasă. Atunci şi-a spus: Este incorect, nu poţi primi atâtea chifle, şi pentru că socoteala ta este corectă, mâine vei aduce cinci chifle acasă. – În ziua următoare, a primit zece crăiţari şi a adus din nou şase chifle acasă. Socoteala lui era corectă numai că nu concorda cu realitatea, pentru că realitatea era alta. În realitate, în locul acela exista obiceiul ca cineva care cumpără cinci chifle să primească una în plus. Aşadar, şase chifle în loc de cinci, pentru zece crăiţari. Deci obiecţia băiatului era corectă, numai că nu concorda cu realitatea.

Tot aşa, toate obiecţiile împotriva ştiinţei spirituale pot să fie corecte, dar să nu aibă nimic de-a face cu realitatea, pentru că realitatea se poate baza pe cu totul alte temeiuri. Exemplul adus aici este concludent pentru a ne clarifica şi din punctul de vedere al teoriei cunoaşterii ce legătură există între ceea ce este corect în calcule şi ceea ce este adevărat în realitate.

Cu aceasta am adăugat la strădaniile noastre de a readuce lumea mayei la realitate – prilej cu care ni s-a arătat că orice foc este o jertfă, orice aer, virtute ce se

dăruieşte, orice lichid, resemnare sau renunţare – faptul că adevărata fiinţă a Pământului, sau a substanţei solide, este moartea, este faptul că o substanţialitate este separată de sensul său cosmic. Dar prin faptul că apare această separare, intervine moartea însăşi ca realitate în lumea mayei sau a iluziei. Nici zeii nu au putut cunoaşte moartea, decât dacă au coborît în lumea fizică pentru a înţelege moartea în realitatea ei, în această lume a mayei sau iluziei.

Este ceea ce voiam să adaug astăzi la conceptele pe care ni le-am însuşit deja. Fac încă o dată observaţia că putem ajunge la claritate în privinţa acestor concepte, care ne vor fi necesare pentru o înţelegere temeinică a Evangheliei după Marcu [Nota 29], numai printr-o meditaţie riguroasă, şi prin faptul că le lăsăm să ajungă cât mai des în faţa sufletelor noastre. Evanghelia după Marcu nu poate fi înţeleasă decât dacă punem la baza ei cele mai importante concepte despre Univers.

NOTE

După o absenţă mai îndelungată din Berlin, Rudolf Steiner reia, în octombrie 1911, activitatea la Ramura berlineză. După conferinţa introductivă din 23 octombrie 1911, el vorbeşte în săptămânile următoare, în fiecare marţi, despre aspectele lăuntrice ale stărilor planetare anterioare de evoluţie ale Pământului nostru. Din punctul de vedere al conţinutului lor, aceste conferinţe sunt în legătură cu ***Ştiinţa ocultă*** apărută în anul precedent, numai că ele erau adresate unor auditori familiarizaţi de o vreme mai îndelungată cu problemele spiritual-ştiinţifice.

Suportul textului: Conferinţele ţinute liber de către Rudolf Steiner au fost stenografiate de mai mulţi auditori, şi transpuse apoi de aceştia în text lizibil. Cunoştinţele de

stenografie ale respectivilor membri erau foarte diferite, şi de aceea textele redate de ei prezintă o serie de diferenţe. Există trei asemenea texte, de la care lipsesc însă stenogramele originale. Cea mai completă dintre ele aparţine lui Walter Vegelahn, care a fost solicitat în mod expres de Marie Steiner von Sivers la redactarea conferinţelor. Cel de-al doilea text, foarte bun, şi care a devenit accesibil arhivelor abia în anii '70, aparţine Clarei Michels. O a treia redactare, având mai degrabă caracter de referat, a fost realizată de Tatiana Bergengrün.

La baza acestui text se află notiţele lui Walter Vegelahn. La ediţia a cincea (1979) au fost luate în considerare şi notiţele Clarei Michels, prilej cu care s-a realizat un număr de corecturi şi completări. O expunere a problemei textului, cu o listă a formulărilor ce diferă între ele, a apărut într-un articol al Carolinei Wispler în „Contribuţii la operele complete ale lui Rudolf Steiner", nr. 67/68, pag. 58 ș.u.

Primele două ediţii (1916 şi 1932) au fost editate de către Marie Steiner, cea de-a treia (1958) de către Ruth Moering, cea de-a patra (1969) de către Johann Waeger. O nouă prelucrare a materialului a fost realizată în anul 1979 de către Caroline Wispler. La cea de-a şaptea ediţie (1999) a fost adăugat în volum, de către Anna Maria Balaster un catalog cuprinzător, ca şi câteva indicaţii în completare.

Titlul volumului: Conferinţele au fost publicate pentru prima oară în 1916, ca manuscris, sub titlul *Evoluţia din punctul de vedere al adevărului real*. Acest titlu corespunde formulării textului conferinţelor, şi este probabil că el a fost ales de către Rudolf Steiner însuşi, sau măcar cu acordul lui.

Relativ la cuvintele „teosofie" şi „teosofic": Deoarece aceste conferinţe au fost ţinute în perioada în care Rudolf

Steiner mai activa încă în cadrul Societăţii Teosofice, el a folosit adesea expresii ca „teosofie” şi „teosofic”. Pe baza unor indicaţii ulterioare ale sale, acestea au fost modificate în „antroposofie” sau „ştiinţă spirituală”, respectiv „antroposofic” sau „spiritual-ştiinţific”.

NOTE LA TEXT

Operele lui Rudolf Steiner din cadrul *Ediţiei Complete* (GA) sunt indicate în note prin numărul bibliografic.

1. Se referă în principal la cele zece conferinţe de la Berlin, ***Excurs în domeniul Evangheliei lui Marcu***, din 17 octombrie 1910 până în 10 iunie 1911; GA 124.
2. Rudolf Steiner, ***Ştiinţa ocultă în schiţă*** (1910), GA 13.
3. Expresia apartine lui Friedrich Albert Lange. Vezi *Istoria materialismului*, Biblioteca Universală, Leipzig, vol. II, p. 474
4. Wilhelm Wundt, 1832-1920, medic, psiholog i filosof; a întemeiat Institutul pentru psihologie experimentală din Leipzig.
5. Vezi în acest sens expunerile lui Rudolf Steiner din ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?*** (1904), GA 10.
6. Karl Rosenkranz, 1805-1879, filosof. Vezi *Dintr-un jurnal*, Leipzig, 1854, pp. 24 ş.u.: „Impresia zdrobitoare la care abia dacă mă pot gândi, şi pe care abia dacă o pot exprima, este că ceva *există*. Se deschide în faţa mea din acest gând al absolutului, al prăpastiei lipsite de conţinut a lumii. Îmi este şoptită, ca o trădare a zeilor. Mă cuprinde o spaimă ca în copilărie, când citeam Apocalipsa lui Ioan, şi în ea Cerul şi Pământul se prăbuşeau laolaltă...”.
7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, 1770-1831.

8. Albert Schwegler, 1819-1857, filosof şi filolog clasicist. Vezi *Istoria filosofiei în schiţă*, Stuttgart, 1848; noua ediţie revizuită şi completată de către J. Stern, Biblioteca Universală, Leipzig.

9. Jakob Böhme, 1575-1624.

10. Theophrastus Bombastus Paracelsus von Hohenheim, 1493-1541; vezi Rudolf Steiner ***Mistica la începutul vieţii spirituale moderne şi raportul ei cu concepţia modernă despre lume*** (1901), GA 7.

11. Dionisie Areopagitul, membru al areopagului atenian, convertit de Sfântul Apostol Pavel la creştinism (Faptele Apostolilor 17, 34). Prin anul 500 a apărut în Siria – avându-l ca autor, printre alţii, şi pe el – lucrarea la care se fac referiri aici: *Despre ierarhiile cereşti*, în *Dionysios Areopagita, ierarhia ingerilor şi a Bisericii*, Mnchen, 1955. – În privinţa problemei autenticităţii acestor lucrări, vezi Rudolf Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile Antichităţii*** (1902), GA 8, 1976, p. 154.

12. Luca 22, 19.

13. De exemplu, în conferinţa din 8 august 1908, în ***Universul Pământul şi omul***, GA 105.

14. Este vorba de regele Alfonso al X-lea de Castilia (1223-1284), calificat cu epitetul de „înţeleptul, astronomul". El a format un colegiu de 50 de astronomi arabi, evrei şi creştini, care au elaborat în 1252 aşa-numitele „tabele alfonsinice". Expresia „Dacă Dumnezeu mi-ar fi cerut sfatul la crearea lumii, eu aş fi făcut-o mai simplă" este redată în Gottfried von Leibniz, *Teodicee*, paragraful 193, Hannover/Leipzig, 1744.

15. În conferinţa din 14 noiembrie 1909, în ***Tainele mai profunde ale devenirii umane în lumina Evangheliilor***, GA 117.

16. Matei 26, 53.

17. Ioan 13, 26, Matei 26, 23.

18. Este posibil să se fi spus „ape lunare”, iar cuvântul „mase” să fi fost preluat din greşeală.

19. Este vorba de conferinţa publică din 23 noiembrie 1911, de la Berlin: „Adâncurile tăinuite ale vieţii sufleteşti”, tipărită în ***Istoria omului în lumina cercetării spirituale*** (1911/1912), GA 61.

20. Cântecul lui Mignon, din „Wilhelm Meister” al lui Goethe.

21. Heinrich von Kleist, 1777-1811. Citatul provine dintr-o scrisoare din 31 august 1806, *Operele complete ale lui Kleist*, editate de Erich Schmidt, vol. V, Leipzig şi Viena, 1905, pp. 326 ş.u. – *Penthesileia*, tragedie, Tübingen, 1808, *Katherina von Heilbronn sau proba focului*, o remarcabilă piesă de teatru cavalerească, Berlin, 1810; *Prinţul Friedrich von Homburg*, piesă de teatru editată de Ludwig Tieck, Berlin, 1821.

22. Rudolf Steiner, ***Conducerea spirituală a omului şi a omenirii*** (1911), GA 15.

23. Vezi Platon, *Theaitetos*, 155c: „...Pe filosof îl caracterizează această dispoziţie sufletească a uimirii. Căci aceasta şi nimic altceva este începutul filosofiei”. – Vezi şi Aristotel, *Metafizica*,982b: „Din cauza uimirii au început oamenii, acum, ca şi la început, să filosofeze”.

24. Este vorba de conferinţa din 8 decembrie ţinută la Berlin: „Spiritul în regnul vegetal”, în ***Răspunsuri ale ştiinţei spirituale la marile probleme ale existenţei*** (15 conferinţe, Berlin, 1910/1911), GA 60.

25. Faptele Apostolilor 9.

26. Vezi Rudolf Steiner, ***Evenimentul apariţiei lui Christos in lumea eterică*** (16 conferinţe separate, ţinute în diverse locuri în 1910), GA 118.

27. Rudolf Steiner, ***Creştinismul ca fapt mistic şi Misteriile Antichităţii*** (1902), GA 8.

28. Ţinută pe 29 noiembrie 1911, la Stuttgart; de la această conferinţă nu există decât notiţe insuficiente; ea nu a fost tipărită. – Conferinţe corespunzătoare, care însă nu abordează acest exemplu, au fost ţinute la Berlin pe 31 octombrie şi 7 noiembrie 1912; tipărit în ***Rezultate ale cercetării spirituale*** (14 conferinţe, 1912/1913), GA 62. – Comparaţia cu cumpărarea chiflelor este reluată de către Rudolf Steiner pe 27 decembrie 1911, şi folosită acolo ca punct de plecare pentru ciclul de conferinţe ***Lumea simţurilor şi lumea spiritului*** (6 conferinţe, ţinute la Hannovra, 1911/1912), GA 134.

29. Aceste conferinţe nu au fost ţinute la Berlin, ci la Basel, din 15 până în 24 septembrie 1912. Vezi ***Evanghelia după Marcu***, GA 139.

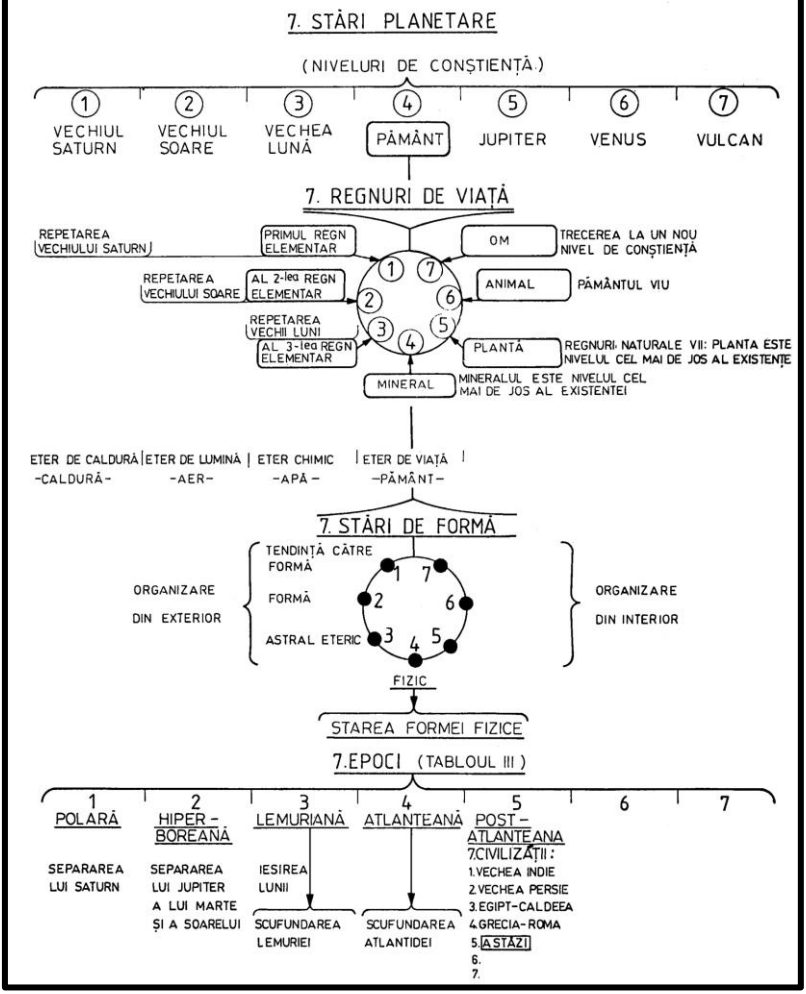
EPOCI DIN ISTORIA PĂMÂNTULUI ȘI PERIOADE GEOLOGICE

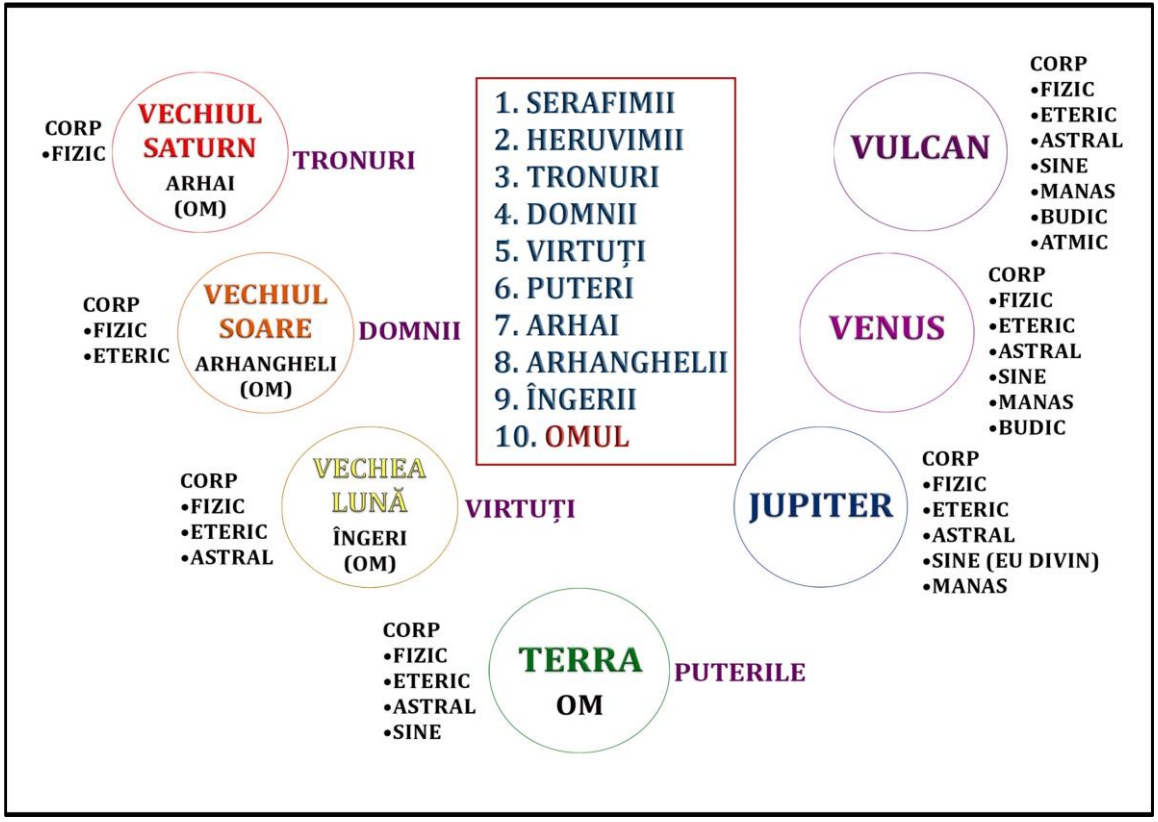
(cf. G. WACHSMUTH – Die. Entwicklung der Erde)

REPETAREA FAZELOR MAI VECHI LA UN NIVEL SUPERIOR	ERA	ÎMPĂRȚIREA ÎN EPOCI	FAUNA	FLORA	FORMAREA ȘI STRUCTURA PĂMÂNTULUI
REPETAREA VECHIULUI SATURN	FAZE COSMICE	1. EPOCA POLARĂ: Stadii cosmice preliminare ale formării sistemului solar. Formarea sferei și a corpului lui Saturn			Diferențierea prin contracție a sferelor planetare
REPETAREA VECHIULUI SOARE	FAZE COSMICE	2. EPOCA HIPERBOREANĂ: Formarea sferei și a corpului lui Jupiter. Formarea sferei și a corpului lui Marte. Separarea Pământului și a Soarelui. Pământul, organism planetar (înglobând și Luna) începe să evolueze în jurul Soarelui			
REPETAREA VECHII LUNI	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ – INCEPUT: Epocă vitalizată. Biosfera generatoare. Diferențierea învelișurilor și a nucleului. Archaic	Procese de schimb în atmosferă. Compuși albuminoizi. Coloizi – suspensii. Primele forme animale și vegetale în atmosfera vitalizată.		Formarea straturilor periferice. Atmosfera (TABLOU IV)
REPETAREA EPOCII POLARE ÎN EPOCA LEMURIANĂ	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ – INCEPUT: Diferențierea internă și formarea straturilor. Cambrian. Silurian. Devonian	Nevertebrate marine. Trilobiți. Brahiopode. Corali. Pești primitivi. Înmulțirea cochiliilor calcaroase	Forme vegetale primitive între două ape, alge, varec. Primele plante de uscat.	Precipitare de substanțe primitive, viitoare roci primare. Sedimentare. Tendința de formare a unei suprafețe terestre plastice. Atmosferă apoasă și caldă.
REPETAREA EPOCII HIPERBOREENE ÎN EPOCA LEMURIANĂ	PALEOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ – MIJLOC: Carbonifer. Permian. Triasic	Amfibii. Reptile	Ferigi. Criptogame. Lycopode. Păduri de conifere	Cutarea suprafeței terestre (climat tropical în emisfera nordică). (Tendință puternică dar trecătoare de durificare)
MIJLOCUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC	3. EPOCA LEMURIANĂ – SFÂRȘIT: Jurasic. Cretacic. Scufundarea Lemuriei	Archeopterix. Animale uriașe. Saurieni. Mamifere inferioare. Păsări cu dinți. Saurieni	Ferigi arborescente. Primii arbori foioși și plante cu flori angiosperme	Ieșirea „Lunii". Purificarea atmosferei. Puternice transgresiuni marine. Mobilitate reînoită a suprafeței terestre. Scufundarea Lemuriei
SFÂRȘITUL EPOCII LEMURIENE	MEZOZOIC				
EPOCA ATLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	4. EPOCA ATLANTEANĂ: 1. 2. 3. Terțiar: Paleocen, Eocen, Oligocen, Miocen, Pliocen. 4. 5. 6. 7. Cuaternar: Diluviul, Glaciații (TABLOU X). Scufundarea Atlantidei	Primele copitate sălbatice. Mamifere superioare. Vite. Primate. (Schelete umane)	Continuarea diferențierii plantelor până la flora actuală. Nici o nouă specie, însă modificări geografice ale florei și ale faunei.	Atmosferă caldă încă, dar în curs de răcire. Deformarea plastică a Pământului până în Cuaternar. (TABLOU VII, VIII, IX) Glaciații. Scufundarea Atlantidei
EPOCA POST-ANTLANTEANĂ	NEOZOIC (CENOZOIC)	5. EPOCA POST-ATLANTEANĂ: 1. Vechea Indie. 2. Vechea Persie. 3. Egipt-Caldeea. 4. Grecia – Roma. 5. Astăzi. 6. 7.	Actuală	Actuală	Creșterea căldurii și micșorarea căldurii pe Pământ (TABLOU XI)

STADII PRELIMINARE ȘI PERIOADE EVOLUTIVE IN ORGANISMUL COSMIC

(cf. G. WACHSMUTH – Die Entwicklung der Erde)

CORP
•FIZIC
VECHIUL SATURN
ARHAI (OM)
TRONURI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
VECHIUL SOARE
ARHANGHELI (OM)
DOMNII
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
VECHEA LUNĂ
ÎNGERI (OM)
VIRTUȚI
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
TERRA
OM
PUTERILE
1. SERAFIMII
2. HERUVIMII
3. TRONURI
4. DOMNII
5. VIRTUȚI
6. PUTERI
7. ARHAI
8. ARHANGHELII
9. ÎNGERII
10. OMUL
VULCAN
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
•ATMIC
VENUS
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE
•MANAS
•BUDIC
JUPITER
CORP
•FIZIC
•ETERIC
•ASTRAL
•SINE (EU DIVIN)
•MANAS